

N. Bucharin, E. Preobrasjenskij

Kommunismens ABCD

Andra (förkortade) upplagan

Frams förlag 1927

Innehåll

Första delen: Kapitalismens utveckling och undergång	1
Förord	2
Förord till andra svenska upplagan.	2
Inledning: Vårt program	4
§ 1. Vad är ett program?.....	4
§ 2. Hurudant var vårt gamla program?	4
§ 3. Varför måste vi skaffa oss ett nytt program?	5
§ 4. Vårt programs betydelse.	6
§ 5. Vårt programs vetenskapliga karaktär.	6
Första kapitlet: Den kapitalistiska samhällsordningen.	7
§ 6. Varuhushållning.	7
§ 7. Kapitalistklassens monopolisering av produktionsmedlen.	8
§ 8. Lönarbetet.	8
§ 9. Kapitalistiska produktionsförhållanden.	9
§ 10. Arbetskraftens exploatering.	10
§ 11. Kapitalet.	12
§ 12. Den kapitalistiska staten.....	13
§ 13. Den kapitalistiska samhällsordningens inre motsägelser.	17
Andra kapitlet: Den kapitalistiska samhällsordningens utveckling	18
§ 14. Kampen mellan smådrift och stordrift.	18
§ 15. Proletariatets beroende, reservarmén, kvinno- och barnarbetet.	22
§ 16. Produktionens anarki, konkurrens, kriser.....	24
§ 17. Kapitalismens utveckling och klasserna.	25
§ 18. Kapitalets koncentration och centralisation som förutsättningar för kommunismen.....	28
Tredje kapitlet: Kommunismen och proletariatets diktatur	29
§ 19. Karaktäristik av den kommunistiska samhällsordningen.....	29
§ 20. Distributionen i den kommunistiska samhällsordningen.	30
§ 21. Förvaltningen i den kommunistiska samhällsordningen.	31
§ 22. Produktivkrafternas utveckling i den kommunistiska samhällsordningen.....	32
§ 23. Proletariatets diktatur.	34
§ 24. Erövringen av den politiska makten.....	36
§ 25. Det kommunistiska partiet och klasserna i det kapitalistiska samhället.	36
Fjärde kapitlet: hur kapitalismens utveckling förde till den kommunistiska revolutionen.	40
§ 26. Finanskapitalet.	40
§ 27. Imperialismen.....	44
§ 28. Militarismen.	49
§ 29. Det imperialistiska kriget 1914-1919.....	50
§ 30. Statskapitalismen och klasserna.	52
§ 31. Kapitalismens sammanstörtande och arbetarklassen.	54
§ 32. Medborgarkriget.....	57
§ 33. Medborgarkrigets former och kostnader.....	59
§ 34. Allmän upplösning eller kommunism?	62
Femte kapitlet: Den andra och den tredje internationalen.	63
§ 35. Arbetarrörelsens internationalism och villkor för den kommunistiska revolutionen.....	64
§ 36. Andra Internationalens sammanstörtande och dess orsaker.....	65
§ 37. Fosterlandsförsvarets och pacifismens paroller.	66
§ 38. Socialchauvinisterna.	68

§ 39. »Centern».....	69
§ 40. Tredje (Kommunistiska) Internationalen.....	70
Andra delen: Proletariatets diktatur och kommunismens uppbyggande.....	73
Första kapitlet: Kommunismen och den nationella frågan.....	74
§ 41. Nationellt förtryck.....	74
§ 42. Proletär enighet.....	74
§ 43. Nationalhatets orsaker.....	75
§ 44. Nationernas likaberättigande och självbestämningrätten. Federationen.....	76
§ 45. Vem uttrycker »folkviljan»?.....	77
§ 46. Antisemitism och proletariat.....	79
Andra kapitlet: Kommunisternas försvarsprogram.....	80
§ 47. Vårt gamla militärprogram.....	80
§ 48. Röda arméns nödvändighet och dess klassammansättning.....	81
§ 49. De arbetandes allmänna militära utbildning.....	82
§ 50. Knutpiskedisciplin eller självvald disciplin.....	82
§ 51. De politiska kommissarierna och kommunistgrupperna.....	83
§ 52. Röda arméns struktur.....	84
§ 53. Kommandot i Röda armén.....	84
§ 54. Valt eller utnämnt befäl.....	85
§ 55. Röda armén – en tillfällig armé.....	86
Tredje kapitlet: Proletariatets rättsväsen.....	87
§ 56. Det borgerliga samhällets rättsväsende.....	87
§ 57. Arbetarfolket väljer domare.....	87
§ 58. Den enhetliga folkdomstolen.....	88
§ 59. Revolutionstribunalen.....	88
§ 60. Straffen vid de proletära domstolarna.....	89
§ 61. Det proletära rättsväsendets framtid.....	90
Fjärde kapitlet: Kommunismen och skolan.....	90
§ 62. Det borgerliga samhällets skola.....	90
§ 63. Kommunismens nedrivningsuppgifter.....	92
§ 64. Skolan – ett vapen för kommunistisk fostran och upplysning.....	92
§ 65. Uppfostran före skolåldern.....	93
§ 66. Den enhetliga arbetsskolan.....	94
§ 67. Specialutbildningen.....	95
§ 68. Högskolan.....	96
§ 69. Sovjet- och partiskolor.....	96
§ 70. Bildningsarbete utanför skolan.....	97
§ 71. De nya bildningsarbetarna.....	97
§ 72. Konstens och vetenskapens skatter åt de arbetande.....	98
§ 73. Statens kommunistiska propaganda.....	98
Femte kapitlet: Kommunismen och religionen.....	99
§ 74. Varför religion och kommunism är oförenliga.....	99
§ 75. Kyrkans skiljande från staten.....	100
§ 76. Skolans skiljande från kyrkan.....	101
§ 77. Kampen mot massornas religiösa fördomar.....	102

**Första delen:
Kapitalismens utveckling och undergång**

Förord

Kommunismens ABCD skulle enligt vår plan vara en det kommunistiska vetandets elementarlärobok. Den dagliga erfarenheten under agitationen har lärt oss, att en sådan lärobok blivit en trängande nödvändighet. Alltjämt sluter sig nya leder till oss. Men vi saknar lärarkrafter och likaledes läroböcker, t. o. m. i partiskolorna.

Den gamla marxistiska litteraturen, som Erfurtprogrammet, kan tydligen ej längre användas och svaren på nya frågor kan blott med svårighet hittas, utströdda i tidskrifter, böcker och broschyrer.

Denna lucka vill vi härmed utfylla. Vi betrakta vårt ABCD som en elementarkurs att genomgå i partiskolorna, men vi bemödar oss att skriva så att den kan läsas självständigt av varje arbetare och bonde, som vill lära känna vårt partis program.

Varje partikamrat, som tar denna bok i sin hand, måste också läsa den till slut för att få en föreställning om kommunismens mål och uppgifter. Ty boken är så skriven, att materialets anordning motsvarar programtexten. För de läsare, som önskar material i form av förklaringar, exempel, siffror etc., finns sådana överallt i boken. För dem, som vill utbilda sig vidare, finns i slutet av varje kapitel omnämnd den viktigaste litteraturen i ämnet.

Författarna är fullt på det klara med, att denna bok kommer att uppvisa många brister; den skrevs bit för bit och »underhand». Kommunisterna tvingas överhuvud taget att befatta sig med litterärt arbete under förhållanden, som knappast kan kallas normala, och härpå är denna bok ett intressant exempel: manuskriptet höll – jämte de bägge författarna – på att förintas vid attentatet mot Moskva-kommittén ... Men trots alla dess brister anser vi det nödvändigt att den snarast kommer ut. Vi ber emellertid partikamraterna att meddela oss sina praktiska erfarenheter av den.

Hela den teoretiska delen (del I), början på del II och kapitlen om sovjetmakten, industrins organisation och folkhälsans skyddande, är skrivna av Bucharin, de övriga av Preobrasjenskij. Dock bär vi självklart bägge fulla ansvaret för det hela.

Namnet ABCD kommer av bokens uppgift. Om den blir nybörjare och agitatorer bland våra kamrater till nytta, så vet vi att vårt arbete icke varit förgäves.

Moskva den 15 oktober 1919.

N. Bucharin. E. Preobrasjenskij.

Förord till andra svenska upplagan.

Första upplagan av denna bok har länge varit utgången från förlaget. Då efterfrågan emellertid varit mycket stark vidtogs på tidigt stadium åtgärder för en ny upplagas utgivning. Förlaget satte sig i förbindelse med författaren, Bucharin, för att få nödvändiga förändringar gjorda. Vi fick då meddelande att författarens tid ej tillät någon omarbetning, varefter planen på en ny upplaga blev vilande.

Efterfrågan på boken har emellertid ökats. På egen hand gjorde vi därför i denna upplaga vissa förändringar. Hela första delen är i oförändrat skick. Däremot har ur den andra mer omfattande delen betydliga partier utelämnats. Dessa utelämnade partier är: *Inledning, Förutsättningarna för det kommunistiska uppbygget i Ryssland; Sovjetmakten; Industrins omorganisation; Lanthushållningens organisation; Distributionens organisation; Finanserna i den proletära staten; Kommunisternas program i bostadsfrågan samt Arbetarskydd och sociala omsorger.*

Vid utbrytningen av dessa kapitel har vi haft följande motiv: 1. Dessa kapitel är skrivna med särskild tanke på arbetet såsom lärobok för den ryske arbetaren, 2. I dessa avsnitt är det nödvändigt att vidtaga vissa av utvecklingen betingade förändringar, vilka endast kan göras av författaren, 3. önskan att kunna sammandraga arbetet till en bok med billigast möjliga pris.*

Ansvar för de vidtagna förändringarna vilar alltså helt på undertecknad. Bokens värde har dock knappast förringats. Till en kommande upplaga skall vi hoppas ha ett av författaren redigerat manuskript tillgängligt.

För Sveriges arbetare, särskilt arbetarungdomen, har Kommunismens ABCD en ofantlig betydelse. Såsom en populär framställning av grunddragen i den vetenskapliga kommunismen är boken hittills den bästa.

Stockholm i maj 1927.

Nils Flyg.

Den stålhårda inkarnationen av proletärklassens storhet och makt, dess hjältemod, klarheten i dess klassmedvetande, dess dödsfiendskap till kapitalismen och dess mäktiga drift att skapa ett nytt samhälle – det stora kommunistpartiet ägnas denna bok.

Den ägnas det parti, som kommenderar en miljonarmé bor i skyttegravar, förvaltar en jättestor stat, på sina »lördagar» lastar ved och förbereder mänsklighetens uppståndelsedag.

Den ägnas partiets i kamp och seger stålsatta gamla garde och partiets unga telningar, vilka det är beskärt att föra vårt verk till slutlig fullbordan.

Partiets kämpar och martyrer, de på de många fronterna fallna, de i fängelserna till döds marterade, de på sträckbänken döda, de av våra fiender för partiets sak hängda och skjutna ägnas denna bok.

* Även den oavkortade utgåvan av detta verk (från 1921) kommer att inom kort publiceras på marxistarkivet.

Inledning: Vårt program

§ 1. Vad är ett program? – § 2. Hurudant var vårt gamla program? – § 3. Varför måste vi skaffa oss ett nytt program? – § 4. Vårt programs betydelse. – § 5. Vårt programs vetenskapliga karaktär.

§ 1. Vad är ett program?

Varje parti syftar till bestämda mål. Vare sig det är ett godsägar- eller kapitalistparti, ett arbetar- eller bondeparti – det kommer på ett ut. Varje parti måste ha sina mål, annars är det intet parti. Är det ett parti, som representerar godsägarnas mål: hur man ska kunna behålla jorden i sin hand, hålla tummen på bönderna, få mesta möjliga för spannmålen från godsens, få högre arrenden och billiga lantarbetare. Är det ett parti av kapitalister, fabriksägare, så har det likaledes egna mål: att få billig arbetskraft, hålla arbetarna på mattan, hitta på kunder åt vilka man kan sälja sina varor så dyrt som möjligt, att få in största möjliga profit, att till den ändan låta arbetarna arbeta längre och överhuvudtaget inrätta det så, att det inte kan falla arbetarna in att tänka på en annan ordning; arbetarna bör bara tro, att det alltid har funnits herrar och att det alltid kommer att finnas det. Det är fabriksägarnas mål. Det förstås av sig självt, att arbetarna och bönderna har helt andra mål därför att deras intressen är helt andra. Förr brukade man ett gammalt ryskt ordstäv, som sade: vad som är hälsosamt för ryssen, det är döden för tysken. I själva verket vore det riktigare att säga: Vad som är hälsosamt för arbetaren betyder döden för godsägaren och kapitalisten. Det vill säga, arbetaren har ett syfte, kapitalisten ett annat, godsägaren ett tredje. Men varenda godsägare tänker inte riktigt igenom hur han bekvämast ska kunna hålla sina torpare och lantarbetare nere: mången bara super och tittar inte ens på vad hans förvaltare lägger framför honom. Så är det ibland också med bönderna och arbetarna. Det finns de bland dem, som säger: Äh, vi klarar oss väl något-sånär; våra förfäder har alltid levat så här och då får väl vi också göra det. Sådana människor befattar sig inte med något allvarligt och förstår inte ens sina egna intressen. De däremot, som tänker över hur man bäst tar vara på sina intressen, organiserar sig till ett parti. Partiet tillhör alltså inte klassen som helhet utan dess bästa, mest energiska del: den leder de övriga. Till arbetarpartiet (kommunisterna – bolsjevikerna) ansluter sig de bästa av arbetarna och de fattigaste bönderna, till godsägarnas och kapitalisternas («kadetterna», »folkfrihetspartiet») de mest energiska godsägarna, kapitalisterna och deras tjänare: advokater, professorer, officerare o. s. v. Följaktligen representerar varje parti den målmedvetnaste delen av sin klass. Därför kommer en godsägare eller kapitalist, som är organiserad i parti, att mycket framgångsrikare kunna bekämpa bönderna och arbetarna än en oorganiserad. Alldeles på samma sätt kan en organiserad arbetare med mera framgång bekämpa kapitalisterna och godsägarna än en oorganiserad; ty han har väl genomtänkt arbetarklassens mål och intressen, han vet hur de ska fullföljas och vilken väg som fortast leder till segern.

Alla de mål, vartill ett parti strävar i och med att det företräder sin klass' intressen, utgör just partiprogrammet. I programmet är alltså upptecknat vad en viss klass har att sträva till. I kommunistiska partiets program säges följaktligen vad arbetarna och de fattigare bönderna har att sträva till. Programmet är det viktigaste för varje parti. Efter programmet kan man alltid bedöma vems intressen partiet ifråga representerar.

§ 2. Hurudant var vårt gamla program?

Vårt nuvarande program antogs på partiets åttonde kongress i slutet av mars 1919. Till dess hade vi intet bestämt, på papperet fastställt program. Vi hade bara det gamla programmet, som utarbetades av den andra partikongressen 1903. När detta gamla program författades, utgjorde

ännu bolsjeviker och mensjeviker ett gemensamt parti och även deras program var gemensamt. Först vid den tiden var det arbetarklassen började organisera sig. Fabriker och andra industriella inrättningar fanns det få ännu. Man tvistade på den tiden t. o. m. om huruvida vår arbetarklass överhuvud skulle komma att tillväxa. Narodnikerna (folkpartiet, de egentliga fäderna till det nuvarande socialistrevolutionära partiet) påstod att arbetarklassen inte kunde utveckla sig i Ryssland, våra fabriker och andra industriella inrättningar skulle ej komma att utökas. Marxisterna-socialdemokraterna, såväl de blivande bolsjeviker som också de som senare blev mensjeviker, menade däremot, att såväl i Ryssland som i alla andra länder skulle arbetarklassen alljämt växa och denna arbetarklass skulle komma att utgöra den huvudsakliga revolutionära makten. Livet visade, hur narodnikerna hade orätt och socialdemokraterna rätt.

Men när socialdemokraterna på andra kongressen utarbetade sitt program (i vars utformande deltog såväl Lenin som Plehanov) var ännu arbetarklassens krafter allt för svaga. Därför tänkte på den tiden ingen på, att det skulle kunna bli möjligt att omedelbart gå och störta bourgeoisin. Den gången ansåg man det nog med att knäcka tsarismen, tillkämpa arbetare och bönder föreningsrätt och andra dylika rättigheter, förverkliga åttatimmarsdagen och rycka godsägarna en smula in på livet. Att varaktigt förverkliga arbetarnas välde, omedelbart frånta bourgeoisin fabriker och andra industriella inrättningar – därpå tänkte ännu ingen människa. Sådant var vårt gamla program av år 1903.

§ 3. Varför måste vi skaffa oss ett nytt program?

Från den tiden och till revolutionen 1917 har det gått många år och förhållandena har betydligt ändrat sig. Storindustrin gjorde väldiga framsteg i Ryssland och med den växte också arbetarklassen. Redan i revolutionen 1905 visade den sig som en mäktig kraft. Och vid tiden för den andra revolutionen vart det klart, att revolutionen kunde segra endast om *arbetarna* segrade. Dock kunde arbetarklassen nu ej nöja sig bara med vad som skulle tillfredsställa den år 1905. Den blev nu så mäktig, att den obetingat måste fordra övertagandet av fabriker och andra industriella inrättningar, arbetarnas välde och kapitalistklassens tyglade. Det vill säga, att sedan första programmet författades hade Rysslands inre förhållanden grundligt förändrats. Men också de yttre förhållandena undergick – och det är ännu viktigare – en liknande förändring. År 1905 härskade i hela Europa »lugn och ro». År 1917 måste varje tänkande människa se, att på världskrigets grundval världsrevolutionen höll på att födas. År 1905 följdes den ryska revolutionen blott av en liten rörelse bland de österrikiska arbetarna och revolutioner i österns efterblivna länder: i Persien, Turkiet och Kina. Den ryska revolutionen 1917 följdes av revolutioner ej blott i östern utan ock i Västern, där arbetarklassen framträdde med fältropet: kapitalismens störtande. Följaktligen är för närvarande de yttre och inre förhållandena helt annorlunda år 1905. Och det vore löjligt, om arbetarklassens parti skulle upprätthålla ett och samma program år 1905 och åren 1917-1919, medan förhållandena helt och hållet ändrat sig. När mensjeviker förebär oss, att vi »avsvurit» vårt gamla program och följaktligen också övergivit Karl Marx' läror, så svarar vi därtill: Karl Marx' lära består i, att ett program måste skapas icke ur huvudet utan ur livet. Om livet grundligt förändrat sig, kan heller inte programmet förbli sådant som förr. Om vintern behöver människan en päls. Om sommaren skulle endast en däre gå med päls. Sak samma i politiken. Just Marx har lärt oss att i varje fall ge akt på levnadsförhållandena och handla efter dem. Därav följer icke, att vi måste ömsa övertygelser som en dam ömsar handskar. Arbetarklassens viktigaste mål är förverkligandet av den kommunistiska samhällsordningen. Och detta mål är arbetarnas ständiga m å 1. Dock är det självklart, att alltefter avståndet från detta mål också deras fordringar måste bli olika. Under självhärskardömet måste arbetarklassen arbeta i hemlighet, dess parti förföljdes som ett förbrytarparti. Nu är arbetarklassen vid makten – och dess parti är *det regerande partiet*. Endast en människa utan förstånd kan alltså hålla fast vid ett och samma program för 1903 och för våra dagar. Förändringen i det ryska livets

inre betingelser och förändringen i hela det internationella läget har alltså också nödvändiggjort förändringen av vårt program.

§ 4. Vårt programs betydelse.

Vårt nya (Moskva-)program är det första program, som upprättats av ett arbetarklassens parti, vilket redan länge suttit vid makten. Därför måste vårt parti här värdesätta alla erfarenheter, som arbetarklassen vunnit beträffande förvaltning och uppbygge av det nya livet. Det är viktigt inte bara för oss, för ryska arbetarklassen och den fattigare ryska lantbefolkningen, utan också för de utländska partikamraterna. Ty av våra framgångar och misslyckanden, av våra fel och missgrepp lär inte bara vi själva utan också hela det internationella proletariet. Därför innehåller vårt program inte bara det som vårt parti vill förverkliga, utan också det som det delvis förverkligat. Vårt program måste vara varje partikamrat bekant i alla dess punkter. Det är den viktigaste ledaren i varje liten partigrupp och varje enskild kamrats verksamhet. Ty medlem av partiet kan endast den vara, som »erkänt» programmet, d. v. s. håller det för riktigt. Men det kan man ju endast, om man känner det. Naturligtvis finns det många människor, som aldrig har sett ett program, men som smyger sig in i kommunisternas led och svär på kommunismen, därför att de vill åt något överblivet ben eller en varm vrå. Sådana partimedlemmar behöver vi inte, de bara skadar oss. Utan kännedom om programmet kan ingen vara en verklig kommunist-bolsjevik. Varje medveten rysk arbetare och medlem av den fattigare lantbefolkningen måste känna vårt partiprogram. Varje utländsk proletär måste studera det för att kunna värdesätta ryska revolutionens erfarenheter.

§ 5. Vårt programs vetenskapliga karaktär.

Vi har redan sagt, att ett program icke får diktas fram ur huvudet utan måste tas ur livet självt. Före Marx framställde folk, som representerade arbetarklassens intressen, ofta förtrollande bilder av det framtida paradiset, men frågade sig inte om det kunde uppnås och vilken som var den riktiga vägen dit för arbetarna och landsbygdens fattiga. Marx lärde ett helt annat handlingsätt. Han tog den dåliga, orättfärdiga barbariska ordning, som ännu till våra dagar härskar i hela världen och undersökte hurudan denna ordning var beskaffad. Alldeles så som vi undersöker en maskin, eller låt oss säga ett ur, betraktar Marx den kapitalistiska samhällsordningen, i vilken fabriksägare och godsägare härskar, men arbetare och bönder är undertryckta. Antag, att vi funnit, att två små hjul i uret inte kuggar bra i varann och att de med varje vridning alltmer skär samman. Då kan vi säga, att uret kommer att gå sönder och stå stilla. Marx undersökte nu inte ett ur, utan det kapitalistiska samhället, han *studerade* det, betraktade livet sådant det gestaltar sig under kapitalets välde. Och ur detta studium fick han den klara insikten, att kapitalet gräver sin egen grav, att denna maskin kommer att springa sönder och det just genom resningen av arbetarna, som kommer att omändra hela världen efter sitt sinne. Alla sina lärjungar anbefalldes Marx framför allt att studera livet sådant det är. Först då kan man också uppställa ett riktigt program. Det är därför också självklart, att vårt program måste börja med framställningen av kapitalets välde.

Nu är kapitalets välde i Ryssland störtat. Vad Marx förutsagt tilldrar sig mitt för våra ögon. Den gamla ordningen upplever en krasch. Kronorna flyger av kungars och kejsares huvuden. Överallt ropar arbetarna på revolution och upprättande av *sovjetvälde*. För att riktigt förstå hur allt detta kommit, måste man ha en noggrann kunskap om hur den kapitalistiska ordningen var beskaffad. Har vi det, så kommer vi att se, att den oundvikligt måste störta samman. Men har vi återigen insett, att det inte längre finns något tillbaka till det gamla, att segern är säkerställd åt arbetarna, då kommer vi att med större kraft och beslutsamhet föra kampen för arbetets nya samhällsordning.

Litteratur: I. Protokollen från april-konferensen 1917. 2. Tidskriften Spartakus nr 4-9, artiklar av *Bucharin* och *Smirnov*. 3. Artikel av *N. Lenin* i tidskriften *Prosvesjtsjenije* nr 1-2, årg. 1917. 4. Åttonde kongressens protokoll. I frågan om det marxistiska programmets vetenskapliga karaktär, se litteratur om den vetenskapliga socialismen: *Golubkov*: Utopisk och vetenskaplig socialism, *Marx* och *Engels*: Kommunistiska manifestet. För studier av programmets allmänna karaktär se *Bucharins* broschyr *Kommunisternas program*. Av denna litteratur är endast den sista broschyren och delvis *Golubkovs* broschyr lättfattligt skrivna. De andra arbetena är svårare att läsa.

Första kapitlet: Den kapitalistiska samhällsordningen.

§ 6. Varuhushållning. – § 7. Kapitalistklassens monopolisering av produktionsmedlen. – § 8. Lönarbetet. – § 9. Kapitalistiska produktionsförhållanden. – § 10. Arbetskraftens exploatering. – § 11. Kapitalet. – § 12. Den kapitalistiska staten. – § 13. Den kapitalistiska samhällsordningens inre motsägelser.

§ 6. Varuhushållning.

Om vi närmare betraktar mänsklighetens hushållning sådan den utvecklats under privatkapitalismens välde, så ska vi framför allt se, att i denna hushållning produceras varor. Nå, vad är det för märkvärdigt i det? – kanske någon frågar. Det anmärkningsvärda är det, att varorna inte är en godtycklig produkt, tillverkad för nöjes skull eller för den enskildes behov, utan en produkt, tillverkad för marknaden.

En produkt är ingen vara så länge den produceras för det egna behovet. När bonden sår säd, skördar, tröskar, mal säden och bakar bröd åt sig, så är detta bröd ännu ingen vara: det är helt enkelt bröd.

Vara blir det först då det köpes och säljes, d. v. s. produceras för köparen, för marknaden: vem som vill köpa det kommer det att tillhöra.

I den kapitalistiska samhällsordningen produceras alla produkter för marknaden, de blir alla varor. Varje fabrik, varje industriell inrättning, varje verkstad producerar vanligtvis bara en bestämd produkt, och envar förstår lätt, att varan här ej produceras för eget behov. När ägaren till en begravningsbyrå driver en verkstad för produktion av kistor så är det klart att han inte producerar dessa kistor för sig och sin familj, utan för marknaden. När fabrikanter producerar ricinolja, är det också klart att, även om han varenda dag skulle lida av förstoppning, han själv ej kan förbruka ens en bråkdel av den kvantitet ricinolja, hans fabrik producerar. Alldeles på samma sätt är det med kapitalismen också i fråga om andra produkter, vilka som helst.

I en knappfabrik produceras knappar, men dessa miljoner knappar fabriceras inte för att sys fast på knappfabrikantens västar, utan för att säljas. Allt som produceras i det kapitalistiska samhället produceras för marknaden: dit går också handskar och leverkorv, böcker och skokräm, maskiner och brännvin, bröd, skor och gevär – kort och gott, allt som produceras.

Varuhushållningen förutsätter obetingat privategendomen. Hantverkaren och den mindre näringsidkaren, som producerar varor, äger verkstaden och verktygen, fabrikanter och företagaren sin fabrik och sitt verk med alla byggnader, maskiner och övrig utstyrsel. Och så snart det finns privategendom och varuhushållning, så finns det också alltid en kamp om köparen eller en konkurrens bland säljarna. När det ännu inte fanns några fabrikanter, företagare och storkapitalister, utan bara arbetande hantverkare, förde också dessa sinsemellan en kamp om köparen. Och den som var kraftigare och skickligare, den som hade bättre verktyg, men särskilt den som hade sparat småpengar, han kom sig alltid upp, vann kunderna för sig, ruinerade de

andra hantverkarna och steg själv i höjden. Den lilla arbetsegendomen och den därpå grundade varuhushållningen gömde alltså i sig fröet till *den stora egendomen och ruinerade många*.

Som första kännetecken på den kapitalistiska samhällsordningen har vi alltså varuhushållningen, d.v.s. en hushållning, som producerar för marknaden.

§ 7. Kapitalistklassens monopolisering av produktionsmedlen.

Till kapitalismens karaktäriserande är det inte nog att anföra ett av varuhushållningens kännetecken. Det kan finnas en dylik varuhushållning utan att det finns kapitalister, som t. ex. de arbetande hantverkarnas hushållning. De arbetar för marknaden och säljer produkter; dessa produkter är alltså varor och hela produktionen en varuproduktion. Och trots det är denna varuhushållning ännu ingen kapitalistisk, utan bara en enkel varuproduktion. För att denna enkla varuproduktion ska bli en kapitalistisk, måste å ena sidan produktionsmedlen (verktyg, maskiner, byggnader, jord o. s. v.) förvandla sig till egendom åt en liten klick kapitalister, å andra sidan måste talrika självständiga hantverkare och bönder gå under och förvandlas till arbetare.

Vi ha redan sett, att den enkla varuhushållningen i sig bär fröet till den enes undergång och den andres förrikande. Detta har också blivit faktisk verklighet. I alla land har de arbetande hantverkarna och de små mästarna till största delen gått under. Den som var fattigare sålde till sist sina utensilier, blev i stället för mästare en människa utan annan egendom än ett par händer. De däremot, som var lite rikare, blev ännu rikare; de byggde om sina verkstäder, utvidgade dem, ställde upp bättre arbetsbord, senare också maskiner, började anställa flera arbetare och förvandla sig till fabrikanter.

Så småningom råkade i händerna på dessa rika allt som, är nödvändigt för produktionen: fabriksbyggnader, råmaterial, varulager och magasin, hus, verk, malmlager, järnvägar, ångbåtar – med ett ord allt som är oundgängligt för produktionen. Alla dessa produktionsmedel blev kapitalistklassens uteslutande egendom (eller som man säger: monopol.) En liten klick rika behärskar allt, de fattiga, den stora massan, äger bara sin arbetskraft. Detta kapitalistklassens monopol över produktionsmedlen är den kapitalistiska samhällsordningens andra kännetecken.

§ 8. Lönarbetet.

Den talrika klass av människor som förblivit utan egendom, har förvandlats till lönearbetare åt kapitalet. Vad skulle också den utarmade bonden eller hantverkaren ta sig till? Han kunde antingen leja sig som dräng åt kapitalisten-godsägaren eller gå till staden och där inträda för lön i en fabrik eller annan industriell inrättning. Någon annan utväg fanns icke. Så uppstod *lönarbetet* – *det tredje kännetecknet på den kapitalistiska samhällsordningen*.

Vad är då lönarbetet? Förr i tiden då det fanns livegna eller slavar, kunde man köpa eller sälja varje livegen eller slav. Människor med hud, hår, armar och ben var herrarnas privategendom. Ägaren pryglade i stallet sina livegna till döds, precis som han exempelvis kunde slå sönder en stol. Den livegne eller slaven var helt enkelt en sak. De gamla romarna indelade också faktiskt alla ägodelar, som var nödvändiga för produktionen, i »stumma arbetsredskap» (saker), halvtalande arbetsredskap (arbetsdjur, får, kor, oxar etc., kort och gott sådana som bara kunde ge ljud ifrån sig) och »talande redskap» (slavar, människor)! Skoveln, oxen och slaven var för herrarna på samma sätt arbetsredskap, som de kunde köpa, sälja, förstöra och förinta.

I *lönarbetet* blir människan själv varken köpt eller såld. Köpt och såld blir blott hennes *arbetskraft*, hennes arbetsförmåga, icke hon själv. Lönearbetaren är personligt fri, fabrikanter kan inte prygla honom i stallet eller sälja honom till sin granne, ej heller byta bort honom mot en

jakthund, vilket var möjligt under livegenskapen. Arbetaren blir bara *anställd*. Till det yttre förefaller det t. o. m. som om kapitalisten och arbetaren vore likställda: vill du inte, så behöver du inte arbeta, ingen tvingar dig, säger fabrikanterna. De påstår sig t. o. m. underhålla arbetarna genom att ge dem arbete (»arbetsgivare«).

I verkligheten befinner sig emellertid arbetare och kapitalister i helt olika ställning. Arbetarna är fängslade genom *svälten*. Svälten *tvingar* dem att ta anställning, d. v. s. sälja sin arbetskraft. Arbetaren har ingen annan utväg, han kan inte sälja något annat. Bara med tomma händerna kan han inte driva någon »egen» produktion: försök bara att utan maskiner och verktyg smida stål eller bygga järnvägsvagnar. Ja, t. o. m. all jorden befinner sig under kapitalismen i privathänder: det är omöjligt att få någon plats att börja någon produktion på. Arbetarens frihet att sälja sin arbetskraft, friheten för kapitalisten att köpa den, kapitalistens och arbetarens »jämlighet» – allt detta är i själva verket en kedja av svält, som tvingar till arbete för kapitalisten.

Så består alltså lönarbetets väsen i arbetskraftens säljande eller i arbetskraftens förvandling till vara. Under den enkla varuhushållningen, som vi förut talade om, kunde man i marknaden finna mjölk, bröd, tyger, skor etc. men ingen arbetskraft. Arbetskraften såldes icke. Dess ägare, hantverkaren, ägde dessutom också ett litet hus och verktyg. Han arbetade *själv*, drev sin arbetshushållning, satte sin egen arbetskraft i rörelse i sin egen hushållning.

Helt annorlunda är det under kapitalismen. Den som arbetar där äger inga produktionsmedel han kan inte använda sin arbetskraft i sin egen hushållning. Han måste, om han inte vill dö av svält, sälja sin arbetskraft åt kapitalisten. Jämte den marknad, där bomull, ost eller maskiner säljs, uppstår nu *arbetsmarknaden*, där proletärererna, d. v. s. lönarbetarna säljer sin arbetskraft. Följaktligen skiljer sig den kapitalistiska hushållningen därigenom att i den kapitalistiska hushållningen också arbetskraften själv blir en vara.

Som tredje kännetecken på den kapitalistiska samhällsordningen har vi alltså lönearbetet.

§ 9. Kapitalistiska produktionsförhållanden.

Vi har alltså tre kännetecken på den kapitaliska samhällsordningen: *produktion för marknaden (varuproduktion), kapitalistklassens monopolisering av produktionsarbetet, samt lönearbetet, dvs arbetet grundat på arbetskraftens säljande.*

Alla dessa kännetecken står i samband med frågan, i vilka förhållanden människorna träder till varandra då de producerar och fördelar produkter. Vad betyder det när man säger »varuhushållning» eller »produktion för marknaden»? Det betyder att människorna arbetar för varandra, dock producerar var och en i sin hushållning för marknaden, utan att på förhand veta vem som kommer att köpa varan av honom. Låt oss exempelvis ta hantverkaren A och bonden B. Hantverkaren A bär de av honom tillverkade kängorna till marknaden och säljer dem åt B; för de erhållna pengarna köper han av B bröd. När A gick till marknaden, visste han inte att han där skulle sammanträffa med B, och B visste inte att han skulle sammanträffa med A; såväl den ene som den andre gick helt enkelt på marknaden. När A köpte brödet och B kängorna, såg det ut som om B hade arbetat för A och omvänt A för B, man kunde bara inte märka det strax. Marknadsvimlet döljer, att de egentligen arbetar för varann och att den ene inte kan leva utan den andre. I varuhushållningen arbetar människorna för varann, men oorganiserat och oberoende av varann, utan att själva veta att de är hänvisade till varann. I varuproduktionen är alltså människornas roller fördelade på ett bestämt sätt, står människorna i *bestämda förhållanden* till varann. Det är alltså fråga om ömsesidig förbindelser människorna emellan.

När man talar om »produktionsmedlens monopolisering» eller »lönarbetet», så är det likaledes frågan om människornas ömsesidiga förhållanden. Och vad betyder i själva verket denna »monopolisering»? Den betyder, att människorna producerar varor under den betingelsen, att de arbetande arbetar med främmande produktionsmedel, att de producerande är *underordnade* ägarna av dessa produktionsmedel o. s. v. Kort sagt, också här är det frågan om människornas ömsesidiga förhållanden vid produkternas producerande. Dessa människornas inbördes förhållanden i (förloppet av) produktionen är det man kallar *produktionsförhållanden*.

Det är inte svårt att inse, att produktionsförhållandena inte alltid har varit lika. En gång i tiden, för mycket länge sedan, levde människorna i små grupper, de arbetade gemensamt som kamrater, jagade, fiskade, samlade frukter och rötter och delade så allt sinsemellan. Detta är ett slags produktionsförhållande. Under slaveriets tid härskade andra produktionsförhållanden. Under kapitalismen åter andra, o. s. v. I enlighet härmed finns det skilda slag av produktionsförhållanden. Dessa slag av produktionsförhållanden kallar man samhällets ekonomiska byggnad (struktur) eller produktions sättet. »De kapitalistiska produktionsförhållandena» eller, vilket tär detsamma, »samhällets kapitalistiska struktur» eller »det kapitalistiska produktions sättet», det är människornas inbördes förhållanden i varuhushållningen, under produktionsmedlens monopolisering av en liten klick kapitalister och arbetarklassens lönarbete.

§ 10. Arbetskraftens exploatering.

Nu uppstår frågan, vartill och varför kapitalistklassen engagerar arbetarna. Envar vet, att det ingalunda sker därför att fabrikanterna vill underhålla de svältande proletärerna, utan därför att de vill *prässa ut profit* av dem. För profitens skull bygger fabrikanten sin fabrik, för profitens skull engagerar han arbetare, för profitens skull nosar han sig för överallt där han kan få mera betalt för sina produkter. Profiten är drivkraften i alla hans åtgöranden. Häri röjer sig också ett synnerligen intressant drag i det kapitalistiska samhället. Här producerar ju inte samhället självt vad det behöver och vad det har nytta av, utan *kapitalistklassen* tvingar arbetarna att producera det, som man kan ta mera betalt för, det som kan ge större *profit*. Brännvin t. ex. är en mycket skadlig sak, och alkohol bör produceras blott för tekniska ändamål och som medicin. Men i hela världen kastar sig kapitalisterna med all kraft på spritproduktion. Varför? Därför att man kan tjäna mycket pengar på folkets sprittörst.

Nu måste vi göra klart för oss, hur profiten uppstår. Låt oss därför gå närmare in på frågan. Kapitalisten erhåller profiten i form av pengar, när han säljer den i hans fabrik producerade varan. Hur mycket pengar får han för sin vara? Det beror på *varans pris*. Då uppstår frågan: Hur bestäms detta pris? Varför är priset på den ena varan högt, på den andra – lågt? Det är inte svårt att inse, att sedan nya maskiner införts i en produktionsgren och arbetet därigenom blivit mera givande eller, som man säger, mera produktivt, också varuprisen sjunker. I fall omvänt produktionen försvåras och mindre varukvantitet produceras, är arbetet mindre givande eller mindre produktivt, så stiger varuprisen* .

Måste samhället i genomsnitt använda mycket arbete för att producera en viss vara, så står varans pris högt; förbrukas mindre arbete, så står varans pris lågt. Mängden vid teknisk normalhöjd (d. v. s. varken de allra bästa eller de allra sämsta maskiner och verktyg), använda samhällliga arbetet för en varas producerande bestämmer denna varas värde. Nu ser vi, att priset bestämmas av

* Vi talar här om prisändringar utan hänsyn till pengarna och utan hänsyn till om det finns mycket eller litet pengar, om det finns guld- eller papperspengar. Dessa prisförändringar kan vara mycket stora, dock yttrar de sig då i alla varor samtidigt, vilket ännu inte förklarar skillnaden i varuprisen inbördes. Exempelvis har den stora mängden papperspengar i alla land skruvat upp prisen. Men denna allmänna fördyring förklarar ännu inte, varför den ena varan är dyrare än den andra.

värdet. I själva verket är priset än högre, än lägre än värdet, dock kan vi för enkelhetens skull anta, att det är ett och samma.

Nu kommer vi ihåg, vad vi sade om arbetarnas anställande. Arbetarnas anställande är försäljningen av en viss vara, som kallas »arbetskraft». Har arbetskraften en gång blivit en vara, så gäller för den allt som, gäller för andra varor. När kapitalisten hyr arbetaren, så betalar han honom priset för hans arbetskraft, eller – låt oss för enkelhetens skull säga så – dess värde. Varigenom bestämmes detta värde? Vi har sett att alla varors värde bestämmes genom mängden av det arbete, som använts till att producera dem. Detsamma gäller också för *arbetskraften*. Men vad menas med att producera arbetskraft? Arbetskraften produceras ju inte i en fabrik, den är ju inte linne, ingen skosmörja, ingen maskin. Hur ska man förstå detta? Det är nog att betrakta det nuvarande livet under kapitalismen för att förstå vad det är frågan om. Låt oss betrakta arbetarna en lördagskväll. De är uttröttade, alla krafter är utprässade ur dem, de kan inte arbeta mer. Deras arbetskraft är nästan förbrukad. Vad är nödvändigt för att återställa den? Äta, vila, sova, stärka organismen och på detta sätt »återställa krafterna Först därigenom skapas möjligheten att arbeta och arbetsdugligheten eller *arbetskraften* blir återställd. Mat, kläder, bostad o. s. v. – med ett ord: *tillfredställandet av arbetarens behov representerar alltså produktionen av arbetskraften*. Men härtill kommer andra saker, såsom utgifter för eventuell lärlingstid, då det är frågan om särskilt kvalificerat arbete, o. s. v.

Allt vad arbetarklassen förbrukar för att förnya sin arbetskraft har ett värde. Följaktligen utgör nödtorftens värde plus utgifterna för lärandet *arbetskraftens värde*. Olika varor har också olika värde. På alldeles samma sätt har varje slag av arbetskraft sitt särskilda värde. Typografens arbetskraft har ett annat värde än hantlangarens o. s. v.

Nu återvänder vi till fabriken. Kapitalisten köper råmaterial, bränsle för fabriken, maskiner och olja för att smörja dessa, samt andra oumbärliga saker, och så köper han arbetskraften, anställer arbetare. Allt betalar han i reda pengar. Produktionen börjar, arbetarna arbetar, maskinerna går, bränslet förbrännes, oljan förbrukas, fabriksbyggnaden slites, arbetskraften uttömmes. I stället kommer det en ny vara ut ur fabriken. Denna vara har, som alla varor, ett värde. Hur högt är nu detta värde? För det första har varan i sig upptagit värdet av de förbrukade bränslet, slitaget på maskinerna o. s. v. Allt detta har nu övergått i varans värde. För det andra innehålls däri arbetarnas arbete. Om 30 arbetare arbetar 30 timmar var på framställandet av en vara, så använder de sammanlagt 900 arbetstimmar; hela värdet av den producerade varan består alltså av värdet av de förbrukade materialerna (låt oss anta, att detta motsvarar 600 timmars arbete) och av det nya värde, som arbetarna genom sitt arbete (900 timmar) tillfogat, d. v. s. det blir $600 + 900 = 1,500$ timmar.

Men hur mycket kostar denna vara *kapitalisten*? För råmaterialet betalar han allt, d. v. s. den penningssumma som motsvarar värdet av de 600 arbetstimmarerna. Och för arbetskraften? Har han verkligen betalat alla de 900 timmarerna? Häri ligger lösningen på det hela. Han betalar, enligt vårt antagande, *arbetskraftens* fulla värde för arbetsdagarna. Om 30 arbetare arbetar 30 timmar – 10 timmar om dagen i 3 dagar –, så betalar fabrikanten dem en summa som är nödvändig till förnyande av deras arbetskraft för dessa dagar. Men hur stor är denna summa? Svaret är enkelt: Den är betydligt mindre än värdet av de 900 timmarerna. Varför? Därför att den kvantitet arbete, som är nödvändig till upprätthållandet av vår, av min arbetskraft är en sak för sig; något helt annat åter är den arbetsmängd som jag kan prestera. Jag kan dagligen arbeta 10 timmar. Äta, nöta kläder o. s. v. kan jag åter i stort sett varje dag till värde av, låt oss säga 5 timmar. Jag kan alltså arbeta mycket mer än jag behöver lägga ned på upprätthållandet av min arbetskraft. I vårt exempel förbrukar arbetarna på tre dagar livsmedel och kläder till ett värde av låt oss säga 450

arbetstimmar och levererar arbete till ett värde av 900 timmar: 450 timmar stannar hos kapitalisten och *utgör just källan till hans profit*. Faktiskt kostar varan kapitalisten, som vi sett, $600 + 450 = 1,050$ timmar, och han säljer den för ett värde av $600 + 900 = 1,500$ timmar. Dessa 450 timmar utgör *mervärdet*, som skapas av arbetarna. Halva arbetstiden (vid 10 timmars arbetsdag 5 timmar) arbetar alltså arbetarna på att framställa vad de själva behöver till sin förbrukning den andra hälften använder de helt och hållet för kapitalisten. Låt oss nu betrakta hela samhället. Det intresserar oss ju inte, vad den enskilde fabrikanten och den enskilde arbetaren gör. Oss intresserar hur hela detta jättemaskineri är inrättat, vars namn är – det kapitalistiska samhället. Kapitalistklassen sysselsätter den till sitt antal oerhört stora arbetarklassen. I miljoner fabriksbyggnader, schakt, gruvor, i skogar och på åkrar arbetar som myror hundratals miljoner av arbetare. Kapitalet betalar dem deras arbetslön, värdet av deras arbetskraft, som oavbrutet förnyar denna arbetskraft till att tjäna kapitalet. Arbetarklassen betalar genom sitt arbete icke blott sin egen lön, utan skapar dessutom *de högre klassernas inkomster, skapar mervärdet*. I tusen bäckar små flyter detta mervärde in i de härskandes fickor: en del får kapitalisten själv – det är företagarrvinsten –, en del får godsägaren, lantkapitalisten, en del kommer i form av skatter i händerna på den kapitalistiska staten, en del går till affärsvärlden, kyrkorna och prostitutionen, till skådespelarna och clownerna, de borgerliga skribenterna och andra. På detta mervärde lever alla parasiter, som alstras av den kapitalistiska samhällsordningen.

En del av mervärdet åter användes på nytt av kapitalisterna. De lägger den till sitt kapital – kapitalet förstorar sig. De utvidgar sina företag. De anställer mera arbetare. De skaffar bättre maskiner. Ett större antal arbetare skaffar dem ännu större mervärde. De kapitalistiska företagen blir allt större och större. Så skriker kapitalet som tiden går allt längre och längre framåt, alltjämt *hopande* mervärde. Genom att prätta mervärde ur arbetarna och *exploatera* dem, växer det oavbrutet i *storlek*.

§ 11. Kapitalet.

Nu ser vi tydligt, vad kapitalet är. Framför allt är det ett bestämt värde, antingen i form av pengar eller maskiner, råmaterial, fabriksbyggnader eller också i form av färdiga varor. Men alltjämt är det ett sådant värde, som tjänar till producerandet av ett nytt värde: *mervärdet*. Kapitalet är *ett värde som producerar mervärdet*. *Den kapitalistiska produktionen är mervärdesproduktion*.

I det kapitalistiska samhället förekommer maskinerna och fabriksbyggnaderna som kapital. Men är maskiner och byggnader alltid kapital? Självklart icke. Om det finnes en hela samhällets kooperativa hushållning, som producerade allt för egen räkning, så skulle varken maskiner eller råmaterial vara kapital, därför att de ej längre vore ett medel att skaffa *profit* åt en liten klick rika. Maskinerna är alltså *först då* kapital, när de är kapitalistklassens privategendom, när de är förutsättningen för lönarbetets exploaterande, för produktion av mervärde. Värdets *form* är därvid likgiltigt: detta värde kan förekomma i form av runda små plåtar – metallmynt – eller i papperspengar, för vilka kapitalisten köper produktionsmedlen och arbetskraften; detta värde kan också förekomma som maskiner, med vilka arbetarna arbetar, eller som råmaterial, av vilket de producerar varor, eller som färdig vara, som senare ska försälas. *Om detta värde tjänar till att producera mervärde, så är det kapital*.

Vanligtvis växlar kapitalet sitt yttre hölje. Låt oss nu se till, hur dessa växlingar tillgår.

I. Kapitalisten har ännu ej köpt någon arbetskraft eller några produktionsmedel. Han står emellertid i beredskap att engagera arbetare, förse sig med maskiner, skaffa sig prima råmaterial och tillräckligt med kol. Tills vidare har han i sin hand endast pengar. Här uppträder kapitalet i sitt *penninghölje*.

II. Med detta penningförråd går han (naturligtvis ej han själv, det finns ju telefon och telegraf) till marknaden. Här sker inköpet av produktionsmedel och arbetskraft. Till fabriken kommer kapitalisten tillbaka utan pengar men med arbetare, maskiner, råmaterial och bränsle. Nu är alla dessa saker inte längre några varor. De har upphört att vara varor, de säljs inte vidare. Pengarna förvandlade sig i produktionsmedel och arbetskraften; penninghöljet är avlagt, kapitalet står framför oss i *industrikapitalets* form.

Nu börjar arbetet, maskinerna rör sig, hjulen roterar, hävstångarna lyfter, arbetarna och arbeterskorna dryper av svett, maskinerna nöts, råmaterialet förbrukas, arbetskraften utnyttjas.

III. Nu förvandlar sig alla råmaterial, alla avnötta maskindelar, förvandlar sig den producerande arbetskraften så småningom i varumassor. Då lämnar fabriksmaterialhöljet åter kapitalet och kapitalet står där i form av en massa varor. Det är kapitalet i dess *varuform*. Men nu, efter produktionsprocessens slut, har det inte bara bytt hölje. *Det har blivit större till sitt värde, ty det ökades under produktionen med mervärdet.*

IV. Kapitalisten låter emellertid ej producera varorna för eget behov, utan för marknaden, för försäljning. Det som hopades i hans lager måste säljas. Först gick kapitalisten till marknaden som köpare. Nu måste han gå dit som säljare. I början hade han pengar i sin hand och ville få varor (arbetsmedel). Nu har han varorna i sin hand och vill ha pengar. När hans vara säljs, övergår kapitalet åter från *varuform* till *penningform*. Det är bara den skillnaden, att den penningmängd, kapitalisten får är en annan än den han ursprungligen givit ut, emedan den är *utökad med hela mervärdet*.

Men härmed är kapitalets utveckling ännu ej avslutad. Det utökade kapitalet sättes åter i rörelse och får en ännu större mängd mervärde. Detta mervärde lägges delvis till kapitalet och börjar ett nytt kretslopp o. s. v. Kapitalet rullar som en snöboll allt vidare och vidare och vid varje vändning fastnar en större mängd mervärde på det. Det vill säga, den kapitalistiska produktionen växer och breder ut sig.

Så suger kapitalet mervärde ur arbetarklassen och breder ut sig överallt. Dess raska tillväxt förklaras ur dess särskilda egenskaper. Den ena klassens utsugande av den andra förekom ju också tidigare. Låt oss exempelvis ta en godsägare under livegenskapens tid eller en slavägare under antiken. De satt på nackarna på sina livegna och slavar. Men allt vad de senare producerade blev antingen av deras herrar eller dessas hovstat och talrika parasiter uppätet, utdrucket, förbrukat. Varuproduktionen var mycket svagt utvecklad. Ingenting kunde säljas. Om gods- och slavägarna hade tvingat sina livegna eller slavar att producera berg av bröd, kött, fisk o. s. v., så hade allt detta ruttnat bort. Produktionen inskränkte sig den tiden till att tillfredsställa behoven hos jordägarens och hans svits magar. Helt annorlunda är det underkapitalismen. Där produceras inte för tillfredsställande av behoven, utan för *profitens* skull. Här produceras varan för att säljas, för att få valuta, för att kunna *hopa* profit. Ju mer profit desto bättre. Därav denna kapitalistklassens vansinniga jakt efter profit. Denna girighet känner inga gränser. Den är axeln, kring vilken det hela rör sig, den kapitalistiska produktionens viktigaste drivfjäder.

§ 12. Den kapitalistiska staten.

Det kapitalistiska samhället är, som vi sett, uppbyggt på arbetarklassens exploatering. En liten klick människor behärskar allt, de arbetandes stora massa äger intet. Kapitalisterna kommenderar. Arbetarna lyder. Kapitalisterna exploaterar. Arbetarna blir exploaterade. Hela det kapitalistiska samhällets väsen består just i denna skonlösa allttjämt växande exploatering.

Den kapitalistiska produktionen är en effektiv pump för utpumpande av mervärde. Varigenom håller sig till en viss tid denna pump? Hur kommer det sig, att arbetarna tål denna tingens ordning?

Den frågan är inte lätt att genast besvara. I stort är dock orsakerna två: för det första att kapitalistklassen har organisationen och makten i sin hand och för det andra att bourgeoisin ofta behärskar arbetarklassens hjärna.

Bourgeoisins säkraste medel är därvidlag dess *statsorganisation*. I alla kapitalistiska länder är staten ingenting annat än en *företagarnas sammanslutning*. Låt oss ta ett land på en slump: England eller Förenta Staterna, Frankrike eller Japan. Ministrar, höga ämbetsmän, riksdagsmän är överallt samma kapitalister, godsägare, företagare, bankirer och deras trogna, väl avlönade tjänare, som tjänar dem, icke av fruktan utan av samvetsskäl: advokater, bankdirektörer, professorer, generaler, ärkebiskops och biskopar.

Föreningen av alla dessa bourgeoisin tillhörande människor, vilka omfattar hela landet och håller detta i sina händer, heter stat. Denna bourgeoisins organisation har två system; för det första – och det är det huvudsakliga – att *undertrycka arbetarnas oro och uppror, säkerställa mervärdets lugna exploatering ur arbetarklassen och möjliggöra befastandet av det kapitalistiska produktionssättet*, samt för det andra att bekämpa liknande organisationer (d. v. s. andra borgerliga stater) i anledning av fördelningen av det utpräссade mervärdet. Den kapitalistiska staten är alltså en företagsammanslutning, som säkerställer exploateringen. *Endast och allenast kapitalets intressen leder denna rövarsammanslutnings verksamhet.*

Mot denna uppfattning av den borgerliga staten kan följande invändas:

Ni påstår, att staten vilar helt på kapitalets intressen. Men hör nu på! I alla kapitalistiska länder finns det fabrikslagar genom vilka barnarbetet helt förbjudes eller inskränkes, arbetsdagen förkortas etc.: i Tyskland fanns det exempelvis på Wilhelm II:s tid en relativt god statlig arbetarförsäkring; i England införde den nitiske borgerlige ministern Lloyd George försäkring och ålderdomspension; i alla borgerliga stater upprättas sjukhus, sanatorier och lasarett för arbetare, det byggs järnvägar, på vilka alla, fattiga som rika, kan fara, det byggs vattenledningar, städerna dräneras o. s. v. Det drar alla nytta av. Alltså – är mången böjd att säga – t. o. m. i länder där kapitalet härskar, handlar staten dock ej blott i kapitalets intresse, utan också i arbetarnas. Staten bestraffar t. o. m. mången gång fabrikanterna, om de bryter fabrikslagarna.

Sådana invändningar är oriktiga, och det av följande skäl:

Det är sant, att också den borgerliga makten mången gång utfärdar lagar och förordningar, som också är nyttiga för arbetarklassen. Dock sker detta allt i bourgeoisins eget intresse. Låt oss ta exemplet med järnvägarna. De brukas också av arbetarna de gör också arbetarna nytta. Men de byggs inte för arbetarnas skull. Köpmännen, fabrikanterna behöver dem för transporten av sina varor, för att forsla sina laster, för trupp- 4 transporter, till transporten av arbetare o. s. v. Kapitalet behöver järnvägar. Det bygger dem och följer därvid sina egna intressen. De är också nyttiga för arbetarna, men det är inte därför de byggs av den kapitalistiska staten. Eller låt oss ta gatuhållningen, det s. k. kommunala välfärdsväsendet och lasaretten. Här sörjer bourgeoisin också för arbetarkvarteren. Men i jämförelse med borgarkvarteren i städernas centrum råder i arbetarförstäderna smuts och orenlighet, sjukdomar o. s. v. Dock något gör bourgeoisin. Varför? Helt enkelt därför att annars skulle sjukdomarna och farsoterna breda ut sig över hela staden och

farsoterna breda ut sig över hela staden och även bourgeoisin lida därav. Här handlar alltså den borgerliga staten och dess kommunala organ *i bourgeoisins eget intresse*. Eller ännu ett exempel. I Frankrike lärde arbetarna de sista årtiondena av bourgeoisin att på konstlad väg inskränka barnantalet: antingen föds inga barn alls eller också bara två. Nöden är så stor bland arbetarna, att det är mycket svårt eller nästan omöjligt att underhålla en stor familj. Resultatet därav är att Frankrikes befolkning nästan ej alls ökas. Franska bourgeoisin lider brist på soldater. Då höjes ett skri: »Nationen går under! Tyskarna förökar sig fortare än vi, de kommer att få fler soldater! I förbigående anmärkt var också de, som, inmönstrades i armén, år efter år allt mindrevärdigare: småvuxna, klenbröstade, kraftlösa. Bourgeoisin blev med ens »frikostig» den började själv ivra för förbättringar åt arbetarklassen, så att arbetarna skulle kunna återställa sin fysik en smula och skaffa mera barn till världen. Ty om man slaktar hönan, lägger hon inga ägg mer.

I alla dessa exempel vidtar bourgeoisin själv åtgärder, som är nyttiga för arbetarna, men därmed tillgodoser den sina egna intressen. Det finns emellertid också fall, då alla dessa borgarstatens nyttiga åtgärder vidtas under *arbetarklassens påtryckning*. Sådana lagar finns det många. Nästan alla fabrikslagar vanns på detta sätt – genom hot från arbetarnas sida. I England uppnåddes den första förkortningen av arbetsdagen – till 10 timmar – under arbetarnas påtryckning. I Ryssland gav den tsaristiska regeringen de första fabrikslagarna i förskräckelsen för arbetaroroligheter och strejker. Därvid spekulerar den mot arbetarklassen fiendliga staten, denna *företagarnas sammanslutning i eget intresse* på följande sätt: »Det är bättre att ge efter i dag än att i morgon bli tvungen att ge dubbelt så mycket eller riskera den egna huden.» Alldeles på samma sätt, som fabrikanten som ger efter för de strejkande och beviljar dem ännu en skärv, icke upphör att förbli fabrikant, lika litet upphör den borgerliga staten att förbli borgerlig om den under hot av arbetaroroligheter kastar till arbetarna ett litet ben.

Den kapitalistiska staten är inte bara bourgeoisins största och mäktigaste organisation, den är samtidigt också den mest *komplicerade* organisationen, som äger talrika underavdelningar, varifrån känslspröt sträcker ut åt alla håll. Och allt detta tjänar det huvudsyftet: skydd åt, befastande och utvidgande av *arbetarklassens exploatering*. Mot arbetarklassen står såväl det brutala tvångets som också det andliga förslavandets medel till förfogande; de utgör just den kapitalistiska statens viktigaste organ.

Av det brutala våldets medel måste framför allt antecknas armén, polis och gendarmeri, fängelser och domstolar samt deras hjälporgan: spioner, provokatörer, organisation av strejkbrytare och betalda mördare etc.

Den kapitalistiska statens armé är organiserad på ett särskilt sätt. I spetsen står officerskåren. Den värvas bland sönerna till de adliga godsägarna, storbourgeoisin och delvis de intellektuella. Det är proletariats bittraste fiender, som, redan i sina pojkar i särskilda skolor undervisas i hur man stukar soldater, hur man värnar »officersäran», d. v. s. hur man håller soldaterna i fullständigt slaveri och gör dem till kadaverlydande nummer. De allra värdigaste blir generaler och amiraler med ordnar och granna band.

Officerarna härstammar heller inte ur de fattiga klasserna. *De håller hela massan av soldater i sin hand*. Och soldaterna de bearbetas så att de heller inte vågar fråga vad de har att slåss för. En sådan arme är i första rummet avsedd att brukas till att tygla arbetarna.

I *Ryssland* tjänade armén upprepade gånger till medel att hålla arbetarna och bönderna nere. Under Alexander II förekom det före bondebefrielsen flera bondeuppror, de blev alla undertryckta av armén. År 1905 blev arbetarna under Moskva-revolutionen nedskjutna av armén;

armén fullföljde straffexpeditioner i Balticum, Kaukasus, Sibirien. Åren 1906-08 undertryckte den böndernas uppror mot godsägarna och skyddade de senares rikedomar. Under kriget sköt armén ned arbetarna i Ivanovo-Vossnesensk, Kostroma etc. Särskilt brutala var överallt officerarna. I utlandet samma historia. I *Tyskland* uppträdde den kapitalistiska statens armé som arbetarnas bödel. Det första matrosupproret slogs ner av armén. Arbetarresningen i Berlin, Hamburg, München och i hela Tyskland kvävdes likaledes av armén. I *Frankrike* sköt armén ofta på strejkande och f. n. (1919) skjutes där arbetare, ryska revolutionära soldater. *Englands* militär har sista tiden mer än en gång i blod dränkt de irländska arbetarnas, de egyptiska halvslavarnas, indiernas uppror och i själva moderlandet t. o. m. överfallit arbetarmöten. I *Schweiz* har vid strejker mobiliserats maskingevärskommenderingar och s. k. milis (schweiziska armén). I Amerikas Förenta Stater har armén stundom nedbränt och jämnat med jorden hela arbetarkvarter (exempelvis under Coloradostrejen). De kapitalistiska staternas arméer söker nu gemensamt kväva arbetarrevolutionerna i Ryssland, Ungern, Balkanländerna, Tyskland och undertrycka resningen i hela världen.

Polis och gendarmeri. Den kapitalistiska staten äger, utom den reguljära armén, ännu en arme av utsökta skurkar och en militärorganisation, särskilt inövad till kampen mot arbetarna. Dessa institutioner (såsom polisen) har visserligen även till uppgift kampen mot tjuvar och skyddandet av »medborgarens säkerhet till person och egendom», men samtidigt hålles de alltid beredda till att förfölja och bestraffa missnöjda arbetare. I Ryssland var polisen godsägarnas och tsarens pålitligaste skydd. Särskilt brutalt arbetar i alla stater den hemliga (politiska) polisen (i Ryssland hette den ochranan) och gendarmerna. Tillsammans med dem arbetar också en mängd spioner, provokatörer, hemliga spioner, strejkbrytare o. d.

Intressant är i detta hänseende den amerikanska hemliga polisen. Den står i förbindelse med en otalig mängd privata och halvofficiella »detektivbyråer». Nat Pinkertons bekanta äventyr var egentligen företag riktade mot arbetarna. Provokatörerna skaffade arbetarna bomber, övertalade dem att mörda kapitalister o. s. v. Dessa kapitalets lakejer värvar också hela mängder strejkbrytare (i Amerika kallade scabs) och trupper av beväpnade landstrykare vilka vid tillfälle mördar strejkande arbetare. Det finns ingen skändlighet som dessa banditer ej skulle kunna begå i tjänst hos de amerikanska kapitalisternas »demokratiska» stat.

Bourgeoisstatens *domstol* är ett medel för bourgeoisie att skydda sig som klass; i första rummet avfärdar den dem som vågar antasta den kapitalistiska egendomen eller det kapitalistiska samhället. Den borgerliga domstolen dömde Liebknecht till tvångsarbete, men Liebknechts mördare frikände den. De statliga *fängelsemyndigheterna* sköter sin sak lika noggrant som den borgerliga statens skarprättare. Icke mot de rika, utan mot de fattiga är det man vänder udden.

Så ser de institutioner i den borgerliga staten ut, som har till uppgift arbetarklassens omedelbara brutala undertryckande.

Av de medel till arbetarklassens *andliga förslavande*, som står kapitaliststaten till förfogande, må dessutom nämnas de tre viktigaste: statens *skola*, *statskyrkan* och den officiella eller den av den borgerliga staten understödda *pressen*.

Bourgeoisin förstår mycket väl, att den ej kan överväldiga arbetarmassorna enbart med våldsmedel. Det är nödvändigt att också från alla håll omväva massornas hjärna med en tunn spindelväv. Den borgerliga staten betraktar arbetaren som ett arbets kreatur: det är nödvändigt att detta kreatur arbetar, men det får inte bita. Därför blir det inte bara piskat och skjutet så snart det biter utan också dresserat, tämjdt, så som det går till i menagerierna. Alldeles så fostrar också den

kapitalistiska staten fackmän för proletariats uppmjukande, fördummande och bindande: borgerliga lärare och professorer, präster och biskopar, borgerliga författare och tidningskrivare. I skolan lär dessa fackmän barnen redan i deras yngsta år att lyda kapitalet, förakta och hata »upprorsmännen», barnen får till livs allehanda falska skildringar av revolutionen och den revolutionära rörelsen, kejsare, kungar, industriledare etc. förhärsliga; prästerna, som får sin lön av staten, predikar i kyrkorna budet: »det finns ingen makt utan av Gud»; de borgerliga tidningarna predikar i bägge öronen dag ut och dag in de borgerliga lögnerna (arbetartidningar undertrycks vanligen av den kapitalistiska staten). Är det då under sådana omständigheter lätt för arbetaren att komma upp ur denna sump? En tysk imperialistisk rövare skrev: »Vi behöver inte bara soldaternas ben utan också deras hjärnor och hjärtan.» Den borgerliga staten strävar också att uppfostra arbetarklassen till ett *husdjur*, som ska arbeta som en häst, producera mervärde och hålla sig alldeles lugnt. På detta sätt säkerställer den kapitalistiska staten åt sig sin utveckling. Exploateringsmaskinen rör sig. Ur arbetarklassen utprämmas oupphörligt mervärde. Och den kapitalistiska staten står vakt och passar på att inte löneslavarna hetsar upp sig.

§ 13. Den kapitalistiska samhällsordningens inre motsägelser.

Nu är det nödvändigt att undersöka, huruvida det kapitalistiska, borgerliga samhället är väl uppbyggt. Varje sak är fast och välbyggd, endast då alla delar passar bra i varann. Låt oss ta en urmekanism. Den arbetar riktigt och utan störningar endast om, det ena hjulet tand för tand passar i det andra. Låt oss betrakta det kapitalistiska samhället. Där ska vi utan svårighet märka, att det kapitalistiska samhället inte alls är så väl uppbyggt, som det ser ut att vara, tvärtom uppvisar det mycket stora motsättningar och luckor. Framför allt: *det finns under*

Kapitalismen ingen organiserad produktion och fördelning av produkterna, utan det råder en produktionens anarki. Vad vill det säga? Det vill säga, att varje kapitalistisk företagare (eller varje kapitalistsammanslutning) producerar sina varor oberoende av de andra. Icke hela samhället beräknar, hur mycket och vad det behöver, utan fabrikanterna låter producerat helt enkelt med beräkning att få mer profit och slå sin motståndare på marknaden. Därför förekommer det ofta, att för mycket varor produceras (vi talar här naturligtvis om tiden före kriget) och man kan ej finna avsättning för dem (arbetarna kan inte e köp- a, de har inte enar nog) på inträder en *kris*: fabriken stängs, arbetarna kastas ut på gatan. Produktionsanarkin drar med sig *konkurrensen på marknaden*: envar vill ta ifrån den andre köparna, få dem på sin sida, erövra marknaden. Denna kamp antar olika former, de börjar med kampen mellan två fabrikanter inbördes och slutar med världskriget mellan de kapitalistiska staterna fördelning i hela världen. Då blir följden ej bara, att de olika delarna av den kapitalistiska mekanismen ej samarbetar, utan att man direkt stöter samman.

Första anledningen till kapitalismens brist på sammanhang ligger alltså i produktionsanarkien, vilken kommer till uttryck i kriserna, konkurrensen och kriget.

Andra anledningar till det kapitalistiska samhällets brist på sammanhang ligger i dess klasskaraktär.

I grund och botten är dock det kapitalistiska samhället inte enhetligt, utan splittrat i två samhällen: kapitalisterna å ena sidan, arbetarna och den fattigare lantbefolkningen å den andra. De befinner sig i en ständigt, oförsonlig, aldrig upphörande fiendskap, vars uttryck är klasskampen. Även här ser vi, att de olika delarna i det kapitalistiska samhället inte bara ej är anpassade efter varandra utan att de tvärtom befinner sig i en oavbruten motsättning.

Kommer kapitalismen att sammanstörta eller ej? Svaret på den frågan beror av följande: Om vi betraktar kapitalismens *utveckling*, sådan den under tidernas lopp varit, och finner att dess inre

brist på sammanhang blir allt mindre, då kan vi med ett hurra önska den lycka till att den må länge leva. Men kommer vi omvänt att upptäcka, att med tiden de enskilda delarna i det kapitalistiska samhället oundvikligt kommer i allt starkare motsättning till varann och att luckorna i detta samhälle oundvikligen förvandlar sig till avgrunder, då kan vi börja sjunga dess begravningshymn.

Vi måste alltså undersöka frågan om kapitalismens utveckling.

Litteratur: *A. Bogdanov*: Ekonomiens grunddrag. *K. Kautsky*: Karl Marx' ekonomiska lära. *K. Kautsky*: Erfurt-programmet. *N. Lenin*: Stat- och revolution. *F. Engels*: Familjens, privategendomens och statens uppkomst. *F. Engels*: Från utopi till vetenskap.

Andra kapitlet: Den kapitalistiska samhällsordningens utveckling.

§ 14. Kampen mellan smådrift och stordrift. – § 15. Proletariatets beroende, reservarmén, kvinno- och barnarbetet. – § 16. Produktionens anarki, konkurrensen, kriser. – § 17. Kapitalismens utveckling och klasserna. (Klassmotsatsernas skärpning.) – § 18. Kapitalets koncentration och centralisation som förutsättningar för kommunismen.

§ 14. Kampen mellan smådrift och stordrift.

(Mellan den personliga arbetsegendomen och den kapitalistiska arbetslösa egendomen.)

a. Kampen mellan smådrift och stordrift i industrin.

Stora fabriker, som mången gång räknar mer än 10,000 arbetare och med väldiga jättemaskiner, fanns inte alltid. De uppstod så småningom och växte upp ur ruinerna av det nästan helt förintade hantverket och småindustrin. För att förstå varför det gick så, måste man framför allt ta hänsyn till att under privategendomen och i varuhushållningen kampen om köparen, *konkurrensen*, är oundviklig. Vem segrar i denna kamp? Den som förstår att för sig vinna köparen och locka honom bort från sina konkurrenter (motståndare). Men en köpare kan man vinna för sig huvudsakligen genom billigare pris på varan.* Men vem kan sälja till billigare pris? Det är klart, att den större fabrikanten snarare kan sälja till billigare pris än den mindre fabrikanten eller hantverkaren, emedan varorna kommer att ställa sig billigare för honom. Stordriften har här en mängd fördelar. Framför allt den, att den kapitalistiske företagaren är i stånd att uppställa bättre maskiner, använda bättre verktyg och bättre mekanism. Hantverkaren, den mindre mästaren slår sig fram med möda och nöd, han arbetar vanligtvis med maskiner, drivna för hand, han vågar inte ens tänka på stora, goda maskiner, till sådana har han inga pengar. Den mindre kapitalisten är likaledes inte i stånd att införa de nyaste maskinerna. *Ju större företaget är, desto mer fullkomnad är alltså tekniken, desto mer inbringande blir arbetet, desto billigare kommer alltså varje enhet av varan att ställa sig för företagaren.*

I de stora fabriker i Amerika och Tyskland har man t. o. m. egna vetenskapliga laboratorier, vari oavslutligen nya förbättringar uppfinnes och på detta sätt vetenskapen samarbetar med produktionen; dessa uppfinningar är resp. företags hemlighet och tjänar blott till dess nytta; i smådrift och hantverk producerar en och samma arbetare nästan hela produkten från början till slut; med maskinarbete och många arbetare anställda gör den ene bara en del, den andre en annan del, den tredje en tredje, o. s. v. Då går arbetet mycket fortare – det är detta som kallas

* Här är fråga om tiden före kriget; efter krigets förödelse springer inte säljaren efter köparen, utan tvärtom köparen efter säljaren.

arbetsfördelning. Vilken fördel detta är, ser man av en amerikansk undersökning, som företogs så tidigt som, 1908. Resultaten var vid produktion av *10 plogar*: *Handarbete*: 2 arbetare, som förrättat 11 olika arbeten, arbetade sammanlagt 1,180 timmar och fick 54 dollars. Samma arbete förrättat med *maskiner*: 52 arbetare, 97 olika arbeten (ju fler arbetare, desto fler olika slag av arbeten), arbetet varade 37 timmar 28 minuter, arbetarna fick 7.90 dollars (följaktligen användes ojämförligt mindre tid och arbetet kommer att ställa sig betydligt billigare). *Produktion av 100 urverk*: *Handarbete*: 14 arbetare, 453 olika slag av arbete, 341,866 timmar, 80,822 dollars. *Maskindrift*: 10 arbetare, 1,088 arbetsslag, 8,343 timmar, 1,799 dollars. Produktion av 500 yards (1 yard 0,9 meter) *rutigt tyg*: *Handarbete*: 3 arbetare, 19 olika arbeten, 7,534 timmar, 135,6 dollars. *Maskindrift*: 252 arbetare, 43 arbeten, 84 timmar, 681 dollars. Man kunde anföra ännu många fler sådana exempel. Dessutom är för de små löntagarna och hantverkarna en hel del produktionsgrenar ej alls tillgängliga, i vilka man kan arbeta endast med högt utvecklad teknik, exempelvis lokomotiv- och pansarbåtsbygge, gruvor etc.

Stordriften *sparar* överallt: på byggnader, maskiner, råmaterial, belysning och bränsle, arbetskraft, tillvaratagande av avfallsprodukterna o. s. v. Låt oss tänka oss ett tusen små verkstäder och en stor fabrik, som producerar alldeles lika mycket som dessa tusen verkstäder: Det är lättare att uppföra en stor byggnad än ett tusen små, råmaterial förbrukas mer i de senare (går förlorad blir obrukbar, slösas bort o. s. v.) Det är lättare att belysa och elda en stor fabrik än tusen smålokaler. Städning, bevakning, förbättringar etc. är likaledes lättare. Kort och gott: i stordriften vinner man överallt besparingar, vilket kallas *ekonomisera*. *Vid inköpet av råmaterialet och annan nödtorft för produktionen* är återigen stordriften i fördelaktig. I stort gör man billigare inköp och varan är också av bättre kvalitet. Dessutom har storfabrikanten också bättre marknadskänedom, han vet var och hur man köper billigare. På samma sätt står smådriften efter också då den *säljer sin vara*. Den stora företagaren vet inte bara bättre, var man kan sälja dyrare (till den ändan håller han reseagenter, står i förbindelse med börser, där alla nyheter om varuefterfrågan inlöper, har förbindelser över nästan hela världen), han kan dessutom också *vänta*. När t. ex. priset på hans varor står för lågt, så kan han lagra dessa varor i avvaktan på den tid då de åter kommer att stiga. Detta går inte med smådriften. Där lever fabrikanten av vad han har sålt. Har han sålt varan så börjar han genast leva på de pengar han fått, något till överlopps har han inte. Därför måste han sälja till varje pris, annars får han svälta. Det är klart, att sådana förhållanden starkt försvårar hans arbete.

Slutligen äger stordriften ännu en fördel i *kreditväsendet*. När storföretagaren är i trängande behov av pengar, kan han alltid låna dem. En »solid» firma får alltid lån – och till hyggliga räntor – i varje bank. Den mindre företagaren däremot vågar knappast någon ge kredit. Och finns det någon som vågar, så fordrar han oerhörda ockerräntor. På så vis kommer den mindre företagaren lätt i ockrarklor.

Alla dessa stordriftens fördelar förklarar för oss, varför småproduktionen i det kapitalistiska samhället oundvikligen går under. Storkapitalet inskränker denna småproduktion, ruinerar den och förvandlar dess ägare till proletärer och vagabonder. Självklart försöker den mindre företagaren klamra sig fast vid livet. Han kämpar med uppjudande av alla krafter, arbetar själv och tvingar sina arbetare och sin familj att arbeta över förmåga, men till sist måste han dock rymma fältet för storkapitalet. Ofta tror vi oss se en självständig företagare, och när det kommer till kritan, är han det endast utåt, i själva verket är han alldeles beroende av storkapitalisterna, arbetar åt dem och kan inte ta ett steg utan dem. Den mindre företagaren är ofta beroende av ockrare: hans självständighet är endast skenbar, ty faktiskt arbetar han åt denne blodsugare; än är han beroende av avnämaren, som köper varorna av honom, än av affären, för vilken han arbetar; han är endast till skenet självständig, faktiskt har han förvandlats till den kapitalistiske

affärsinnehavarens lönarbetare; det förekommer också, att kapitalisten mången gång ställer råmaterial och verktyg till hans förfogande (så var det ofta med de ryska hemarbetarna); där ser man då redan klart, att hemarbetaren blivit ett enkelt bihang till kapitalet. Det finns också andra slag av underkastelse under kapitalet: kring stordriftens företag slår sig ofta små reparationsverkstäder ned; i det fallet är de endast små enkla skruvar i fabriksmaskineriet. Också här är de bara skenbart självständiga. Mången gång kan man se, hur ruinerade småmästare, hantverkare, hemarbetare, handlande, småkapitalister, utträngda ur en produktions- eller handelsbransch, övergår till en annan, där storkapitalet ännu inte är så mäktigt. Särskilt ofta blir ruinerade småmästare småhandlande, gatuförsäljare o. s. v. Så uttränger storkapitalet steg för steg överallt småproduktionen. Det växer upp jättestora företag, som sysselsätter tusentals, ja, många gånger t. o. m. tiotusentals arbetare. Storkapitalet blir världens behärskare. Den personliga arbetsegendomen försvinner. Dess plats intar den storkapitalistiska egendomen.

Som exempel på smådriftens undergång i *Ryssland* kan hemarbetarna tjäna. Många hemarbetare arbetar med egna råmaterial (körsnärer, korgmakare o. d.) och säljer åt vem som önskar. Så börjar hemarbetaren arbeta för en (endast en) bestämd kapitalist. Han erhåller senare av sin arbetsköpare råmaterial och råkar i fullständigt beroende. Slutligen betalas han av beställaren styckevis. I sådant slaveri råkade också hantverkarna. I *England* fick den utdöende smådriften namnet »utsvettningsystem» – så illa ställt var det för den. I *Tyskland* minskade smådriften åren 1882-1895 numerärt med 8,6 procent, den medelstora driften (6-50 arbetare) ökade med 64,1 procent, stordriften 90 procent. Sedan den tiden har också ett ansevärt antal medelstora driftföretag utträngts. I *Ryssland* utträngde fabriken likaledes tämligen raskt hemarbetarna. En av de viktigaste produktionsgrenarna i *Ryssland* är textilindustrin. Jämför vi exempelvis hur antalet fabriks- och hemarbetare ändrat sig inom bomullsindustrin, så ser vi hur snabbt fabriken utträngt hemarbetarna. Här är siffrorna:

År	Antal i fabriken sysselsatta:	Antal hemarbetare:
1866	94,556	66,178
1879	162,691	50,152
1894-95	242,051	20,475

År 1866 kom på varje 100 i bomullsindustrin sysselsatta arbetare 70 hemarbetare, åren 1894-95 endast 8. I *Ryssland* växte storproduktionen mycket starkare särskilt därför, att *utlandskapitalet* där omedelbart grundade stordrift.

Redan år 1902 sysselsatte stordriften nästan hälften (40 procent) av alla industriarbetare. År 1903 utgjorde de fabriker, som sysselsatte över 100 arbetare, i europeiska *Ryssland* 17 procent av alla fabriker och industriella anläggningar och sysselsatte 76 procent av samtliga industriarbetare.

Storproduktionens seger åtföljdes i alla land av lidanden för de små producenterna. Mången gång utdör nästan hela distrikt och yrken (ex. de sachsiska vävarna i *Tyskland*, vävarna i *Indien*).

b. Kampen mellan små- och stordrift i lanthushållningen.

Samma kamp som, föres mellan små- och stor driften i industrin, utspelas under kapitalismen även i lanthushållningen. Godsägaren, som leder sin ekonomi alldeles som kapitalisten sin fabrik, storbonden-vampyren, den medelstora bonden, byarmodet (den lägst stående bonden i de ryska byarna), vilket senares medlemmar själva ofta åtar sig en bisyssla hos jordägaren eller

storbonden, och bondens drängar – det är allt precis samma sak som inom industrin storkapitalisten, den medelstore *industrielle* hantverkaren, hem- och lönarbetaren. På landet som i staden är den stora egendomen bättre situerad än den lilla.

Den stora egendomens ägare kan hålla sig med *goda tekniska inrättningar*. *Lantbruksmaskiner* (elektriska och ångplogar, sånings- och tröskningsmaskiner etc.) är ofta nästan otillgängliga för den mindre lantmannen och bonden. Liksom det inte är någon mening i att i hantverkarens lilla verkstad ställa upp en dyr maskin (det finns ju inte heller några pengar att köpa den för, för att inte tala om att den ej kommer att betala sig), på samma sätt kan bonden ej köpa sig en ångplog. Det vore heller ingen mening därmed, ty för att få en solid maskin att betala sig, behövs mycket jord, ej en liten lapp, som knappt föder en höna.

Det fullständiga utnyttjandet av maskiner och dylika uppfinningar beror av områdets storlek. En hästplog kan lagom utnyttjas med ett område av 30 hektar, en radsåningsmaskin, slåtter- och tröskmaskin 70 hektar, en ångplog 1,000 hektar. På sista tiden användes för jordbruket elektriska maskiner, men även de kan riktigt utnyttjas endast vid stordrift.

Bevattningen, torrläggningen av sumpmarker, dränering (utläggande av rör för avförande av överflödigt vatten), bygget av järnbanor för jordbruket o. d. kan utföras på modärnt sätt, endast av lantbrukaren i stor stil. Stordriften sparar, precis som i industrin, på redskap, material, arbetskraft, belysning, bränsle etc. Att ej tala om att det åtgår mindre gångar, plank, staket, vanligtvis mindre utsäde, o. s. v. Dessutom kan ägaren av stora områden också anställa skickliga agrarfackmän och driva sitt jordbruk efter alla vetenskapliga regler.

På *handelns* och *kreditens* område försiggår detsamma som i industrin: storföretagaren känner bättre marknaden, kan hålla ut längre, inköper billigare allt det nödvändiga och kan sälja dyrare. Den mindre jordbrukaren har bara en utväg: att kämpa med anspänning av alla krafter. Den lilla lantegendomen kan klaras endast genom det ökade arbetet och den lägre levnadsstandarden. Endast på detta sätt kan den hålla sig uppe under kapitalismen. Dess utarmande påskyndas genom de höga *skatterna*. Den kapitalistiska staten pålägger den lilla lantegendomen en jättebörd; det är nog att minnas vad tsarismens skatter betydde för bönderna – »sälj allt och betala skatten»!

I allmänhet kan man säga, att smådriften i lantushållningen är betydligt motståndskraftigare än i industrin. I städerna går hantverkarna och de små företagen tämligen raskt under, på landsbygden åter står bondeekonomin i alla land på kraftigare ben. Men utarmningen av de allra flesta försiggår dock, den syns bara inte så tydligt. Mången gång förefaller en ekonomisk enhet inte stor till sitt yttnehåll, men i själva verket är den mycket stor, är försedd med mycket kapital och har en stor arbetarstam (exempelvis hos trädgårdsmästare i närheten av storstäder.) Mången gång åter ser det ut som om vi framför oss hade flera självständiga jordbrukare, men faktiskt är de alla lönarbetare: de gör antingen dagsverken åt granngodset eller utför säsongarbete, eller går till staden och arbetar. Bland bönderna i alla land försiggår detsamma som bland hantverkarna och hemarbetarna. En liten del av dem blir ockrare-vampyrer, andra håller sig en tid eller går helt under, säljer kon och hästen, sedan försvinner också jordstycket, mannen går antingen definitivt till staden eller blir dräng hos någon jordbrukare. Den hästlöse blir *lönarbetare*, vampyren-ockraren, som håller arbetare, blir *jordägare* eller *kapitalist*.

Så befinner sig i lantushållningen en mängd jord, redskap, maskiner, kreatur i händerna på en liten klick av de största kapitalistiska godsägarna, och miljoner arbetare arbetar för dem, miljoner bönder är beroende av dem.

I Amerika, där kapitalet är starkast utvecklat, finns det stora gods på vilka det arbetas som i en fabrik. Liksom i fabriken produceras också här bara en bestämd produkt. Det finns väldiga områden, som enbart brukas till odling av jordgubbar och fruktträd, vidare finns det speciella gods för fjäderfäavel; där vete odlas, arbetas med maskiner. Många grenar är förenade på få händer. Så finns det t. ex. en »kycklingkung», d. v. s. en kapitalist, som har förenad i sina händer nästan hela kycklingproduktionen, en »äggkung», o. s. v.

§ 15. Proletariatets beroende, reservarmén, kvinno- och barnarbetet.

Allt större och större folkmassor förvandlas under kapitalismen till lönarbetare. De utarmade hantverkarna, hemarbetarna, bönderna, småhandlarna, de medelstora kapitalisterna som blivit av med sitt kapital med ett ord, alla som kastats överbord, alla som jagats bort av kapitalet, hamnar i proletariatets led. Alltefter som rikedomarna hopar sig i händerna på några få kapitalister, förvandlar sig folkmassorna alltmer till deras löneslavar.

Tack vare mellanlagrens och -klassernas allt fortgående undergång blir antalet arbetare större än kapitalet har användning för. Därigenom kedjas arbetaren fast vid kapitalet. Han måste arbeta för kapitalisten. Ty om han inte vill det, så finns det hundra andra färdiga att ta hans arbete.

Detta beroende under kapitalet befästes också på andra sätt, inte bara genom befolkningslagrens undergång. Kapitalets välde över arbetarklassen blir allt större också därigenom att kapitalet allt fortfarande kastar ut överflödiga arbetare på gatan och skaffar sig lager av arbetskrafter. Hur går detta till? På följande sätt: Vi har redan förut sett, att varje fabrikant strävar att förringa varornas självkostnadspris. I det syftet införes alltjämt nya maskiner. Men en maskin *ersätter* vanligtvis en arbetare, gör en del av arbetarna överflödiga. När en ny maskin införes, så avskedas en del av arbetarna. De arbetare, som fanns i fabriken och nu kastas ut, blir arbetslösa. Men då nya maskiner oavbrutet införes än i den ena, än i den andra, än i den tredje produktionsbranschen, så är det tydligt att *arbetslösheten alltid måste existera under kapitalismen*. Kapitalisten bryr sig inte om att skaffa alla arbete eller förse alla med varor, utan bara att *prässa ut mesta möjliga profit*. Det är därför lätt att fatta, att han gör de arbetare brödlösa, som inte längre är i stånd att ge honom samma profit som förr.

Och faktiskt ser vi i alla kapitalistiska land, att det i storstäderna alltid finns en stor mängd arbetslösa. Där finns kinesiska och japanska arbetare, som härstammar från bönder, som gått under, och vilka kommit långväga för att söka arbete, lantpojkar, nyss anlända till staden, f. d. småhandlande, och hantverkare, men där finns också metallarbetare, typografer och vävare, som arbetat årtal i fabriker och till följd av inmontering av nya maskiner kastats på gatan. Alla tillsammans bildar en reserv av arbetskraft åt kapitalet eller, som Marx kallade det, *den industriella reservarmén*. Tillvaron av en reservarmé, den ständiga arbetslösheten, tillåter kapitalisterna att öka arbetarklassens beroende och undertryckandet av densamma. Ur en del av arbetarna prässar kapitalet med maskinernas hjälp mer guld än förr, å andra sidan kastas de andra på gatan. Men även där tjänar de kapitalets hand såsom ett gissel att hålla de kvarblivna i schack.

Den industriella reservarmén ger prov på fullkomlig förvildning, utarmning, svält, utdöende, ja, brott. De som hela år i rad inte kan få något arbete börjar så småningom dricka, blir vagabonder, tiggare o. s. v. I storstäderna – London, New-York, Hamburg, Berlin, Paris – finns det hela kvarter som befolkas av sådana arbetslösa. I stället för proletariatet uppstår här ett nytt samhällslager, som redan glömt bort att arbeta. Denna produkt av det kapitalistiska samhället kallar man trasproletariat.

Införandet av maskinerna förde också med sig *kvinn- och barnarbetet*, vilket är särskilt billigt och därför också lönar sig för kapitalisterna. Förr i tiden, innan maskinerna uppfanns, var en viss skicklighet nödvändig i arbetet, mången gång måste man t. o. m. gå i lära. Men många maskiner kan också betjänas av barn: där är inget annat att göra än att till vanmakt veva med armen, eller röra ett ben. Detta är skälet till, att efter maskinernas uppfinnande kvinno- och barnarbetet funnit en vidsträckt användning. Dessutom kan kvinnor och barn inte göra ett sådant motstånd mot kapitalisten, som de manliga arbetarna. De är tamare, räddare, tror oftare på präster och allt som myndigheterna säger dem. Därför ersätter fabrikanten ofta männen med kvinnor och tvingar små barn att arbeta sig till blods för hans profit.

År 1913 fanns i förvärsarbetet anställda kvinnor: i Frankrike 6,800,000, Tyskland 9,400,000, Österrike-Ungern 8,200,000, Italien 5,700,000, Belgien 930,000, Förenta Staterna 8,000,000, England med Wales 6,000,000. I Ryssland var antalet kvinnor bland alla arbetare år 1900 25 procent, 1908 31 procent, 1912 45 procent. I vissa industrier var de år 1912 redan majoritet, så i textilindustrin, där de utgjorde över 52 procent. Under krigsåren tillväxte antalet arbetande kvinnor i oerhörd skala. Vad barnarbetet beträffar, blomstrade det, trots förbud på många håll. I de mest utvecklade kapitalistiska länderna, som Amerika, kan man stöta på det överallt.

Detta för till arbetarfamiljens upplösning. När kvinnan och ofta barnet är i fabriken – hur går det då med familjelivet?

Om en kvinna kommer till fabriken och blir arbeterska, får hon också, när tillfället kommer, med mannen dela alla arbetslöshetens fador. Också hon kastas av kapitalisterna på dörren, också hon inträder i den industriella reservarméns led, också hon kan, som mannen, moraliskt helt gå under. I sammanhang med denna företeelse står *prostitutionen* där kvinnorna säljer sig på gatan åt förste bästa. Utan mat, utan arbete, bortjagad överallt, måste kvinnan sälja sin kropp, och om också arbete finns, är lönen ofta så liten, att hon måste skaffa sig biförtjänst genom att sälja den egna kroppen. Och det nya yrket blir med tiden vana. Så skapas de yrkesprostituerades klass.

I storstäderna finns de prostituerade i mycket stort antal. Städer som Hamburg och London räknar tiotusenden av dessa olyckliga. De utgör en källa till profit och förrikande för kapitalet, som upprättat stora kapitalistiskt organiserade glädjehus. Det existerar en utbredd internationell handel med vita slavinnor. Centrum för denna handel har varit de argentinska städerna. Särskilt avskryvärd är barnprostitutionen, som blomstrar i alla europeiska och amerikanska städer.

Allt efter som alltså i det kapitalistiska samhället uppfinnes flera och bättre maskiner uppbygges allt större fabriker och produceras en allt större mängd varor, så blir också kapitalets ok allt mer tryckande, den industriella reservarméns fattigdom och elände, arbetarnas beroende av sina exploatörer allt större.

Funnas det ingen privategendom utan allt vore allas gemensamma besittning, så skulle det hela se helt annorlunda ut. Då skulle människorna minska sin arbetstid, skona sina krafter, sörja för sitt lugn. Men när kapitalisten ställer upp maskinen, tänker han på *profiten*: han förkortar inte arbetsdagen, det skulle han bara förlora på. Under kapitalets välde befriar inte maskinen människan utan den *förslavar* henne.

Med kapitalismens utveckling användes en allt större del av kapitalet för maskiner, apparater, allehanda byggnader, frakter, ugnar, o. s. v. däremot blir *arbetarnas löner* en allt mindre del av kapitalförbrukningen. Förr, under hantverkets tid var utgifterna för arbetsbord och dylika attiraljer endast ringa. Nästan hela kapitalet gick till arbetarnas avlöning. Nu är det tvärtom:

största delen är avsedd för byggnader och maskiner. Men det betyder, att behovet av *arbetskrafter* ej stiger i samma mån som antalet utarmade människor tilltar, vilka blir proletärer. Ju mer tekniken utvecklar sig under kapitalismen, desto tyngre blir kapitalets tryck på arbetarklassen, därför att det är svårt att finna arbete.

§ 16. Produktionens anarki, konkurrens, kriser.

Arbetarklassens elände tilltar alltmer med teknikens utveckling, vilken, i stället för att bli till allas nytta, under kapitalismen betyder profitökning för kapitalet, arbetslöshet och undergång för många arbetare. Men detta elände växer också till följd av andra orsaker.

Vi har förut sett, att det kapitalistiska samhället är mycket illa uppbyggt. Privategendomen härskar där utan någon allmän plan. Varje fabrikant driver sin verksamhet utan samband med de andra. Med de andra slåss han om köparen, han »konkurrerar» med dem.

Nu uppstår då frågan, huruvida denna kamp försvagas allt som kapitalismen utvecklar eller om den tilltar i styrka.

Vid första påseendet kan det synas som om denna kamp försvagas. Kapitalisternas antal blir ju faktiskt allt mindre, de stora slukar de små, förr kämpade tiotusentals företagare med varann i förbittrad konkurrens, nu är dessa motståndare färre, konkurrensen borde alltså inte längre vara så förbittrad. Ja, så skulle man tro. Dock, i verkligheten är det inte så. Faktiskt är det tvärtom. Antalet motståndare blir mycket riktigt alltjämt mindre. Men envar av dem blev mycket *större* och *starkare* än sina föregående motståndare. Och deras kamp minskades ej utan ökades, blev inte lugnare utan mer förbittrad än förr. Om det i hela världen bara funnes ett par kapitalister, skulle dessa dra med sig kapitalistiska stater. Och till sist gick det ju också på det sättet. För närvarande går konkurrensen vidare mellan jättestora kapitalistsammanslutningar och deras stater. Och de kämpar då inte längre bara med billiga priser utan med väpnad makt. Konkurrensen minskas alltså med kapitalismens utveckling endast ifråga om *antalet motståndare*, men den blir allt mer förbittrad och ödeläggande.*

Det blir nödvändigt att undersöka ännu en företeelse: de s. k. *kriserna*. Vad menas med kriser? Saken är den: En vacker dag visar det sig, att en hel del varor producerats i allt för stora mängder. Priserna sjunker och varorna kan inte finna någon avsättning. Magasinen är överfulla av de mest olikartade produkter som inte kan säljas därför att det inte finns några köpare. Dessutom, det många hungriga arbetare som bara får en ringa penning, vilken inte räcker till att köpa något extra för. Då börjar eländet. I en industribransch störtar först de små och medelstora företagen och måste stängas, och så följer de större. Men den ena industrin är beträffande varor hänvisad till den andra, den ena köper från den andra. Exempelvis köper skrädderiföretagen tyg hos tygfabrikanterna, dessa åter köper hos de företag, som säljer ull etc. Går skrädderiföretagen omkull, så betyder det, att ingen längre köper hos tygföretagen: textilindustrin ramlar. Detsamma inträffar sedan också i ullproduktionen. överallt stängs fabriker och industriföretag, tiotusentals arbetare kastas på gatan, arbetslösheten får ett oerhört omfång, arbetarnas levnadsstandard försämras. Och dock finns där gott om varor. Hyllorna bågner under sin börda. Så var det gång på gång före kriget; industrin förkovras, fabrikanternas affärer går framåt och så med ens – krasch, elände, arbetslöshet, stillastående i affärerna; så reser sig industrin igen, går åter glänsande, tills – på nytt en krasch o. s. v.

* Utförligare härom i kapitlet om det imperialistiska kriget.

Hur ska denna vansinniga ordning förklaras, i vilken människorna mitt i överflöd och *rikedom* blir tiggare?

Frågan är inte så enkel att besvara. Vi har redan här ovan sett, att i det kapitalistiska samhället råder ett virrvarr, en *produktionens anarki*. Varje företagare producerar varor oberoende av de andra, på egen risk och eget ansvar. Med detta produktionssätt visar det sig förr eller senare, att det produceras för mycket varor (överproduktion). När man endast producerade produkter och icke varor, d. v. s. när produktionen ej var bestämd för marknaden, då var överproduktionen inte farlig. Helt annorlunda är det med varufabrikationen. Där måste varje fabrikant, för att för sin fortsatta produktion kunna köpa varor, först sälja de av honom producerade varorna. Men stannar i det nu rådande produktionsvirrvarret maskineriet på ett ställe, så överföres detta genast på en annan industribransch o. s. v. – en allmän kris utbryter.

Dessa kriser verkar mycket ödeläggande. Stora varumängder går till spillo. Resterna av småproduktionen bortsopas som med en järnkvast. Även stora firmor kan ofta ryckas med i fallet.

En del av fabrikerna stängs helt och hållet, en annan del inskränker sin produktion och arbetar inte hela veckan, en tredje stänges tills vidare. De arbetslösas antal stiger. Den industriella reservarmén växer. Och samtidigt växer också arbetarklassens elände och beroende. Under kriserna försämras arbetarklassens eljest redan dåliga läge än mer.

Låt oss exempelvis anföra data från krisen 1907 –1910, vilken omfattade hela Europa och Amerika, med ett ord hela den kapitalistiska världen. I *Förenta Staterna* växte antalet arbetslösa fackföreningsmedlemmar på följande sätt: juni 1907 8,1 procent, oktober 18,5, november 22, december 32,7 (i byggnadsindustrin 42, i konfektionsindustrin 43,6, i tobaksindustrin ända till 55 procent); självklart var den allmänna arbetslösheten (alltså ifråga om alla arbetare, ej bara de organiserade) ännu större. I *England* var procenttalet arbetslösa sommaren 1907 3,4-4 procent, i november nådde det 5, i december 6,1, i juni 1908 8,2. I *Tyskland* var i början av januari 1904 procenttalet arbetslösa dubbelt så högt som de föregående åren. Detsamma kunde man iaktta i andra land.

Vad beträffar *minskningen i produktionen* så sjönk exempelvis produktionen av gjutjärn i *Förenta Staterna* från 26 miljoner ton år 1907 till 16 miljoner år 1908.

Under kriserna sjunker varuprisen. För att ej förlora sin profit är herrar kapitalister också beredda att *skada produktionen*. I Amerika lät de exempelvis masugnarna bli kalla. Ågarna av kaffeplantagerna i Brasilien kastade, för att hålla de höga kaffeprisen uppe, sina kaffesäckar i *sjön*. F. n. lider hela världen av *svält* och *brist* på *produkter* som följd av det kapitalistiska kriget. Svält och brist föddes av *kapitalismen*, som frambesvor detta ödeläggande krig. I fredstid hade kapitalismen överflöd på produkter, vilka dock inte kom arbetarna till godo, ty dessa var för fattiga att köpa dem. Av överflödet fick arbetarna bara en sak: arbetslösheten med alla dess fasor.

§ 17. Kapitalismens utveckling och klasserna.

(Klassmotsatsernas skärpning.)

Vi har sett, att det kapitalistiska samhället lider av två huvudfel: för det första är det anarkiskt (saknar organisation), för det andra består det av *två* inbördes fientliga samhällen (klasser). Vi såg också, att med kapitalismens utveckling produktionsanarkin, som kommer till uttryck i konkurrenskampen, för till allt större fientlighet, rubbning och förstörelse. Samhällets brist på sammanhang minskas inte utan *ökas*. Likaså vidgas och fördjupas klyftan, som delar samhället i

två delar, klasser. På den ena sidan – hos kapitalisterna – hopar sig all världens rikedomar, på den andra – hos de undertryckta klasserna – finns endast elände, sorg och tårar. Den industriella reservarmén omfattar förkomna, förvildade, i grund utarmade människolager. Men också de arbetande skiljer sig i sin levnadsstandard allt mer från kapitalisterna. Skillnaden mellan proletariat och bourgeoisie blir *allt större*. Förr fanns det olika medelstora och små kapitalister många av dem stod i nära relation till arbetarna, levde inte mycket bättre än arbetarna. Nu är det inte längre fallet. De stora herrarna lever nu så som man förr knappast kunde göra sig en föreställning om. Visserligen har arbetarnas läge också förbättrats i och med kapitalismens utveckling. Till tjugonde århundradets början steg i allmänhet arbetslönen. Men samtidigt steg *kapitalisternas profit ännu hastigare*. Nu är arbetarmassorna så långt från kapitalisterna som himmelen från jorden. Och ju mer kapitalismen utvecklar sig, desto högre växer den lilla klicken av de rikaste kapitalisterna, desto djupare blir klyftan mellan denna skara av okrönte kungar och de förslavade proletärerernas miljonmassor.

Vi sade, att arbetslönen visserligen stiger men att profiten ökas ännu fortare och att *därför* klyftan mellan de båda klasserna allt mer förstoras. Men sedan början av tjugonde århundradet växer arbetslönen inte mer, tvärtom den sjunker. Samtidigt ökade profiten som aldrig förr, skärptes alltså den samhälleliga ojämlikheten fortare än någonsin.

Det är begripligt, att den tilltagande ojämlikheten förr eller senare måste föra till en sammanstötning mellan kapitalister och arbetare. Om skillnaden dem emellan försvunne och arbetarnas ekonomiska läge skulle närma sig kapitalisternas, då kunde det naturligtvis bli »frid på jorden och människorna ett gott behag». Men nu är det så, att arbetarna i det kapitalistiska samhället ej närmar sig kapitalisterna utan avlägsnar sig från dem. Detta åter betyder, att också *klasskampen* mellan proletariatet och bourgeoisin oundvikligt måste skärpas.

Mot denna uppfattning har de borgerliga lärda mycket att invända. De vill bevisa, att arbetaren i det kapitalistiska samhället kommer att få det allt bättre. Socialdemokraterna slår också på samma strängar. De ena som de andra påstår, att arbetarna så småningom blir rikare och själva kan bli småkapitalister. Denna åsikt visade sig snart falsk. Faktiskt försämrades arbetarnas läge i förhållande till kapitalisternas allt mer. Detta kan visas med ett exempel från den mest utvecklade kapitalistiska staten Nordamerikas Förenta Stater. Om vi taxerar köpkraften hos en arbetarlön (d. v. s. mängden av de nödvändighetsvaror, som en arbetare kan köpa sig, i pris räknat) till 100 för åren. 1890-1899, så ställer sig köpkraften på följande sätt: 1890 98,6, 1895 100,6, 1900 103,0, 1905 101,4, 1907 101,5. D. v. s. arbetarnas levnadsstandard har nästan inte alls stigit. Den blev nästan oförändrad. Lika mycket näring, kläder o. s. v. som år 1890 fick arbetaren också följande år, endast en obetydlighet 3 procent – steg hans löns köpkraft. Men samtidigt inhöstade de amerikanske miljardärerna (de största industriherrarna) oerhörda profiler och mervärdet, som de högg för sig, steg i det omätliga. Naturligtvis steg därmed också kapitalisternas levnadsstandard,

Klasskampen baserar sig på intressemotsättningarna. Dessa motsättningar är lika oförsonliga som mellan eld och vatten. Envar inser lätt att det lönar sig för kapitalisten att låta arbetaren arbeta så länge som möjligt och ge honom minsta möjliga lön; för arbetaren gäller det att för minsta möjliga arbete få högsta möjliga lön. Det är därför klart att redan med uppkomsten av arbetarmassor *kampen började för arbetslönens förhöjning och arbetsdagens förkortande*.

Denna kamp var aldrig avbruten och aldrig helt inställd. Den inskränkte sig emellertid ej till bara kampen om några öre mer i lön. överallt där den kapitalistiska samhällsordningen utvecklade sig kom arbetarmassorna till den övertygelsen, att det blir nödvändigt att göra slut på kapitalismen

själv. Arbetarna började fundera över hur denna hatade ordning skulle kunna ersättas med en rättfärdig, kamratlig arbetsordning. Så uppstod *den kommunistiska rörelsen inom arbetarklassen*.

Arbetarnas kamp resulterade ofta i nederlag. Dock innebär det kapitalistiska samhället i sig självt proletariats slutliga seger. Varför? Helt enkelt därför, att kapitalismens utveckling för med sig de bredaste folklagrens förvandling till proletärer. Storkapitalets seger betyder hantverkarens, småhandlandens, bondens undergång, dessa utökar alltså lönarbetarnas led. Med varje steg av kapitalistisk utveckling växer proletariats i antal. Det är som den månghövdade hydrans, som får tio nya huvud för vart och ett som slås av. Om bourgeoisin slår ned arbetarnas resningar, så befäster den därigenom den kapitalistiska samhällsordningen. Men utvecklingen av denna kapitalistiska samhällsordning ruinerar tusentals av små besittande och bönder, kastar dem under kapitalets fötter. Och just därigenom ökas antalet proletärer, det kapitalistiska samhällets fiender. Men arbetarklassen blir inte bara numerärt starkare, den blir också allt mer *sammansvetsad*. Varför? Just därför att med kapitalismens utveckling också de stora fabriker växer. Och varje stor fabrik förenar inom sina murar tusentals, mången gång tiotusentals arbetare. Dessa arbetare arbetar sida vid sida. De ser, hur den kapitalistiska företagaren exploaterar dem. De ser, hur den ene arbetaren är vän och kamrat med den andre. I arbetet lär sig arbetarna, förenade av detta, att handla gemensamt. De har också lättare och snabbt komma till samförstånd. Därför växer också med kapitalismens utveckling inte bara arbetarklassens numerär, utan också dess *sammanhållning* och *slutna framträdande*.

Ju fortare de stora fabriker växer, ju mer kapitalismen utvecklar sig, desto fortare går hantverkarna, de lantliga hemarbetarna och bönderna under. Desto fortare växer de jättestora *miljonstäderna*. Slutligen samlas på en relativt liten plats – i storstäderna – oerhörda människomassor, och bland dessa människor utgör fabriksproletärerna det stora flertalet. De fyller alla smutsiga, rökiga kvarter, och den lilla klicken allt ägande herrar bor i praktfulla villor. Arbetarna blir allt talrikare, sluter sig tätare samman.

Under sådana förhållanden måste stridens oundvikliga skärpning sluta med arbetarnas seger. Förr eller senare kommer det till ett krig på skarpen mellan bourgeoisin och proletariat, bourgeoisin störtas från tronen, proletariatet förstör röveriets samhälle och upprättar en ny kommunistisk arbetsordning. Kapitalismen för alltså i sin utveckling *oundvikligt till proletariatets kommunistiska revolution*.

Proletariatets klasskamp mot bourgeoisin antar olika former. I denna kamp kan man urskilja tre huvudformer: *fackföreningar*, som sammansluter arbetarna efter yrken, *kooperativa organisationer*, huvudsakligen för konsumtion, som ser sitt mål i avskaffandet av mellanhänderna, och slutligen arbetarklassens *politiska partier* (socialdemokratiska, kommunistiska), som gjort till sitt program arbetarklassens erövring av den politiska makten. Ju mer kampen mellan klasserna skärpes, desto mer måste alla former av arbetarrörelsen enas om ett gemensamt mål: borgarväldets störtande. De ledare inom arbetarrörelsen, som fattat situationen riktigtast, höll alltid på en nära sammanslutning och ett intimt samarbete mellan alla arbetarorganisationer. De förklarade exempelvis, att det vore nödvändigt med ett enhetligt uppträdande av facklig och politisk rörelse och därför finge fackföreningarna ej vara neutrala (d. v. s. politiskt likgiltiga) utan måste gå samman med arbetarklassens parti.

Ur iakttagelserna över den kapitalistiska samhällsordningens utveckling kan vi alltså utan att missta oss fastslå följande: *Antalet kapitalister minskar men de blir allt rikare och mäktigare; antalet arbetare ökar allt mer, varvid också deras uppträdande, om ock ej i samma mån, blir mer slutet; motsättningen mellan kapitalisterna och arbetarna blir allt krassare. Kapitalismens*

utveckling för därför till en sammanstötning mellan dessa klasser det vill säga till den kommunistiska revolutionen.

§ 18. Kapitalets koncentration och centralisation som förutsättningar för kommunismen.

Som vi sett gräver kapitalismen sin egen grav, i det den uppföder sina egna dödgrävare, proletärerna, och ju mer den utvecklar sig, desto fler dödsfiender alstrar den och förenar mot sig. Men den alstrar inte bara sina dödsfiender, den förbereder också marken för en ny, på kamratskap byggd kommunistisk ekonomi. På vad sätt? Det ska strax besvaras. Vi har förut (§ II, Kapitalet) sett, att kapitalet alltjämt ökar i storlek. En del av mervärdet, som kapitalisten prässar ur arbetaren lägger han till sitt kapital. Därigenom förstoras kapitalet. Men när kapitalet förstorats, kan produktionen utvidgas. Denna kapitalets förstoring dess växande på samma hand, kallas kapitalets *koncentration*.

Vi har redan sett (§ 14, Kampen mellan smådrift och stordrift), att med kapitalismens utveckling den lilla och medelstora produktionen förintas; de små och medelstora företagarna och handlandena går under, för att inte alls tala om hantverkarna – de blir alla slukade med hull och hår av storkapitalet. Vad dessa små och medelstora kapitalister ägt, deras kapital, glider dem ur händerna och samlas på olika vägar i händerna på de stora rövarna. Därigenom ökas de senares kapital. Det kapital, som förr var delat på flera ägare, förenas nu på en hand, den nämligen som segret i kampen. Denna insamling av förut skingrat kapital kallar man *kapitalets centralisation*:

*Kapitalets koncentration och centralisation, d. v. s. dess hopande i några få händer, betyder ännu inte produktionens koncentration och centralisation. Låt oss anta att kapitalisten för det hopade mervärdet köpt grannens lilla fabrik och låter den arbeta som förut. Här äger en anhopning rum, men produktionen går alldeles som förr. Vanligtvis är det emellertid så, att kapitalisten också omformar produktionen, utvidgar och förstorar fabrikerna, och så följer inte bara en ökning av kapitalet, utan också av produktionen. Produktionen utvidgas, omfattar en mängd maskiner, förenar flera tusen arbetare. Det förekommer också, att några dussin större fabriker täcker ett helt lands varubehov. Det ser då ut, som arbetarna arbetade för hela samhället, arbetet blir, som det heter, *socialiserat*. Men förvaltningen och profiten tillhör som förut kapitalisten.*

En dylik centralisation och koncentration av produktionen möjliggör en verkligt kamratligt ordnad produktion först efter den proletära revolutionen. Om inte denna produktionsförening funnes och proletärerna skulle gripa till makten i en tid, då produktionen är splittrad i hundratusen små verkstäder med 2-3 arbetare, skulle det vara möjligt att organisera dessa verkstäder och ställa dem på en samhällelig grundval. Ju mer utvecklad kapitalismen är och ju mer centralisera produktionen, desto lättare kan proletariatet efter sin seger behärska dem.

Kapitalismen alstrar alltså inte bara sina fiender och för inte bara till den kommunistiska revolutionen, utan den skapar också de ekonomiska grundvalarna för den kommunistiska samhällsordningens förverkligande.

Litteratur: Samma böcker som i kap. I och dessutom: *A. Bogdanov*: Kurs i den politiska ekonomien, band II, häft. 2 (industrikapitalets epok) *Marx och Engels*: Kommunistiska manifestet. *Jack London*: Järnhälen. För jordfrågan se: *K. Kautsky*: Agrarfrågan. *N. Lenin*: Agrarfrågan och Marxkritikerna. *Kautsky*: Socialismen och lanthushållningen (svar till E. David). *Lenin*: Nya data till kapitalismens utveckling i Förenta Staternas lanthushållning. *Lenin*: Kapitalismens utveckling i Ryssland. *K. Krziewitzki*: Agrarfrågan. *Parvus*: Världsmarknaden och de agrariska kriserna.

Tredje kapitlet: Kommunismen och proletariatets diktatur.

§ 19. Karaktäristik av den kommunistiska samhällsordningen. Produktionen under kommunismen. – § 20. Distributionen i den kommunistiska samhällsordningen. – § 22. Produktivkrafternas utveckling i den kommunistiska samhällsordningen. (Kommunismens fördelar.) – § 23. Proletariatets diktatur. – § 24. Erövringen av den politiska makten. § 25. Det kommunistiska partiet och klasserna i det kapitalistiska samhället.

§ 19. Karaktäristik av den kommunistiska samhällsordningen.

(Produktionen under kommunismen.)

Vi har sett, varför den kapitalistiska samhällsordningen måste gå under (och vi ser den nu gå under inför våra ögon). Den går under därför att den inom sig har två motsättningar verksamma: å ena sidan *produktionens anarki*, som leder till konkurrens, kriser och krig, å andra sidan samhällets *klasskaraktär*, som oundvikligt har klasskampen till följd. Det kapitalistiska samhället är som en maskin, där en del alltjämt griper störande in i de andra. (Se § 11. Den kapitalistiska samhällsordningens inre motsägelser.) Därför *måste* denna maskin förr eller senare gå sönder.

Det är klart, att det nya samhället måste vara mycket fastare sammanfogat än kapitalismen. Så snart de rådande motsättningarna sprängt kapitalismen i luften, måste på ruinerna av denna kapitalism uppstå ett nytt samhälle, som ej känner de motsättningar som var verksamma i det gamla. Kännetecknen på det kommunistiska produktions sättet är följande: 1. Det måste vara ett *organiserat* samhälle, vari ej får finnas någon produktionsanarki, någon konkurrens mellan privatföretagare, några krig eller kriser. 2. Det måste vara ett samhälle utan klasser, det får ej bestå av två hälfter, som alltjämt bekämpar varann, det kan inte vara ett samhälle, där den ena klassen exploaterar den andra. Ett sådant samhälle, där det inte finns några klasser och där hela produktionen är organiserad, kan endast vara ett *kamratligt arbetande kommunistiskt samhälle*.

Låt oss närmare betrakta detta samhälle. Grundvalen för det kommunistiska samhället är *det samhälleliga ägandet av produktions och trafikmedlen*, d. v. s. att maskinerna, apparaterna, lokomotiven, ångbåtarna, fabriksbyggnaderna, magasinerna, spannmålslagren, gruvorna, telegraf och telefon, jord och arbetsdjur tillhör samhället, som förfogar över dem. Varken en enskild kapitalist eller en sammanslutning av enstaka rika har förfoganderätt över dessa medel, utan samhället i sin helhet. Vad betyder det: samhället i sin helhet? Det betyder att heller inte enskilda *klasser* råar om egendomen utan *alla människor*, som utgör samhället. Under sådana förhållanden förvandlar sig samhället till en stor kamratlig arbetskooperation. Här finns ingen splittring i produktionen och ingen anarki. Tvärtom. Först en sådan ordning möjliggör produktionens organiserande. Där finns ingen konkurrenskamp mellan företagarna, ty alla fabriker, gruvor och andra industriella inrättningar är i det kommunistiska samhället bara ett slags avdelningar av en stor folkverkstad, som omfattar hela folkekonomin. Det förstås av sig självt, att en så oerhört stor organisation förutsätter en allmän *produktionsplan*. Om alla fabriker och andra industriella inrättningar jämte hela lantbrukshållningen bildar en jättestor kooperation, så måste naturligtvis noga överläggas om, hur arbetskrafterna ska fördelas på de olika industrigrenarna, vilka och hur många produkter, som ska produceras, hur och vart de tekniska krafterna måste fördelas o. s. v. Allt detta måste räknas ut i förväg, om också bara på ett ungefär, och därefter måste man handla. Däri yttrar sig ju just den kommunistiska produktionens *organisation*. Utan gemensam plan och gemensam ledning, utan noggrann beräkning finns ingen organisation. Just i den kommunistiska samhällsordningen finns en sådan plan. Men ensamt organisation är ännu inte tillräckligt. Sakens

kärna ligger ju däri att denna organisation är en kamratlig organisation av *alla* kooperationens medlemmar. Utom genom organisationen skiljer sig den kommunistiska samhällsordningen från den kapitalistiska vidare därigenom, att den förintar utsugningen och upphäver samhällets indelning i klasser. Man kan ju föreställa sig produktionens organiserande på följande sätt: En liten kapitalistgrupp behärskar allt, men behärskar det *tillsammans*, produktionen är organiserad, ingen kapitalist bekämpar den andre, de konkurrerar inte med varann utan pumpar gemensamt mervärdet ur sina arbetare, som förvandlats till halvslavar. Här finns det visserligen en organisation, men också en utsugning av den ena klassen genom den andra. Det finns väl ett gemensamt ägande av produktionsmedlen, men blott i en klass', i *utsugarklassens* intresse. Någon kommunism är det inte, därför att här föreligger en produktionsorganisation. En dylik organisation av samhället skulle bara avskaffa ett av dess grundfel – produktionens anarki – men stärka det andra grundfelet i kapitalismen, samhällets splittring i två kampläger, klasskampen skulle än ytterligare skärpas,. Detta samhälle vore organiserat endast i ett hänseende, klassklyvningen vore inte avskaffad. Det kommunistiska samhället ej blott organiserar produktionen, det befriar också människorna från andra människors förtryck. Det är organiserat i alla sina delar.

Den kommunistiska produktionens samhälleliga karaktär kommer också till uttryck i alla denna organisations detaljer. Under kommunismen behöver det exempelvis inte finnas några ständiga fabriksförvaltare, eller folk som hela sitt liv utför ett och samma arbete. För närvarande är det ju så: om en människa är skomakare så tillverkar han hela sitt liv skor och ser ingenting utanför sina läster; är han sockerbagare, så bakar han hela sitt liv sockerbröd o. d.; är han fabriksdisponent, så förvaltar han och kommenderar hela tiden; är han en enkel arbetare, så har han hela sitt liv bara att lyda och utföra andras befallningar. I det kommunistiska samhället är det ej så inrättat. Där får alla människor en mångsidig bildning och alla finner sig till rätta i olika produktionsgrenar.

§ 20. Distributionen i den kommunistiska samhällsordningen.

Det kommunistiska produktionssättet förutsätter heller inte produktion för marknaden utan för det egna behovet. Men med den skillnaden, att här producerar inte varje enskild för sig själv, utan hela den jättestora gemenskapen producerar för alla. Följaktligen finns det här inga *varor*, utan bara *produkter*. Dessa tillverkade produkter byts inte mot varann de varken köps eller säljs. De kommer helt enkelt till de gemensamma magasinerna och lämnas ut åt dem som behöver dem. Pengarna blir alltså här onödiga. Hur då? frågar någon. Den ene kommer ju att ta för sig en väldig massa och den andre en ringa kvantitet. Vilken fördel vinnes då av denna fördelning av produkterna? Härtill svaras: Första tiden, kanske de första 20-30 åren, kommer man naturligtvis att nödgas införa olika reglementen och exempelvis kommer resp. produkter endast att tilldelas den, som förevisat ett motsvarande intyg i sin arbetsbok eller på sitt arbetskort. Senare, när det kommunistiska samhället befäst och utvecklat sig, blir allt detta överflödigt. Varje produkt kommer att finnas i riklig mängd, alla sår är för länge sedan helade och envar kommer att kunna ta så mycket som han behöver. Men kommer inte människorna att få intresse av att ta mer än de behöver? Visst inte. För närvarande faller det ju ingen in att exempelvis köpa tre biljetter i spårvagnen och sedan bara sitta på en plats men hålla de två andra. Likaså kommer det att bli med alla produkter. Vederbörande har tagit ur det gemensamma magasinet så mycket som han behöver, därmed basta. Att sälja överflödet har ju ingen något intresse av, ty envar kan få vad han vill när han vill. Också pängarna förlorar allt värde. Följaktligen kommer i början av det kommunistiska samhället sannolikt produkterna att fördelas efter arbetsprestation och senare helt enkelt efter medborgaren-kamratens behov.

Mycket ofta sägs, att i det kommande samhället den enskildes rätt till sin fulla arbetsprodukt kommer att förverkligas: vad du har producerat det får du också. Detta är oriktigt och skulle

aldrig kunna helt genomföras. Varför? Om alla skulle få det de producerat, så bleve det aldrig möjligt att utveckla, vidga och förbättra produktionen. En del av det utförda arbetet måste alltid användas till produktionens utvidgande och förbättring. Om vi åt upp och förbrukade allt som vi producerat, kunde man ju inte tillverka några maskiner: de blir ju varken uppätta eller bärs på kroppen. Var och en förstår, att med maskinernas utbredning och förbättring kommer livet alltjämt att förbättras. Men detta betyder, att en del av arbetet, som innehålles i maskinerna inte kommer att återvända till den som har arbetat. Det är alltså omöjligt att varje enskild skulle kunna få hela ersättningen för det arbete han utfört. Och det är ju heller inte nödvändigt. Med tillhjälp av goda maskiner kommer produktionen att inrättas så, att alla behov kan tillfredsställas.

Första tiden kommer alltså distributionen av produktionen att ske efter det arbete som utförts (om också inte fulla ersättningen kan ges) och senare efter behoven; då kommer det att finnas varken nöd eller brist.

§ 21. Förvaltningen i den kommunistiska samhällsordningen.

I det kommunistiska samhället kommer det inte att finnas några klasser. Men om det inte finns några klasser, så betyder det, att det heller inte finns någon *stat*. Vi har redan förut sagt, att staten är en klassorganisation för makten; staten brukades alltid av den ena klassen mot den andra: är staten borgerlig, så är den riktad mot proletariatet, är den proletärisk, så är den riktad mot bourgeoisin. Men i det kommunistiska samhället finns det varken godsägare eller kapitalister eller lönarbetare, det finns bara vanliga människor – kamrater. Det finns inga klasser, inte heller någon klasskamp, inga klassorganisationer. Följaktligen finns det heller ingen stat, den är överflödig här, då det inte finns någon klasskamp, ingen behöver hållas på mattan och ingen kan heller göra det. Men nu frågar man: Hur kan då en så stor organisation arbeta utan varje ledning? Vem ska utarbeta planen för den gemensamma ekonomien? Vem ska fördela arbetskrafterna? Vem ska beräkna samhällets inkomster och utgifter? Med ett ord, vem ska vaka över hela ordningen?

Svaret är inte svårt att ge. Den huvudsakliga ledningen kommer att finnas på olika räkenskapskanslin och statistiska byråer. Där föres dag för dag räkenskap över hela produktionen och dess behov, där anges också var arbetskraften bör ökas i numerär, var den bör minskas och hur mycket det ska arbetas. Och därför att alla allt från barndomen är vana vid det gemensamma arbetet och kommer att förstå, att detta arbete är nödvändigt och att livet blir lättast om allt försiggår efter en genomtänkt plan, så kommer också alla att arbeta efter denna beräkningsbyrås föranstaltningar. Det behövs inga speciella arbetsministrar, ingen polis, inga fängelser, lagar och förordningar. Liksom i en orkester alla följer dirigentens taktpinne och handlar efter den, så kommer också här alla att följa beräkningstabellerna och förrätta sitt arbete i enlighet med dem.

Här finns alltså inte längre någon stat. Det finns ingen grupp och ingen klass, som står över alla de andra klasserna. Dessutom kommer ju att i denna beräkningsbyrå i dag sitta den ene, i morgon den andre. Byråkratin, den ständiga ämbetsmannaklassen kommer att försvinna. Staten kommer att dö bort.

Så kommer självklart med tiden den utvecklade stärkta kommunistiska samhällsordningen att se ut, efter proletariatets fullständiga och slutliga seger men alltså inte så snart. Arbetarklassen kommer ju mycket länge att nödgas kämpa mot alla sina fiender, framför allt mot det förgångnas kvarlevor såsom lättja, försumlighet, brott och självtillräcklighet. Vi måste passera två å tre under de nya förhållandena uppfostrade generationer innan lagar och straff och arbetarstatens undertryckande makt upphäves och alla rester av den kapitalistiska forntiden försvinner. Om dittills arbetarstaten outhärlig, så kommer i den utvecklade samhällsordning, där spåren av

kapitalismen redan är fullt försvunna, även proletarietets statsmakt att dö bort. Proletariatet självt kommer att blanda sig med alla andra lager, ty alla kommer så småningom att dras in i det gemensamma arbetet, och efter 20-30 år kommer en ny värld att uppstå, kommer det att finnas andra människor, andra seder.

§ 22. Produktivkrafternas utveckling i den kommunistiska samhällsordningen.

(Kommunismens fördelar.)

Den kommunistiska samhällsordningen kommer, sedan den segrat och helat alla sår att *snabbt utveckla produktivkrafterna*. Produktivkrafternas snabbare utveckling i det kommunistiska samhället vilar på följande skäl: För det *första* måste en stor mängd mänsklig energi komma att frigöras, vilken förr använts för klasskampen. Låt oss bara tänka oss, hur mycken nervkraft, energi och arbete f. n. går förlorade i politik, strejker, uppror, upprorens undertryckande, domstolar, polis, statsmyndighet, för ena som andra sidans dagliga kraftanspanning! Klasskampen slukar oerhört med kraft och medel. Dessa krafter blir fria: människorna kommer ej att kämpa mot varann mera. De frigjorda krafterna kommer att användas till produktivt arbete. För det *andra*: de krafter och medel sparas, som nu förstörs och förbrukas i konkurrensen, kriserna och krigen. Om man beräknar bara krigsförlusterna, så bleve redan det en jättesumma. Och vilka väldiga förluster lider inte samhället genom kampen mellan säljarna, mellan köparna och mellan köpare och säljare? Hur mycken kraft slösas inte meningslöst bort i kriserna? Hur många överflödiga energiutgifter härrör inte av bristen på organisation och produktionens virrvarr? Alla dessa krafter, som nu går förlorade, bevaras i det kommunistiska samhället. För det *tredje* skyddar organisationen och en motsvarande plan inte bara mot överflödiga förluster (storproduktionen är alltid sparsammare!), den möjliggör också den tekniska produktionens förbättring. Produktionen kommer att ske i de största etablissement, med de allra bästa tekniska hjälpmedel. Ty under kapitalismen finns det ju t. o. m. bestämda gränser för införandet av maskiner. Kapitalisten inför maskiner endast då det är brist på billiga arbetskrafter. Men finns dessa, så behöver kapitalisten inte införa några maskiner: han får ju utan dem en fin profit. Han behöver maskinerna endast då de besparar honom den *dyra* arbetskraften. Men då under kapitalismen arbetskraften i allmänhet är billig, blir arbetarklassens dåliga läge till hinder för teknikens förbättring. Särskilt tydligt kommer detta till uttryck i lantushållningen. Där var och är arbetskrafterna alltid billiga och därför försiggår också maskinarbetets utveckling endast mycket långsamt. Det *kommunistiska* samhället åter intresserar profit utan för de arbetande själva. Där tillvaratages och genomföres genast varje förbättring. Kommunismen går icke kapitalismens väg. De tekniska uppfinningarna kommer självklart att fortfara även under kommunismen, ty alla kommer att få en god bildning och de som under kapitalismen går under av nöd (exempelvis begåvade arbetare) kommer att ha möjligheter att fullt utveckla sina anlag.

I det kommunistiska samhället kommer *parasitdömet* att försvinna, d. v. s. tillvaron av snyltgäster, som ingenting gör utan lever på andras bekostnad. Vad som i det kapitalistiska samhället sviras, frossas och supes upp, kommer att i det kommunistiska samhället användas för produktiva ändamål. Kapitalisterna, deras lakejer och hovstat, prästerna, prostitutionen o. s. v. kommer att försvinna och alla medlemmar av samhället kommer att utföra produktivt arbete.

Det kommunistiska produktionssättet kommer att betyda en oerhörd utveckling av produktivkrafterna, så att på varje arbetande i det kommunistiska samhället kommer att falla mindre arbete än förut. Arbetsdagen blir allt kortare och människorna befrias från de fjättrar, naturen pålagt dem. Så snart människorna blott behöver använda föga tid på näring och kläder, kommer de att ägna en stor del av sin tid till sin andliga utveckling. Den mänskliga kulturen kommer att nå en

aldrig förut uppnådd höjd. Den kommer att verkligen bli en mänsklig icke en klasskultur. Samtidigt med försvinnandet av den ena människans förtryck av den andra kommer också naturens välde över människorna att upphöra. Mänskligheten kommer då att för första gången leva ett verkligt förnuftigt, icke som nu djuriskt liv.

Kommunismens motståndare har alltid målat ut den som en lära om hur alla *delar lika*. De säger, att kommunisterna vill beslagta allt och fördela lika bland alla: jord och andra produktionsmedel, liksom också konsumtionsmedlen. Det finns intet vanvettigare än denna uppfattning. Framför allt är en sådan nydelning omöjlig: man kan dela upp jorden, arbetsdjuren, pengarna. Men man kan inte dela upp järnvägar, maskiner, ångbåtar, komplicerade apparater o. s. v. Detta är det ena. Det andra är, att en sådan delning inte tillför mänskligheten något gott, den kastar den också tillbaka. Denna delning skulle betyda bildandet av *ett antal små egendomsägare*. Men vi vet redan, att ur småegendomen och de små ägarnas konkurrens uppstår den stora egendomen. Om alltså den allmänna delningen skulle förverkligas, skulle det åter börja om från början och det bleve på nytt den gamla visan för mänskligheten. Den *proletära* kommunismen (eller den proletära socialismen) är en stor kamratlig gemensam hushållning. Den uppkommer ur hela det kapitalistiska samhällets utveckling och ur proletariatets läge i detta samhälle. Från proletäriske kommunism bör skiljas:

1. *Den trasproletära socialismen* (anarkismen). Anarkisterna förebrår kommunisterna, att dessa i det framtida samhället vill upprätthålla statsmakten. Som vi sett är detta falskt. Den faktiska skillnaden består i, att anarkisterna iller tar sikte på fördelningen än på organisationen av produktionen, och denna produktionens organisation tänker de sig icke som en jättestor kamratlig hushållning utan som en massa små, sig själva »fritt» förvaltande kommuner. En dylik samhällsordning kan naturligtvis inte befria mänskligheten från naturens ok: i ett sådant samhälle kan produktivkrafterna ej nå den höjd, de hade nått under kapitalismen därför att anarkismen icke ökar utan *splittrar* produktionen. Det är därför inte underligt, att anarkisterna i praktiken ofta är böjda för en fördelning av bruksartiklarna och ofta vänder sig mot storproduktionens organisation. De uttrycker icke arbetarklassens intressen och strävanden utan det s. k. trasproletariatets, landstrykarproletariatets, som det går illa under kapitalismen men som inte är i stånd till något självständigt skapande arbete.

2. *Den småborgerliga socialismen* (byggd på städernas småbourgeoisier). Denna stöder sig icke på proletariatet utan på de försvinnande hantverkarna, städernas småborgare, och till en del på de intellektuella. Den protesterar mot storkapitalet men i småföretagar-frihetens namn. Mestadels försvarar den borgerliga demokratin gentemot den socialistiska revolutionen i och med att den söker uppnå sina ideal »på fredlig väg»: genom kooperationens utveckling, sammanslutning av hemarbetarna o. s. v. Under kapitalismen urartar ofta de kooperativa företagen till vanliga kapitalistiska organisationer, och kooperatörerna själva skiljer sig då nästan inte alls från borgarna.

3. *Agrarsocialismen* på landet antar olika former, mången gång närmar den sig bondeanarkismen. Det karaktäristiska för agrarsocialismen är, att den tänker sig socialismen som stordrift, från anarkismen skiljer den sig huvudsakligen genom kravet på en stark myndighet, som kan ge beskydd å ena sidan mot jordägarna, å den andra mot proletariatet. Denna sorts socialism är de ryska vilka för evigt vill befästa smådriften och fruktar proletariatet och hela folkhushållningens förvandling till en kamratlig, stor sammanslutning. F. ö. finns det i vissa bondekretsar också andra slag av socialism, som mer eller mindre närmar sig anarkismen, icke erkänner statsmakten men skiljer sig från anarkisterna genom sin fredliga karaktär (så sektkommunismen, dukobozerna

o. s. v.) De bonde-agrariska stämningarna kan övervinnas först under loppet av flera år, när bondemassorna insett stordriftens fördelar. (Härom mera längre fram.)

4. *Slavägarnas och storkapitalisternas socialism.* Här finns inte ens skuggan av någon verklig socialism. Om det i de tre ovan anförda grupperna ännu finns spår därav och om de dock ännu protesterar mot förtrycket, så är socialismen i detta fall endast ett ord, som användes bedrägligt för att lura folk. Denna metod infördes av de borgerliga lärda och övertogs av försoningssocialisterna (delvis t. o. m. av Kautsky & C:o). Av sådan art är exempelvis den forngrekiske filosofen Platons »kommunism». Den består i, att slavägarnas organisation »kamratligt» och »gemensamt» exploaterar de rättslösa slavarnas massor. Under slavägarna – fullkomlig likhet och allt gemensamt. Slavarna äger intet, de har blivit djur. Naturligtvis finns här inte ens en fläkt av socialism. En liknande »socialism» predikar också en del borgerliga professorer under namn av »statssocialism», endast med den skillnaden, att det moderna proletariatet blir slavarna och i stället för slavägarna de största kapitalisterna sitter ovanpå. Här finns inte ett spår av socialism, det är tvångsarbetets statskapitalism. (Härom senare.)

Den småborgerliga, agrara och trasproletära socialismen har alla ett gemensamt drag: alla dessa slag av icke-proletärisk socialism tar miste på den faktiska utvecklingens faktiska gång. Utvecklingens gång för till produktionens utökande. Men hos dem bygger allt på småproduktion. Därför är socialism av dessa slag ingenting annat än en dröm, en utopi utan några möjligheter till förverkligande.

§ 23. Proletariatets diktatur.

För den kommunistiska samhällsordningens förverkligande måste proletariatet ha i sin hand hela väldet och makten. Det kan inte störta den gamla världen så länge det inte är i besittning av denna makt, så länge det inte för en viss tid blivit *härskande klass*. Det förstås av sig självt, att bourgeoisin icke utan kamp kommer att uppge sina positioner. Ty kommunismen betyder ju för den förlusten av den förra maktställningen, förlusten av »friheten» att pressa svett och blod ur arbetarna, förlusten av rätten till profit, räntor o. d. Proletariatets kommunistiska revolution, den kommunistiska omformningen av samhället stöter därför på det mest rasande motstånd av utsugarna. Arbetarväldets uppgift blir nu att hänsynlöst *undertrycka* detta motstånd. Men då detta motstånd oundvikligen måste bli mycket starkt, så måste också proletariatets välde var en arbetarnas *diktatur*. Med diktatur förstår man ett strängt regeringssätt och beslutsamhet i undertryckandet av fienden. Självklart kan det i denna situation inte bli tal om »friheten» för *alla människor*. Proletariatets diktatur är oförenlig med bourgeoisins frihet. Denna diktatur är nödvändig just för att beröva bourgeoisin friheten och *fängsla* den till händer och fötter, så att den blir *berövad varje möjlighet* att bekämpa det revolutionära proletariatet. Och ju större bourgeoisins motstånd är, ju mer förtvivlat den samlar sina krafter ju farligare den blir, desto hårdare och obönhörligare måste den proletära diktaturen vara, och den får i yttersta nödfall inte heller väja undan för terrorn. Först efter utsugarnas fullständiga nedbrytande, efter undertryckandet av deras motstånd, när det inte längre finns någon möjlighet för bourgeoisin att skada arbetarklassen, kommer den proletära diktaturen att bli mildare. Under tiden har den forna bourgeoisin så småningom blandat sig med proletariatet, arbetarstaten dör långsamt bort och hela samhället förvandlar sig till ett kommunistiskt samhälle utan skillnad mellan klasser.

Under proletariatets diktatur, som blott är en *övergående* institution tillhör – det ligger i sakens natur – produktionsmedlen icke undantagslöst hela samhället, utan proletariatet, *dess statliga organisation*. Övergående monopoliserar arbetarklassen, d. v. s. befolkningens flertal, produktionsmedlen. Därför finns här ännu inga fullständigt kommunistiska produktionsförhållanden. Här existerar ännu samhällets klassindelning: det finns ännu en

härskande klass; proletariatet, en av denna *nya* klass företagen monopolisering av alla produktionsmedel, en statsmakt (proletärisk) som undertrycker sina fiender. I den mån åter som motståndet från de forna kapitalisterna, godsägarna, bankirerna, generalerna och biskoparna brytes, *övergår den proletära diktaturens samhällsordning utan någon som helst revolution i kommunismen*

Den proletära diktaturen är inte blott ett vapen till fiendens undertryckande utan också en hävstång för den *ekonomiska omvälvningen*. Genom denna omvälvning måste ju privat-egendomen till produktionsmedlen ersättas med samhällelig egendom; denna omvälvning måste ju frånrycka bourgeoisin produktions- och trafikmedlen (expropriation). Men vem bör och måste fullfölja detta? Självklart ingen privatperson. Om dessa privatpersoner eller t. o. m. om enskilda små grupper skulle göra det, så skulle i bästa fall uppstå en fördelning och i sämsta fall skulle det urarta till enkelt rofferi. Det är därför begripligt, att bourgeoisins expropriation måste genomföras av proletariatets *organiserade* makt. Och denna organiserade makt är ju just den diktatoriska arbetsstaten.

Mot proletariatets diktatur reses från alla sidor motstånd. Framför allt från anarkisterna. De säger sig bekämpa varje välde och varje stat, medan kommunisterna representerar sovjetmakten. Men varje välde är ett våld mot och ett inkräktande på friheten. Därför måste kommunisterna (bolsjevikerna), sovjetmakten och proletariatets diktatur störtas. Det behövs ingen diktatur, ingen stat. Så talar anarkisterna och tror sig vara revolutionära. Men det ser bara så ut. I själva verket står anarkisterna ej till vänster utan till höger om kommunisterna. Vartill behöver vi diktaturen? För att med organisationens hjälp ge bourgeoisins välde sista stöten, för att (vi säger det helt öppet) med maktmedel komma åt proletariatets fiender. Diktaturen är yxan i proletariatets hand. Den som är emot diktaturen den är rädd för kraftig handling, den gör det ont att såra bourgeoisin, den är ingen revolutionär. När bourgeoisin är fullständigt besegrad, behöver vi inte mer någon proletariatets diktatur. Men så länge kampen rasar på liv och död, är arbetarklassens heliga plikt att beslutsamt slå ned sin fiende. *Mellan kapitalism och kommunism måste det finnas en epok av proletär diktatur.*

Mot diktaturen uppträder också *socialdemokraterna*, särskilt i Ryssland mensjevikerna. Dessa herrar har helt förgätit vad de själva på sin tid skrivit därom. I vårt gamla program, som vi hade utarbetat gemensamt med mensjevikerna, står det uttryckligen: »Den oundgängliga betingelsen för den sociala revolutionen består i *proletariatets diktatur*, d. v. s. i proletariatets erövring av den politiska makten, denna politiska makt som gör det möjligt för proletariatet att bryta utsugarnas motstånd.» Detta underskrev ordagrant även mensjevikerna. Men när det så kommer till *handling*, då börjar de skrika om kränkandet av bourgeoisins frihet, om förbudet för den borgerliga pressen, om »den bolsjevikiska terrorn» o. s. v. Å sin sida har emellertid t. o. m. Plehanov gärna gått med på de hänsynslösaste åtgärder mot bourgeoisin, sagt att vi har rätt att beröva bourgeoisin dess rösträtt o. d. Allt detta har nu mensjevikerna glömt och de har övergått i bourgeoisins läger.

Slutligen klandrar oss många ur *moralisk* synpunkt. Man säger, att vi dömer som hottentotterna. Hottentotten säger: »Om jag rövar bort min grannes hustru, så är det bra; om min granne rövar bort min, så är det illa.» Och bolsjevikerna skiljer sig inte från dessa vildar alls, ty de säger ju: »Om bourgeoisin våldför proletariatet, så är det illa; om proletariatet våldför bourgeoisin, så är det bra.»

De, som så talar, förstår inte alls vad frågan gäller. I hottentottfallet är det fråga om två likställda människor som av samma bevekelsegrunder rövar bort varandras hustrur. Men proletariatet och

bourgeoisin är inte likställda. Proletariatet är en jättestor klass, bourgeoisin en liten klick. Proletariatet kämpar för hela mänsklighetens befrielse, bourgeoisin för upprätthållandet av förtrycket, utsugningen, krigen; proletariatet kämpar för kommunismen, bourgeoisin för upprätthållandet av kapitalismen. Om kapitalism och kommunism vore ett och detsamma, då skulle det kunna gälla för bourgeoisin och proletariatet vad som sades om de två hottentotterna. Men proletariatet kämpar ensamt för denna nya samhällsordning; och allt som tjänar det i denna kamp är nyttigt.

§ 24. Erövringen av den politiska makten.

Proletariatet förverkligar sin diktatur genom erövringen av makten. Med vad betyder erövringen av makten? Många tror, att det är mycket enkelt att rycka från bourgeoisin makten, ungefär som när man flyttar en boll ur ena handen i den andra. Denna åsikt är alldeles oriktig och med lite eftertanke finner vi, var det oriktiga sitter.

Statsmakten är en *organisation*. Den borgerliga statsmakten är en *borgerlig organisation*, i vilken alla människor är anvisade alldeles bestämda roller: i armén sitter generalerna i spetsen, i förvaltningen ministrarna ur de rikas led o. s. v. När proletariatet kämpar om makten, mot vem, kämpar det då? I främsta rummet mot den borgerliga organisationen. Men när den bekämpar denna, så består ju dess uppgift i att slå den i grund, att förinta den. Då åter statens huvudmakt ligger i armén, så fordras framför allt för besegrandet av bourgeoisin att undergräva och förstöra de borgerliga arméerna. Kommunisterna i Tyskland exempelvis kan inte störta sin reaktionära regering innan de har förstört den vitgardistiska hären. Så länge motståndarens armé förblir oskadd, kan revolutionen icke segra; när revolutionen segrar, trasas och sönderfaller bourgeoisins armé. Därför betydde exempelvis segern över tsarismen endast en partiell förstöring av den tsaristiska staten och arméns förfall; först oktoberrevolutionens seger fulländade slutgiltigt förstörandet av provisoriska regeringens statsorganisation och upplösningen av Kerenskijs armé.

Revolutionen *förstör* alltså den *gamla* makten och *skapar en ny*. Självklart tar den nya makten med sig några beståndsdelar av den gamla, dock finner dessa en annan användning. Erövringen av statsmakten är alltså inte erövringen av den gamla organisationen utan skapandet av en ny, en organisation av den klass som segrat i kampen.

Frågan har en oerhörd praktisk betydelse. De tyska kommunisterna förebrås exempelvis (som på sin tid de ryska), att de förstör armén och underblåser disciplinens förfall, olydnaden mot officerarna o. s. v. Detta föreföll och förefaller ännu mången som en svår förebråelse.

Men det finns intet förskräckligt däri. Armén, som marscherar mot arbetarna på generalernas och bourgeoisins order, *måste*, fastän de senare är våra landsmän, förintas. Vi har alltså intet att frukta av denna de borgerliga arméernas förstörelse, och en revolutionär måste räkna sig det som en förtjänst att ha förstört bourgeoisins statsapparat. Där den borgerliga disciplinen är orörd, där är bourgeoisin oövervinnlig. Vill man slå ned bourgeoisin får man inte vara rädd för att göra den lite illa.

§ 25. Det kommunistiska partiet och klasserna i det kapitalistiska samhället.

För att proletariatet i ett land ska kunna segra, är det nödvändigt, att det är slutet och organiserat att det har sitt eget *kommunistiska* parti, som måste klart se, vart kapitalismens utveckling för, fattar de faktiska politiska förhållandena och arbetarklassens verkliga intressen, klarar upp läget för den, leder den till och i striden. Aldrig och ingenstans har ett parti i sina leder förenat alla medlemmar av sin klass, en sådan höjd av klassmedvetande har ännu ingen klass uppnått.

Vanligtvis inträder i ett parti klassens mest »avancerade» medlemmar, de djärvaste mest energiska och i kampen uthålliga, de som riktigtast fattat sina klassintressen. På så vis är ett parti till sin medlemsnumerär alltid mycket mindre än den klass, vars intressen det representerar. Men då partiet just har att representera dessa såsom riktiga erkända intressen, så spelar partierna vanligtvis en ledande roll. De leder hela klassen, och klassernas kamp om makten kommer till uttryck i de *politiska partiernas* kamp om makten måste man undersöka de olika klassernas läge i det kapitalistiska samhället. Av detta läge framgår bestämda klassintressen och representationen för dessa utgör just de politiska partiernas väsen.

Godsägarna. Under första perioden av den kapitalistiska utvecklingen vilade dess ekonomi på böndernas halvt slavartade arbete. Jordägarna förpaktade sin jord åt bönderna mot avgifter in natura (t. ex. arbete på godsens) eller mot pengar. Godsägarklassen var intresserad av att bönderna ej gick till staden, de ställde sig emot alla nyheter genom att på landsbygden upprätthålla de gamla, halvt slavartade förhållandena; därför var de också motståndare till den nyutvecklade industrin. Sådana godsägare ägde gamla adelsgoods; de allra flesta skötte inte själva sin hushållning utan levde som parasiter på böndernas arbete. I enlighet med detta läge var godsägarnas parti alltid den svartaste reaktionens stödjepelare och är det ännu. Det är de partier, som överallt önskar återvändandet av den gamla ordningen, godsägarna, monarkens, den »högvälborna» adelns välde böndernas och arbetarnas fullständiga förslavande. Detta är de s. k. *konservativa* eller rättare *reaktionära* partierna.

Då sedan gammalt officerarna härstammar ur de adliga godsägarnas led, är det inte underligt att godsägarnas partier är nära befryndade med generalerna och amiralerna. Så är de också i alla länder.

Som mönster härför kan det preussiska junkerdömet (i Preussen är junker = stor godsägare) tjäna, varur officerskåren rekryterats. Det tsaristiska statsrådet bestod till största delen av representanter för godsägarklassen. Storgodsägarna o. s. v. är arvingar till sina urfäder som ägde tusentals livegna slavar. I Ryssland fanns följande godsägarpartier: ryska folkets förbund, nationalisterna (med Krupenski i ledningen), högeroktobristerna och andra.

Den kapitalistiska bourgeoisin. Dess intresse är inriktat på att ur den sig utvecklande »nationella» industrin få högsta möjliga profit, d. v. s. att pressa ut mervärde ur arbetarklassen. När kapitalet tränger in i en kommun på landsbygden, förstör det de gamla förhållandena där, det drar bonden ur byn in i staden, skapar i staden ett jättestort proletariat, väcker på landsbygden nya behov; de förr belättna bönderna börjar »bli oförnöjda». Därför passar alla dessa nyheter inte för godsägarna. Den kapitalistiska bourgeoisin ser däremot häri tecken på sitt välstånd. Ju mer staden drar till sig arbetare från landet, desto mer arbetskrafter står kapitalisterna till förfogande, desto billigare kan de betalas. Ju mer landsbygden går under, ju mer de små egendomsägarna upphör att själva producera olika produkter, desto mer blir de hänvisade till att *köpa* allt av de stora fabrikanterna; ju fortare alltså de gamla förhållandena, då landsbygden själv producerade allt vad den behövde, försvinner, desto mer vidgas avsättningsmarknaden för fabriksvarorna, desto högre blir kapitalistklassens profit.

Därför morrar kapitalistklassen mot de *gamla* godsägarna. (Det finns också kapitalistiska godsägare, som driver sitt jordbruk med löneslavar och maskiner; till sina intressen står de närmare bourgeoisin och inträder vanligtvis i storbourgeoisins partier. Självklart är deras huvudsakliga kamp riktad mot arbetarklassen.) Om arbetarklassen huvudsakligen riktar sin kamp mot godsägarna och bara föga bekämpar bourgeoisin, står den senare välvilligt stämd mot den, såsom i Ryssland år 1904 – oktober 1905. Men om arbetarna börjar förverkliga sina

kommunistiska intressen och uppträder emot bourgeoisin, då förenar sig bourgeoisin med godsägarna mot arbetarna. För närvarande länder den Kapitalistiska bourgeoisins partier (de s. k. liberala partierna) en förbittrad kamp mot det revolutionära proletariatet och utgör kontrarevolutionens politiska generalstab.

Sådana partier var i Ryssland »folkfrihetspartiet»; de konstitutionellt-demokratiska (kadetterna kallade efter begynnelsebokstäverna KD) och det nästan försvunna oktobrist-partiet (så kallat enär det uppstod genom tsarens författningsmanifest i oktober 1905). Den industriella bourgeoisin, kapitalistiska godsägare, bankirer såväl som dessas försvarare – de intellektuella: professorer, välbetalta advokater och författare, fabriks- och andra industriella direktörer o. s. v. – utgjorde alla kärnan i dessa partier. År 1905 murrade det självhärskardömet, dock fruktade de redan arbetarna och bönderna; efter februarirevolutionen 1917 ställde sig kadetterna i spetsen för alla de partier som riktade sig mot arbetarklassens parti, de kommunistiska bolsjevikerna. Åren 1918 och 1919 ledde kadetterna alla sammansvärjningar mot sovjetmakten och deltog i general Denikins och amiral Koltjaks regeringar. Med ett ord, det blev ledare för den blodiga reaktionen och sammansmälte fullständigt med godsägarnas partier. Ty under arbetarklassens tryck förenade sig alla grupper av stora egendomsägare till ett svart härläger, i vars spets vanligtvis ställde sig det mest energiska partiet.

Småbourgeoisin i städerna och de småborgerliga intellektuella. Hit hör hantverkarna och småhandlandena, de lägre anställda ur de intellektuellas läger och de små tjänstemännen. Det är egentligen ingen klass utan en brokig samling. Alla dessa element blir mer eller mindre utsugna av kapitalet och arbetar ofta utöver sina krafter. Många av dem går under i den kapitalistiska utvecklingen. Deras arbetsförhållanden är emellertid sådana, att de till största delen inte ulls blir medvetna om sitt läges hopplöshet under kapitalismen. Tag exempelvis en hantverkare. Han är arbetsam som en häst. Kapitalet utsuger honom på skilda sätt: han utnyttjas av ockraren, av affären för vilken han arbetar o. s. v. Dock känner sig hantverkaren som »självständig»: han arbetar med egna verktyg, han är till skenet oberoende, han bemödar sig att inte smälta ihop med arbetarna och tar inte efter dem utan herrarna, därför att han i sitt innersta hoppas att själv också bli herre. Detta är det som, ofta för honom, ehuru fattig som en kyrkråtta, närmare sina utsugare än arbetarklassen. De småborgerliga partierna uppträder vanligtvis under namnen »radikala», »republikanska», mången gång också »socialistiska». Det kostar mycken möda att få de små mästarna från deras oriktiga ställningstagande, som inte är deras »skuld» utan deras olycka.

I Ryssland brukade de småborgerliga partierna oftare än på andra håll dölja sig bakom ett socialistiskt namn, så »folksocialisterna» och, delvis, mensjevikerna, Observera, att socialistrevolutionärerna huvudsakligen stödde sig på landsbygden ns medelstora och ockrande element.

Bönderna. Dessa intar på landsbygden en ställning motsvarande småbourgeoisin i städerna. Bönderna är egentligen ingen klass för sig enär de under kapitalismen alltjämt sönderfaller i klasser. I varje by måste alltjämt en del av bönderna söka arbete och del förvandlas ser i definitivt till proletärer eller parasiterande ockrare. De medelstora bönderna är också ett sådant element: en del av dem sjunker ned och hamnar i de hästlösas kategori, senare blir de bonddrängar, hjälparbetare, industriarbetare; de andra arbetar sig upp, blir företagare, tar drängar, skaffar sig maskiner – med ett ord, blir kapitalister. Men bönderna är som sådana ingen klass. Man måste bland dem urskilja åtminstone tre grupper: *lantbourgeoisin*, som exploaterar lönarbete, de *medelstora* som har en självständig ekonomi men inte utnyttjar lönearbetare, och slutligen *halvproletärer* och *proletärer*.

Det är inte svårt att inse, att alla dessa grupper allt efter sitt läge ställer sig olika till klasskampen mellan proletariat och bourgeoisin. Ockrarna står vanligtvis i förbund med bourgeoisin, ofta även med godsägarna (i Tyskland exempelvis är »storbönderna» i samma organisation som prästerna och godsägarna, samma är förhållandet också i Schweiz, Österrike, delvis i Frankrike, i Ryssland har alltsedan 1918 lantockrarna understött alla kontrarevolutionära sammansvärjningar). De *halvproletära* och *proletära* lagren understödjer naturligtvis arbetarna i deras kamp mot bourgeoisin och lantockrarna. Beträffande de medelstora bönderna är saken komplicerad.

Om de medelstora bönderna förstode, att det för majoriteten av dem inte finns någon utväg under kapitalismen, att endast få av dem kan svinga sig upp till rikedom, medan de andra nästan måste föra ett tiggareliv, så skulle de alla beslutsamt understödja arbetarna. Deras olycka består emellertid däri, att med dem försiggår alldeles detsamma som med hantverkarna och städernas småborgare. Envar av dem hoppas i djupet av sin själ, att just han ska bli rik. Å andra sidan förtrycks han av kapitalister, godsägare, lantockrare.

Därför svänger den medelstore bonden fram och tillbaka mellan proletariatet och bourgeoisin. Han kan inte helt ansluta sig till arbetarklassens ståndpunkt men Å andra sidan fruktar han godsägarna mer än döden.

Särskilt klart kan man se detta i Ryssland. De medelstora bönderna stödde arbetarna mot godsägarna och lantockrarna, men samtidigt fruktade de att det skulle gå dem sämre under »kommunen» och uppträdde sedan mot arbetarna; det lyckades ockrarna att locka dem; när sedan återigen godsägarfararna hotade (Denikin, Koltjak), började de åter bistå arbetarna.

Samma förhållanden yttrade sig också i partiernas kamp. Än gick de medelstora bönderna med arbetarpartiet (kommunisterna), än med lantockrarnas och storböndernas parti – socialist-revolutionärerna.

Arbetarklassen (proletariatet) utgör den klass, som »har intet att förlora än sina bojer». Den inte bara utsuges av kapitalisterna utan blir också, som vi redan sett, under den historiska utvecklingens gång av kapitalismen sammansvetsad till en väldig massa, som är van att arbeta tillsammans och kämpa tillsammans. *Därför är arbetarklassen den mest avancerade klassen i det kapitalistiska samhället. Därför är också dess parti det mest avancerade, det mest revolutionära som kan finnas.*

Det är också naturligt, att detta partis mål är den sociala revolutionen. Till detta syftes uppnående måste proletariatets parti vara *oförsonligt*. Dess uppgift är inte att köpslå med bourgeoisin utan att störta den och bryta dess stånd. Detta parti måste »avslöja den oöverbyggbara motsättningen mellan utsugarnas och de utsugnas intressen» (så stod det i vårt gamla program, som också var underskrivet av mensjevikerna, vilka nu tyvärr totalt glömt det och driver kurtis med bourgeoisin).

Vilken hållning måste vårt parti inta emot *småbourgeoisin*?

Av det ovan anförda är vår hållning klar. Vi måste på alla sätt bevisa och ge upplysning om, att varje förhoppning på ett bättre liv under kapitalismen är lögn eller självbedrägeri. Vi måste tåligt och oavbrutet göra klart för den medelstore bonden, att bourgeoisins seger kommer att medföra vinst endast för lantockraren, som, blir den nya godsägarklassen. Med ett ord: vi måste kalla alla arbetande till *samförstånd med proletariatet* och få dem över på arbetarklassens ståndpunkt. Småbourgeoisin och de medelstora bönderna är fulla av fördomar, som uppstått på deras

levnadsförhållandens grund. Vår plikt består i att avslöja tingens verkliga läge: hantverkarna och de arbetandes böndernas läge är under kapitalismen hopplöst. Under kapitalismen sitter alltid en godsägare på bondens nacke: endast sedan proletariatet segrat och befast sitt välde, kan livet inrättas på ett nytt sätt. Men då proletariatet kan segra endast genom sin slutenhet och sin organisation och med hjälp av ett starkt, slutet parti, så måste vi kalla in i våra leder alla arbetande, för vilket det nya livet är ett värde och vilka har lärt att leva och kämpa proletäriskt.

Vilken betydelse tillvaron av ett starkt och slutet kommunistiskt parti har, det ses av Rysslands och Tysklands exempel. I Tyskland, som hade ett utvecklat proletariat, fanns trots detta före kriget intet dylikt kämpande arbetarklassens parti som de ryska kommunisterna (bolsjevikerna). Först under kriget började våra kamrater Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg och andra bygga upp ett eget kommunistiskt parti. Därför lyckades det under åren 1918 och 1919 icke de tyska arbetarna trots en rad uppror att störta bourgeoisin. I Ryssland åter fanns ett oförsonligt parti – vårt. Därför ägde det ryska proletariatet en så god ledning. Och trots alla svårigheter var dock ryska proletariatet det första som visste uppträda slutet och segra hastigt. Vårt parti kan i detta hänseende tjäna som ett mönster för andra kommunistiska partier. Dess slutenhet och disciplin är överallt kända. Det är i själva verket den proletära revolutionens kampdugligaste och ledande parti.

Litteratur: *Marx och Engels:* Kommunistiska manifestet. *Lenin:* Revolutionen och Staten. *G. Plehanov:* Den stora franska revolutionens hundraårsminne. *A. Bogdanov:* Ekonomiens grunddrag. *A. Bebel:* Kvinnan och socialismen (kap. Framtidsstaten). *A. Bogdanov:* Den röda stjärnan (en utopi). *Korssak:* Rätts- och arbetssamhälle, i samlingsverket Uppsatser om realistisk världsåskådning. Om anarkismen: *S. Volskij:* Anarkismens teori och praktik. *E. Preobrasjenskij:* Anarkism och kommunism. *W. Bazarov:* Anarkistisk kommunism och marxism. Om klasserna i det kapitalistiska samhället: *Karl Kautsky:* Klassintressen. De småborgerliga partiernas karaktäristik. *Marx:* Den 18 brumaire. *Marx:* Revolution och kontrarevolution i Tyskland. *Marx:* Pariskommunen.

Fjärde kapitlet: hur kapitalismens utveckling förde till den kommunistiska revolutionen.

§ 26. Finanskapitalet. – § 27. Imperialismen. – § 28. Militarismen. – § 29. Det imperialistiska kriget. – § 30. Statskapitalismen och klasserna. – § 31. Kapitalismens sammanstörtande och arbetarklassen. – § 32. Medborgarkriget. – § 33. Medborgarkrigets former och kostnader. – § 34. Allmän upplösning eller kommunism ?

§ 26. Finanskapitalet.

Som vi redan sett, förekom mellan de enskilda företagen oavslåttligt häftiga strider om köparna, och i dessa strider segrade alltid storföretagarna. Småkapitalisterna förlorade och gick under, medan kapitalet och hela produktionen koncentrerade sig i händerna på de största kapitalisterna (kapitalets koncentration och centralisation). Mot början av åttiotalet av förra århundradet var kapitalet redan tämligen väl centraliserat. I stället för de forna enskilda företagarna dök det redan i stor utsträckning upp *aktiebolag*, samarbetsföretag mellan kapitalisterna. Vilken mening hade de? Var är deras ursprung att söka? Svaret är inte svårt. Varje nytt företag måste genast förfoga över ett tämligen stort kapital. Om det någonstans grundades ett svagt företag, så var dess livsduglighet mycket tvivelaktig, ty på alla håll omringades det genast av starka och mäktiga motståndare, storfabrikanterna. Ett nytt företag måste alltså, om det inte ville gå under utan tvärtom leva och utvecklas, från första början vara organiserat i stor stil. Men detta var möjligt

endast om man för detta syfte genast hade till hands ett stort kapital. Ur detta behov uppstod aktiebolaget. Dess väsen består i, att här några stora kapitalister utnyttjar de kapital som ägs av småfolk, ja, t. o. m. mycket obetydliga besparingar hos icke kapitalistiska grupper (anställda, bönder, tjänstemän o. s. v.) Detta sker på följande sätt. Envar inbetalar en eller flera andelar och erhåller därför ett papper, »aktien», som ger honom rätten att göra anspråk på en viss del av inkomsterna. På detta sätt erhåller man genast genom anhopning av flera summor ett stort »aktiekapital».

När bolagen dök upp, förklarade många borgerliga lärda, och efter dem också försoningssocialisterna, att nu hade en ny tid dagats: kapitalet förde inte till en liten klick kapitalisters välde utan envar, vad plats han än hade, kunde för sina besparingar köpa aktier och på så vis bli kapitalist. Kapitalet bleve allt mer »demokratiskt» och till sist skulle skillnaden mellan kapitalist och arbetare försvinna utan att det behövdes någon revolution.

Detta allt visade sig vara blanka vanvettet. Verkligheten visade, att just motsatsen vart fallet. De stora kapitalisterna *utnyttjade* helt enkelt de små för sina syften och kapitalets koncentration försiggick ännu *hastigare än förut*, ty nu började redan de stora aktiebolagen slåss inbördes.

Det är lätt att förstå, hur de storkapitalistiska aktieägarna gjort de små till sina hantlangare. Då den mindre aktieägaren ofta bor i en annan stad, kan han inte kosta på sig att resa många mil till en bolagsstämma. Men om också en del sådana mindre aktieägare kommer, så är de inte organiserade. De stora aktieägarna åter är organiserade och genomför efter sin gemensamma plan allt vad de vill. Erfarenheten har visat, att det är tillräckligt om de har tredjedelen av alla aktier, de kan då obesträtt vara hela företagens herrar och styresmän.

Men utvecklingen av kapitalets koncentration och centralisation gjorde inte halt härmed. Sista årtiondena trädde i stället för enskilda aktieägare och bolag hela kapitalistförbund: syndikat (eller *karteller*) och *truster*.

Låt oss anta, att i någon produktionsgren – såsom textil- eller metallindustrin – är alla små kapitalister redan försvunna, kvar har bara blivit fem eller sex av de största företagen, som producerar nästan alla varorna i textil- och metallindustrin. De konkurrerar sinsemellan, skruvar i det syftet ned prisen och får på så vis en mindre profit. Låt oss nu anta, att några av dessa företag är kraftigare och större än de övriga. Då kommer de större att föra konkurrenskampen så länge tills de svagare företagen är förintade. Men låt oss anta, att alla företagen är ungefär lika starka: de har samma produktionsmängd, lika maskiner, nästan samma arbetarantal och självkostnadspriset för en vara ställer sig också lika högt i alla. Vad sker då? I detta fall kan kampen inte sluta med seger för något av företagen, den utmattar dem alla lika mycket, hos alla avtar profiten. Kapitalisterna kommer då att tänka: Varför ska vi hålla på så här och skruva ner priserna för varann? Vore det inte bättre att vi förenade oss och *gemensamt* utplundrade publiken? Ty om vi förenar oss, finns det ju ingen konkurrens längre, *samtliga* varor är i våra händer och vi kan skruva upp priserna så högt vi behagar.

Så uppstår en förening av kapitalister: *syndikatet* eller *trusten*. Ett syndikat skiljer sig från en trust i följande: När ett syndikat konstitueras, kommer de däri deltagande kapitalisterna överens om att icke sälja varorna under ett visst pris, att gemensamt dela beställningarna eller dela upp marknaden sinsemellan o. s. v. Men syndikatets ledning är därvid inte berättigad att låt oss säga stänga något företag, varje företag är medlem i förbundet men förfogar dock över en viss grad av självständighet. I en trust åter är alla företagen så intimt sammanbundna, att det enskilda företaget helt förlorar sin självständighet: trustledningen är berättigad att stänga företaget, bygga om det på

annan basis, lägga det var den behagar, bara det är till hela trustens nytta. Detta företags kapitalist får självklart sin profit oavkortad, ja, den t. o. m. ökas, men över det hela råder ett fast fogat förbund av kapitalister, *trusten*.

Syndikat och truster behärskar *nästan fullständigt marknaden*. De fruktar ingen konkurrens, då de ju har förintat all konkurrens. I stället för konkurrensen har kommit *det kapitalistiska monopolet*, d. v. s. *en trusts välde*. (Ordet monopol härrör ur de grekiska orden monos – ensam och polis = stat, förvaltning, välde.)

På så sätt blev konkurrensen så småningom avskaffad genom kapitalets koncentration och centralisation. Konkurrensen åt upp sig själv. Ju vansinnigare den utvecklade sig, desto fortare försiggick centralisationen, emedan de svagare kapitalisterna så mycket fortare gick under. Allra sist dödade kapitalets centralisation som framkallats av konkurrensen, denna konkurrens själv. I stället för den »fria tävlan», d. v. s. den fria konkurrensen, trädde de monopolistiska företagarförbundens – syndikats och trusters – välde.

Det är nog med några få exempel för att visa syndikatens och trusternas jättemakt. I *Amerikas Förenade Stater* utgjorde syndikatens andel i produktionen år 1900 – d. v. s. alltså redan i tjugonde århundradets början, i textilindustrin mer än 50 procent, i glasindustrin 54, i pappersindustrin 60, i metallindustrin (utom järn och stål) 84, i järnindustrin och stålgjuterierna likaledes 84, i den kemiska industrin 81 o. s. v. Självklart har sedan dess deras andel i produktionen stigit i det omätliga. Faktiskt är nu hela Amerikas produktion koncentrerad i händerna på *två truster*: oljetrusten och ståltrusten. Av dessa truster beror alla de övriga. I *Tyskland* låg år 1913 92,6 procent av kolbrytningen i Rhen-Westfaliska gruvområdet i händerna på ett enda syndikat; stålsyndikatet producerade nästan hälften av all den i landet producerade stålquantiteten; sockertrusten lämnade 70 procent av den inre och 80 av den utländska avsättningen o. s. v.

Ja, t. o. m. i *Ryssland* befann sig redan en hel rad av produktionsgrenar under syndikatherrarnas allenavälde. Syndikatet Prodigal lämnade 60 procent av samtliga Donetsk-kolen, syndikatet Prodmeta förenade i sig 88-93, Krovlja, (takplåt) 60 procent, Prodvagon centraliserade 14 av de 16 byggnadsföretagen, kopparsyndikatet 90 procent, sockersyndikatet hela sockerproduktionen (100 procent) o. s. v. Enligt en schweizisk forskares beräkningar över början av tjugonde århundradet befann sig redan *hälften av allt världens kapital i händerna på syndikat och truster*.

Syndikaten och trusterna centraliserar inte blott likartade företag. Allt oftare dyker det upp truster, som samtidigt omfattar *flera* produktionsgrenar. Hur sker detta?

Alla produktionsgrenar är förbundna med varann genom köp och försäljning. Låt oss ta järn, malm- och stenkolbrytningen. Här vinnes en produkt, som tjänar som råmaterial åt järnbruken och de metallurgiska fabrikerna. Dessa anläggningar producerar å sin sida låt oss säga maskiner, vilka senare finner användning som produktionsmedel i en rad andra produktionsbranscher o. s. v. Låt oss nu anta, att vi är i besittning av ett gjuteri. Detta köper järnmalm och stenkol. Det är alltså intresserat av att kunna köpa denna malm och detta kol till billigt pris. Men om nu denna malm och detta kol befinner sig i händerna på ett annat syndikat? I detta fall uppstår en kamp mellan de bägge syndikaten, som slutar antingen med det enas seger över det andra eller med bägges sammansmältning. I ena som andra fallet uppstår ett nytt syndikat som samtidigt i sig förenar två produktionsgrenar. Det är självklart, att på detta sätt inte bara två utan också tre, också tio produktionsgrenar kan förena sig. Sådana företag kallar man *sammansatta* (kombinerade) företag.

På så sätt organiserar syndikaten och trusterna inte bara enskilda produktionsgrenar utan de förenar också de olikartade till en organisation, binder ihop en gren med en annan, en tredje, en fjärde o. s. v. Förr var företagen på alla områden oberoende av varann och hela produktionen var styckad i hundratusenden små fabriker. Inemot början av tjugonde århundradet var denna produktion redan koncentrerad i jättestora trustar, som i sig förenade flera produktionsgrenar.

Förbindelserna mellan de olika produktionsgrenarna uppstod inte bara genom bildandet av »kombinerade» företag. Här måste vi fästa uppmärksamheten på en företeelse, som är viktigare än de kombinerade företagen. Det är *bankernas välde*.

Något måste sägas om dessa banker.

Vi har redan sett, att sedan kapitalets koncentration och centralisation nått en tämligen hög utvecklingsgrad, uppstod behov av kapital för att genast starta nya företag i stor stil. (På grund av dessa behov uppstod, i förbigående anmärkt, aktiebolagen.) De nya företagens organiserande fordrade alltså alltjämt större kapitalsummor.

Låt oss nu se till, vad kapitalisten gör med sin profit. Vi vet, att kapitalisten använder en del därav för sin egen person, mat, kläder etc., *resten lägger han på hö g*. Hur gör han det? Är han i stånd att, när han så behagar, utvidga sitt företag, lägga denna del av profiten till driften? Nej, det kan han icke, och av följande skäl. Pengarna strömmar visserligen oavbrutet in i hans kassa men dock bara undan för undan. Om ett varuparti säljes, kommer det in pengar, ännu ett ger ytterligare pengar. Men dessa pengar måste nå en viss summa för att kunna användas till företagets utvidgande. Till dess kan pengarna inte utnyttjas: de ligger till ingen mening i kassan. Och så är det inte bara hos en eller två kapitalister utan hos alla. Det finns alltid *ett fritt kapital*. Men, som vi ovan sett, det finns också *efterfrågan* på kapital. Å andra sidan finns det överflödiga summor, som ligger till ingen nytta, å andra sidan ett behov efter dem. Ju fortare kapitalet centraliserar sig, desto större är behovet efter stora summor, desto större blir mängden av fritt kapital. Just dessa omständigheter höjer också *bankernas betydelse*. För att inte pengarna ska ligga hopade till ingen mening lämnar industrimannen in dem i en bank, denna åter lånar ut samma pengar till den industriman, som behöver dem för utvidgande av gamla eller organiserande av nya företag. Med hjälp av det erhållna kapitalet pressar kapitalisterna ut mervärde, en del därav ger de bankerna i form av räntor tillbaka för lånet; banken å sin sida betalar ut en del av den erhållna summan åt sina insättare, resten behåller den för sig som bankvinst. Så griper maskineriets hjul i varann. På sista tiden har bankernas roll, deras betydelse och verksamhet i utomordentlig grad stegrats. Bankerna suger upp i sig allt större och större kapitalsummor och insätter allt större kapital i industrin. Bankkapitalet »arbetar» fortfarande i industrin, det blir självt till industrikapital. Industrin råkar i beroende av bankerna, som stödjer den och matar den med sitt kapital. Bankkapitalet växer ihop med det industriella kapitalet och blir *finanskapital*.

Finanskapitalet förbinder genom bankerna alla industrigrenar i än högre grad än det sker genom de kombinerade företagen. Varför?

Låt oss betrakta en storbank. Denna storbank lämnar ut kapital inte bara till ett utan till synnerligen många företag eller syndikat. (Den »finansierar» dem.) Den är därför intresserad av, att dessa företag inte ligger i luven på varann, banken *enar* dem, dess politik är oavbrutet inriktad på att genomföra dessa företags förbindelse till ett enhetligt helt under dess egen, bankens, ledning; banken *får väldet över hela industrin*, över en hel rad produktionsgrenar; bankens förtroendemän utnämns till direktörer i trusterna, syndikaten och de enskilda företagen.

Till slut får vi följande bild: hela landets industri är förenad i syndikat, trusters och kombinerade företag; allt detta hålles ihop av bankerna; i spetsen för hela det ekonomiska livet träder en liten klick av de största bankirerna som råder över hela industrin. Och statsmakten lyder helt dessa bank- och syndikatherrars vilja.

Detta kan man se mycket tydligt i Amerika. I Förenta Staterna är Wilsons »demokratiska» regering helt enkelt en tjänare åt de amerikanska trusterna. Parlamentet antar endast vad som redan förut beslutats i rådslagen bakom syndikat- och bankherrarnas kulisser. Trusterna utger jättesummor för att muta riksdagsmännen, för valkampanjer o. d. En amerikansk skriftställare (Mayers) berättar, att år 1904 försäkringstrusten Mutual utgivit till mutor 364,254 dollars, d:o Equitable 172,698, d:o New York 204,019. Wilsons svärson och finansminister Mac Ado är en av de största bank- och syndikatherrarna. Senatorer, ministrar, medlemmar av representanternas hus, alla är de helt enkelt anställda eller delägare i de stora trusterna. Statsmakten, den »fria republiken», är ingenting annat än en lokal för utplundring av proletariatet.

Så kan vi alltså säga, att det kapitalistiska landet under finanskapitalets välde förvandlar sig självt i en jättestor kombinerad trust, i vars spets bankerna står och som vars exekutivutskott den borgerliga statsmakten är att betrakta. Amerika, England, Frankrike, Tyskland o. s. v. är ingenting annat än *statskapitalistiska trusters*, mäktiga organisationer av trust- och bankherrarna, som utsuger och behärskar de hundrade miljonerna arbetande löneslavar.

§ 27. Imperialismen.

Finanskapitalet avskaffar till en viss grad anarkin inom den kapitalistiska produktionen i det enskilda landet. De enskilda företagen, som slogs inbördes, förenar sig i den statskapitalistiska trusten.

Men hur blir det då med en av kapitalismens grundläggande motsättningar? Ty vi har upprepade gånger sagt, att kapitalismen måste gå under därför att den saknar organisation och därför att inom den råder klasskamp. Om nu den ena av dessa motsättningar (se § 13) faller bort, är då vår profetia om kapitalismens undergång motiverad?

Att märka är då framför allt följande:

I realiteten avskaffas inte alls produktionsanarkin och konkurrensen, eller rättare sagt: de avskaffas på ett håll för att desto krassare framträda på ett annat. Låt oss försöka klara ut frågan något mera ingående.

Den nuvarande kapitalismen är en *världskapitalism*. Alla länder är hänvisade till varann: de ena köper hos de andra. Det finns f. n. på hela jorden ingen enda liten plats, som inte råkat under kapitalets häl, intet land som helt och hållet skulle kunna producera endast för eget behov.

En hel rad av produkter kan produceras endast på vissa bestämda platser: apelsiner växer inte i de kalla länderna, järnmalm kan hämtas upp endast där den finns i jorden, kaffe, kakao, gummi kan fås endast ur de varma länderna. Bomullen odlas i Förenta Staterna, Indien, Egypten, Turkiet o. s. v., varifrån den sedan utföres till alla världsdelar. Över kol förfogar England, Tyskland, Förenta Staterna, Tjeckoslovakien och Ryssland; Italien exempelvis äger inga kol och är därför helt hänvisat till engelska och tyska kol. Vete utföres åt alla håll från Amerika, Indien, Ryssland och Rumänien o. s. v.

Dessutom är de ena länderna mera utvecklade än de andra. Därför kastar de förra alla slags stadsindustriprodukter på de efterblivna ländernas marknad: så levereras exempelvis järnvaror åt hela världen huvudsakligen av England, Förenta Staterna och Tyskland: kemiska produkter lämnar främst Tyskland.

På detta sätt är det ena landet beroende av de andra. Hur långt detta beroende kan gå, ser vi av England, som måste införa 3/4 - 4/5 av all spannmål det behöver och hälften av sitt köttbehov, men samtidigt måste utföra större delen av sina industriprodukter ur landet.

Avskaffar finanskapitalet konkurrensen på *världsmarknaden*? Skapar det en världsorganisation, när det förenar kapitalisterna i det enskilda landet? Nej. Produktionsanarkin och konkurrensen upphör visserligen mer eller mindre i det enskilda landet, därför att de största företagen organiserar sig till statskapitalistisk trust. Men desto häftigare uppflammar *kampen mellan de statskapitalistiska trusterna själva*. Det kan alltid iaktas vid kapitalets centralisation: går den mindre företagaren under, så minskas *antalet* konkurrenter, ty bara de stora blir kvar; dessa kämpar nu med stora medel, i stället för de enskilda fabrikanternas konkurrenskamp kommer trusternas kamp. De senares antal är självklart mindre än fabrikanternas. Men deras kamp blir väldigare, mer förbittrad och ödeläggande. Emellertid: när ett lands kapitalister har vräkt ur sadeln alla små företagare och förvandlat sig i en statskapitalistisk trust, då krymper antalet konkurrenter än mer ihop. Som konkurrenter uppträder nu de jättestora kapitalistiska makterna. Och deras konkurrenskamp är förbunden med sådana fabelaktiga kostnader och ödeläggelser som ingen annan. Ty konkurrensen mellan de statskapitalistiska trusterna uttrycker sig i »fred» i kapprustningarna och utmynnar till sist i *förhärjande krig*.

På så sätt förintar finanskapitalet konkurrensen inom de enskilda landen men för till en oerhörd förbittrad konkurrens mellan dessa stater inbördes.

Varför måste de kapitalistiska staternas inbördes konkurrens till sist föra till *erövringspolitik*, till krig? Varför kan denna konkurrens inte vara fredlig? Om två fabrikanter konkurrerar med varann, så går de dock inte lös på varann med kniven utan söker i fredlig kamp dra köparna från varann. Varför har då konkurrensen på världsmarknaden antagit en så förbittrad, en väpnad form? Här måste vi framför allt se till, hur borgarklassens politik måste ändra sig med övergången från den gamla kapitalismen, där den fria konkurrensen blomstrade, till den nya, där finanskapitalet tillträdde sitt välde.

Låt oss börja med den s. k. *tull*-politiken. I ländernas inbördes kamp har statsmakten, som alltid skyddar sina egna kapitalister, för länge sedan funnit ett kampmedel i tullarna. När exempelvis de ryska textilfabrikanterna fruktade, att deras engelska eller tyska konkurrenter skulle införa varor i Ryssland och därigenom pressa ned prisen i detta land, belade dess tjänstvilliga regering genast alla engelska och tyska textilvaror med tullar. Detta försvårade självklart för de utländska varorna tillträdet till Ryssland. Men fabrikanterna förklarade, att tullarna vore nödvändiga för skyddet av den inhemska industrin. Om vi emellertid noga betraktar de olika länderna, så ser vi, att de därvid låter leda sig av en helt annan avsikt. Det var ingen slump, att just de största och mäktigaste länderna, med Amerika i spetsen, mest ropade på höga tullar och även införde dylika. Hade verkligen den utländska konkurrensen kunnat skada dem?

Låt oss anta, att textilproduktionen i något land är monopoliserad i ett syndikat eller en trust. Vad sker nu vid införandet av tullar? De kapitalistiska syndikatherrarna i detta land slår två flugor i en smäll: för det första blir de av med varje utländsk konkurrens, för det andra kan de utan risk öka sina varupriser med tullens belopp. Antag, att tullen för 1 meter väv höjes med 1 krona. I så fall

kan syndikatherrarna lugnt lägga på 1 krona eller 90 öre per meter av sin egen vara. Funnes inte syndikatet kunde kapitalisternas inbördes konkurrens genast pressa ned priset. Men nu kan syndikatet lugnt lägga på sin krona: utlänningen hålles undan, då tullen är för hög, och konkurrens i eget land är utesluten. Syndikatherrarnas stat får genom tullarna inkomster och syndikatet självt genom prisförhöjningen en *mervinst*. Till följd av denna mervinst är syndikatherrarna nu i stånd att utföra sina varor till andra länder och där avsätta dem med förlust för sig själva bara för att tränga ut sina motståndare från de främmande länderna. Så har exempelvis ryska sockerfabrikanternas syndikat hållit sockerprisen i Ryssland relativt höga, men sålt sockret för vrakpris i England bara för att slå ned därvarande konkurrenter. Det gick ett talesätt, att man i England matade svinen med ryskt socker. Med tullarnas hjälp kan alltså syndikatherrarna *utplundra sina landsmän* av hjärtans lust och *samtidigt slå under sig de utländska köparna*.

Detta allt medför viktiga konsekvenser. Det är klart, att syndikatherrarnas mervinst växer med antalet får, som låter klippa sig och som inhägnas genom tullspärren. Omfattar tullgränsen ett litet område, då är där inte mycket att hämta. Omfattar den däremot stora riken med stark befolkningsnumerär, då kan man djärvt marschera ut på världsmarknaden och hoppas på stor framgång. Dock sammanfaller tullgränserna vanligtvis med statsgränserna. Men hur kan dessa senare utvidgas? Hur kan man ta undan ett stycke främmande område och införliva det med sin egen jord, få det inom sin egen stats gränser? Genom *kriget*. På så vis är syndikatherrarnas välde ovillkorligt förbundet med *erövringskrig*. Varje rovlysten kapitalstat strävar efter att »utvidga sina gränser»: det fordrar syndikatherrarna och finanskapitalets intressen. Att utvidga gränserna – det är liktydigt med att föra krig!

På så vis för syndikatens och trusternas tullpolitik på världsmarknaden, till de häftigaste sammanstötningar. Dock medverkar här också andra orsaker.

Vi har sett, att produktionens utveckling har till följd det oavbrutna hopandet av mervärde. I varje utvecklat kapitalistiskt land växer därför oupphörligt det överflödiga kapitalet, som här avkastar en ringare profit än i ett efterblivet land. Ju större kapitalöverskottet i ett land är, desto starkare är strävan att *utföra kapital* och placera det i ett annat land. Detta gynnas i högsta grad genom tullpolitiken.

Gränstillarna hindrar *varuimport*. När t. ex. ryska fabrikanter införde höga tullar på tyska varor, så blev det svårt för de tyska fabrikanterna att avsätta sina varor i Ryssland. Men när varuavsättningen försvårades för de tyska kapitalisterna, så fann de en annan utväg: de började utföra sina *kapital* till Ryssland, de byggde fabriker, och andra industriella anläggningar, köpte aktier i ryska företag eller grundade med sitt kapital nya. Var tullarna dem därvid till hindres? Inte alls. Tvärtom, de inte bara inte hindrade dem, utan de hjälpte dem t. o. m., tjänade som lockmedel för kapitalimporten. Av följande skäl: Ägde den tyske kapitalisten en fabrik i Ryssland och var han medlem av det ryska syndikatet, så hjälpte honom alla ryska tullar till mervinst, de var vid publikens utplundring lika nyttiga för honom som för hans ryska kolleger.

Kapitalet utföres från det ena landet till det andra inte bara för att där grundlägga företag eller understödja sådana. Ofta *lånas* det den *andra staten* mot bestämd ränta – d. v. s. den andra staten förstorar sin statsskuld, blir den förras gäldenär. I sådana fall förpliktar sig också vanligtvis den lånande staten att ta alla lån (särskilt för krigsändamål) hos de industriella i den stat, där den fått låna pengarna. Så strömmar jättekapital över från den ena staten till den andra, placerade dels i byggnader och företag, dels i statsskuld. Under finanskapitalets välde når kapitalexporten en oanad höjd.

Som exempel ska vi anföra några siffror, som visserligen nu är föråldrade men dock har åtskilligt att säga oss. *Frankrike* ägde år 1902 i 26 stater 35 miljarder placerat kapital (francs), därav ungefär hälften i form av statslån. Lejonparten av dessa lån kom på Ryssland (10 miljarder). Det är f. ö. därför den franska bourgeoisin är så ursinnig på Sovjet, som av sagt sig betalningsskyldigheten för tsarens lån och vägrat de kapitalistiska ockrarna likvid. År 1905 gick summan utfört fransk kapital redan till mer än 40 miljarder. *England* ägde år 1911 i utlandet inemot 1 miljard 600 miljoner pund sterling (normalkurs ett pund = 18 kronor), räknar man de engelska kolonierna med, så överskred summan 3 miljarder pund. *Tyskland* hade i utlandet före kriget ungefär 35 miljarder mark (1 mark = 89 öre). Kort och gott: varje kapitalistisk stat utförde oerhörda massor av kapital ur sitt land för att därmed utplundra de främmande folken.

Kapitalexporten har också viktiga konsekvenser. De olika mäktiga staterna börjar en inbördes kamp om de länder, dit de vill utföra sitt kapital. Emellertid måste vi här fästa uppmärksamheten på en sak: När kapitalisterna utför kapitalet till ett »främmande» land, riskerar de inte förlusten av ett varuparti utan av jättestora penningssummor, miljoner och miljarder. Självklart gör sig därför hos dem gällande en stark önskan att helt få i sina händer de små länder, vari de placerat kapital, att tvinga sina egna stater att med sina arméer skydda dessa kapital. De exporterande staterna strävar under den egna statsmakten, att *erövra* dem. De olika stora rovsstaterna löper nu till storms mot dessa svagare länder och det är klart, att rövorna till sist måste kollidera. Vilket också faktiskt skett. Kapitalexporten för alltså även den till *krig*.

Med syndikat-tullarnas införande har kampen om *avsättningsmarknaden* för varorna i oerhörd grad skärpts. Fria länder, till vilka man kunnat utföra varor eller kapital, fanns det redan mot slutet av nittonde århundradet knappast mera. Råmaterialens pris steg, likaså metallernas, fårullens, träets, kolets och bomullens. Sista åren före världskrigets utbrott började en vild jakt efter avsättningsmarknader och en kamp om nya *råmaterialkällor*. Kapitalisterna rusade i hela världen ut att söka nya gruvor, malmlager och nya marknader, för att kunna exportera såväl metallprodukter som också vävnader och andra varor och få en ny »färsk» publik att utplundra. I forna tider konkurrerade ofta i ett land flera firmor »fredligt» med varann och under fördragsamma former. Med bankernas och trusternas välde hade det hela ändrat sig. Låt oss exempelvis anta att man har upptäckt nya kopparmalmlager. Genast råkar dessa i klorna på en bank eller trust som omedelbart rycker till sig det hela och upprättar sitt monopolvälde däröver. De andra ländernas kapitalister har inget annat att göra än se på. Detsamma sker inte bara med råmaterialkällorna utan också med avsättningsmarknaderna. Antag, att det behövs utländskt kapital i någon fjärran koloni. Varuavsättningen organiseras här omedelbart i den mest storstilade skala. Vanligtvis tar någon jättefirma saken om hand, upprättar därute omedelbart filialer och söker genom tryck på de lokala myndigheterna och eljest genom tusen finter och knep få hela varuavsättningen som monopol i sina händer, varigenom konkurrenterna hålles undan. Ty det är ju klart: det monopolistiska kapitalet, trusterna och syndikaten måste dock] uppträda syndikatmässigt. Vi har inte längre »de gamla, goda tiderna», nu kämpar monopolistiska rövare och tjuvar om världsmarknaden.

Därför måste med finanskapitalets tillväxt också kampen om avsättnings- och råmaterialmarknaderna skärpas och föra till de häftigaste sammanstötningar.

I sista kvartalet av föregående århundradet slet de stora rovsstaterna till sig främmande länder, tillhöriga små folk. Från 1876 till 1914 har de s. k. stormakterna roffat åt sig inemot 25 miljoner kvadratkilometer land, de har rövat så mycket främmande jord, att dennas samlade yta är mer än

dubbelt så stor som en hel världsdela, Europa. Hela världen var uppdelad mellan de stora rövare: alla land har de gjort till sina kolonier, till sina tributskyldiga och slavar.

Här några exempel. *England* förvärvade från år 1870 i Asien Belutsjistan, Birma, Cypern, Nord-Borneo, områden vid Hongkong, utökade sina »straits-settlements», slog under sig Sinai-halvön o. s. v.; i Australien förvärvade det en rad öar, östra delen av Nya Guinea, större delen av Salomonöarna, Tonga m. fl.; i Afrika Egypten, Sudan med Uganda, Ostafrika, »brittiska» Somali, Sansibar, Pemba; det slukade de två boerrepublikerna, Rhodesia, »Brittiska Centralafrika», besatte Nigeria o. s. v.

Frankrike lade från år 1870 under sig Annam, erövrade Tonkin, annekterade Laos, Tunis, Madagaskar, stora stycken av Sahara, Sudan och Guinea, förvärvade områden vid Elfenbenskusten, i Dahomey, Somali o. s. v. De franska kolonierna hade i början av tjugonde århundradet ett större yttinnehåll än Frankrike självt (mer än tjugu gånger så stort). Englands kolonier var hundra gånger större än det engelska moderlandet.

Tyskland deltog sedan år 1884 i rovgeschäftet och det lyckades på denna korta tid sammanroffa stora landsträckor.

Det *tsaristiska Ryssland* har även i stor skala drivit rövarpolitik, huvudsakligen i Asien, vilket förde till sammanstötningen med Japan, som ville plundra Asien från andra ändan.

Förenta Staterna förde att börja med talrika öar i Amerikas närhet under sin lydno, därefter gick de över på främmande område på fastlandet. Särskilt upprörande är deras rövarpolitik i Mexico.

Yttinnehållet av de sex stormakterna själva utgjorde år 1914 16 miljoner kvadratkilometer, medan deras koloniers omfång utgjorde 81 miljoner!

Dessa rövartåg drabbade självklart att börja med de små, skyddslösa och svaga länderna. De gick först under. Liksom i kampen mellan fabrikanterna och de små hantverkarna de senare först förintades, så var det också här: de stora statstrusterna, de stora, rovaktiga och organiserade kapitalisterna krossade och kastade under sig först de små staterna. På detta sätt fullbordades kapitalets centralisation i världsekonomin; de små staterna gick under, de största rovstaterna förrikade och förstörde sig och växte i utsträckning och makt.

Men när de hade utplundrat hela världen, skärptes kampen mellan dem själva. Kampen om *världens nyuppdelning* mellan rövare måste ta sin början, en kamp på liv och död, som nu utkämpades mellan de väldiga rövarestater som blivit kvar.

Den erövringspolitik, som finanskapitalet för i kampen om avsättningsmarknader, om råmaterialkällor och anläggningsplatser för kapitalet, kallar man imperialism. Imperialismen växer fram ur finanskapitalet. Liksom tigern inte kan föda sig på gräset, på alldeles samma sätt kunde och kan finanskapitalet inte driva någon annan politik än erövringens, rofferiets, våldets och krigets. Var och en av de finanskapitalistiska statstrusterna vill egentligen erövra hela världen och grundlägga ett världsrrike, där den segrande nationens lilla kapitalistklick ska härska ensam och ohindrad. Den engelska imperialismen drömmer exempelvis om Stor-Brittannien, som ska behärska hela världen och där de engelska syndikatherrarna ska hålla under sin piska negrer och ryssar, tyskar och kineser, indier och armenier, med ett ord hundrade miljoner av olika svarta, gula, vita och röda slavar. England är nu också redan på god väg. Aptiten växer medan man äter.

Detsamma ser vi även hos andra imperialister. De ryska imperialisterna drömde och drömmer än panslavistiska drömmar, tyskarna pan-germanska o. s. v.

Det är klart, att på detta sätt finanskapitalets välde måste störta hela mänskligheten i krigets blodiga avgrund – i krig icke blott till det egna landets försvar utan för plundring av främmande länder, för att underkasta världen under det segrande landets finanskapital. Ett sådant krig var just det stora världskriget 1914-1919.

§ 28. Militarismen.

Finanskapitalets, bank- och syndikatsherrarnas välde kommer till uttryck också i en annan, viktig sak: i den oerhörda tillväxten av rustningsutgifterna för armén sjö- och luftflottan. Detta är ju också alldeles klart. I forna tider skulle det inte fallit någon av rövarena in att ens drömma om världsherravälde. Men nu hoppas imperialisterna kunna förverkliga sin dröm. Det är självklart, att dessa stater uppbjuder alla medel för att vara rustade till denna kamp. Stormakterna rövade oavbrutet främmande ägodelar och såg sig därvid alltjämt om ifall de inte kunde bita till grannen, ett likadant rovdjur som de själva. Därför måste varje stormakt ställa upp en egen armé: inte bara för kolonierna och de egna arbetarna utan också till kampen mot kamraterna i röveriet. Införde den ena makten ett nytt vapensystem, genast sökte den andra överflygla den förra, för att inte dra kortaste strået. Så uppkom det vanvettiga kapprustandet, den ena staten drev på den andra. Kanonfurstarnas jätteföretag och truster växte: Putiloffs, Krupps, Armstrongs, Wickers m. fl. Kanontrusterna tog och tar in kolossala profiter, står i förbindelse med generalstaberna och söker på alla sätt också å sin sida hjälpa till att hetsa vid var konflikt, ty av kriget beror ju deras profit.

Statstrusterna omgav sig med en skog av bajonetter; till lands, till sjöss och i luften var allt berett till världskampen; bland staternas utgifter intog utgifterna till armé och flotta en alltjämt större plats. I England exempelvis utgjorde utgifterna för krigssyften år 1875 38,6 procent och år 1907-1908 redan 48,8 procent, nästan hälften av hela budgeten. I Förenta Staterna var de det sistnämnda året 56,9 procent, över hälften. Likaså i andra stater. Den »preussiska» militarismen blomstrade i alla stora statstruster. Kanonfurstarna klippte sina får, hela världen närmade sig med svindlande fart det blodigaste av alla krig, den imperialistiska världsslakten.

Särskilt intressant var kapprustandet mellan den engelska och den tyska bourgeoisin. England beslöt år 1912 att för varje två pansar-dreadnoughts, som Tyskland byggde, självt bygga tre.

Utgifterna för armén och flottan växte som följande tabell visar (i miljoner rubel)

	1888	1908
Ryssland	210	470
Frankrike	300	415
Tyskland	180	405
Österrike-Ungern	100	200
Italien	75	120
England	150	280
Japan	7	90
Förenta Staterna	100	200

På 20 år fördubblades utgifterna, i Japan ökade de, 13 gånger. Strax före krigsutbrottet urartade rustningsfebern till rustningsvanvett. Frankrike gav år 1910 ut 502 milj. rubel för krigssyften, år 1914 740; Tyskland år 1906 478 milj., 1914 943, d. v. s. på åtta år fördubbling. I ännu större skala rustade England. År 1900 förbrukade det 49 milj., 1910 redan 694 och år 1914 804 milj.; år

1913 kostade engelska flottan ensam mer än alla världens flottor sammanlagt år 1886. Det tsaristiska Rysslands militärutgifter var år 1892 293 milj. rubel, år 1912 421, år 1914 975 milj.

Utgifterna för krigsändamål slukade en stor del av skattesummorna. Ryssland förbrukade exempelvis därtill nästan en tredjedel av alla sina utgifter och om man räknar med räntorna på lånen ännu mer.

På varje 100 rubel kom i tsarismens Ryssland:

Till armé, flotta och betalning av räntor	40,14 rubel
” folkbildning	3,86 „
” odlingar	4,06 „
„ förvaltning, rättsväsen, diplomati, järnvägar, handel och industri, finansväsen etc.	51,94 „

Detsamma ser vi också i andra stater, exempelvis i det »demokratiska» England. År 1914 kom där på samma enheter:

Till armé och flotta	53,80 rubel
„ betalningar av räntor och amorteringar av lån	22,50 „
” civilbudgeten	23,80 „

§ 29. *Det imperialistiska kriget 1914-1919.*

Den imperialistiska politik, som »stormakterna» förde, måste förr eller senare föra till en krasch. Det är alldeles klart, att *alla* stormakternas rövarpolitik var orsak till kriget. Endast en dumbom kan numera tro på, att kriget bröt ut därför att serberna hade mördat den österrikiske tronföljaren eller för att Tyskland hade överfallit Belgien. I början av kriget streds mycket om, vem som var skuld till det. De tyska kapitalisterna påstod, att Ryssland hade överfallit Tyskland, och de ryska affärsmännen trumpetade åt alla håll ut, att Ryssland hade blivit överfallet av Tyskland. I England sade man sig föra krig till skydd för det lilla, av olyckan drabbade Belgien. I Frankrike skrevs, skreks och sjöngs likaledes, hur ädelt Frankrike handlade, då det skyndade till det hjältemodiga belgiska folkets försvar. Och alldeles samtidigt berättades vitt och brett i Tyskland och Österrike, att de måst skydda sig mot de ryska kosackernas överfall och nu förde ett heligt försvarskrig.

Detta allt var från början till slut löjligheter och ett *bedrägeri* mot de arbetande massorna. Detta bedrägeri använde bourgeoisin för att kunna förmå soldaterna att dra ut i kriget. Det var inte första gången den betjänade sig av det medlet. Vi har redan förut sett, hur syndikatherrarna införde höga tullar för att genom exploateringen av de egna landsmännen bättre kunna föra kampen på de främmande marknaderna. Tullarna var alltså för borgarna ett *angreppsmedel*. Men de skrek, att de ville *försvara* »den nationella industrin». Så var det nu också med kriget. Kännetecknet på det imperialistiska kriget, som skulle lägga hela världen under finanskapitalets välde, var just att däri var *alla angripa*. Nu är detta dock fullkomligt klart. Tsarlakejerna påstod, att de »försvarade» sig, men när oktoberrevolutionen bröt upp ministeriernas hemliga dokumentskåp, då blev det dokumentariskt fastslaget, att såväl tsaren som också Kerenski hade fört kriget i trofast förbund med engelsmännen och fransmännen i roffarsyfte, att de ville ta Konstantinopel, utplundra Turkiet och Persien och frånrycka Österrike Galizien.

De tyska imperialisterna har likaledes avslöjat sig. Man må bara tänka på Brest-Litovsk-freden och på, vilka rövertåg tyskarna företog i Polen, Litauen, Ukraina och Finland. Tyska revolutionen har också avslöjat åtskilligt och nu vet vi lika bra dokumenterat, att Tyskland i roffarsyfte förberedde sig på överfall och tänkte rycka åt sig nästan alla främmande kolonier och länder.

Och de ädla »allierade»? Också de är nu totalt avslöjade. Sedan de genom freden i Versailles fullständigt utplundrat Tyskland, pålagt det 125 miljarder i kontributioner, tagit från det hela flottan, alla kolonierna och nästan alla lokomotiv och mjölkkor, så kan ju inte längre någon människa tro på deras ädelmod. Och Ryssland har de på samma sätt plundrat ut, i norr och söder. Också de har alltså fört kriget för *roffarsyften*.

Detta allt hade kommunisterna (bolsjevikerna) förutsagt redan vid krigets början. Men få trodde den gången därpå. Nu åter ser varje något så när klok människa det. Finanskapitalet är en girig, blodtörstig rövare, likgiltigt varifrån det stammar: om det är ryskt, tyskt, franskt, japanskt eller amerikanskt.

Det är alltså löjligt att ifråga om ett *imperialistiskt* krig säga, att den ene imperialisten är skyldig och den andre inte, eller att de ena imperialisterna angriper och de andra bara försvarar sig. Allt detta var uttänkt bara för att lura arbetarna. I verkligheten angrep alla, alla hade den tanken att utplundra hela världen och underkasta den sitt eget lands finanskapital, i främsta rummet de små kolonialfolken.

Detta krig måste bli ett *världskrig*. Nästan hela världen var styckad och uppdelad på stormakterna och alla makter var förbundna med varandra genom den gemensamma *världsekonomin*. Intet under alltså, att kriget antände nästan alla världsdelar.

England, Frankrike, Italien, Belgien, Ryssland, Tyskland, Österrike-Ungern, Serbien, Bulgarien, Rumänien, Montenegro, Japan, Förenta Staterna, Kina och dussintals småstater dessutom vräktes in i den blodiga virveln. Hela jordens befolkningsnumerär utgör ungefär en och en halv miljard människor. Och alla dessa en och en halv miljard människor fick direkt eller indirekt smaka på lidandena i det krig, en liten klick kapitalistiska förbrytare hade påtvingat dem. Sådana jättearméer som man nu ställde upp, sådana ohyggliga mordvapen hade man aldrig förr skådat på jorden. Inte heller en sådan kapitalmakt hade jorden förut känt. England och Frankrike tvang inte bara engelsmän och fransmän att tjäna deras penningpung utan också tusentals svart- och gulhyade kolonialslavar. De civiliserade rövorna ryggade inte ens tillbaka för att använda människoötare för sina syften. Och detta allt maskerades med de ädlaste lösenord.

Kriget 1914 hade sina föregångare i kolonialkrigen. Sådana var de »civiliserade» makternas krigståg mot Kina, spansk-amerikanska kriget, rysk-japanska kriget 1904 (om Korea, Port Arthur, Mandsjuriet o. s. v.), turkisk-italienska kriget 1912 (om Tripolis), boerkriget vid århundradets början, vari det »demokratiska» England på det mest bestialiska sätt ströp de bägge boerrepublikerna. Det fanns en hel rad fall, där kriget hotade att hastigt slå ut i en jättebrand. Landuppdelningen i Afrika förde nästan till ett krig mellan England och Frankrike om Fashoda, senare mellan Tyskland och Frankrike (om Marocko). Mellan det tsaristiska Ryssland och England var det på sin tid mycket nära krig för uppdelningen av Central-Asien.

Redan i världskrigets början framträdde skarpt intressemotsättningarna mellan England och Tyskland om väldet i Afrika, Mindre Asien och på Balkan. Och omständigheterna fogade det så, att med England gick Frankrike, som ville frånrycka Tyskland Elsass-Lothringen, och Ryssland,

som ville breda ut sig på Balkan och i Galizien. Den rovlustna tyska imperialismen fann sin viktigaste vapenbroder i Österrike-Ungern. Den amerikanska imperialismen blandade sig i leken först senare, den ville först se de europeiska staterna matta ut varann.

Utom militarismen är de imperialistiska makternas vanligaste kampmedel den *hemliga diplomatin*, som tar sin tillflykt till hemliga fördrag och sammansvärjningar och inte ryggar tillbaka ens för mord och dynamitaffärer o. d. De egentliga målen för det imperialistiska kriget fanns just i de hemliga fördrag, som existerade å ena sidan mellan England, Frankrike och Ryssland, å den andra mellan Tyskland, Österrike, Turkiet och Bulgarien. Mordet på den österrikiske tronföljaren omedelbart före kriget skedde tydligen inte utan vetskap från ententens hemliga agenter. Men inte heller den tyska diplomatin hade något att invända däremot, en tysk imperialist skrev: »Vi måste betrakta det som en stor lycka, att den stora tyskfiendliga sammansvärjningen genom tronföljaren Franz Ferdinands mord röjdes innan den var beräknad att komma i dagen. Två år senare hade kriget varit mycket svårare för oss.» De tyska provokatörerna hade varit beredda att offra t. o. m. en av sina egna prinsar, bara för att frambesvärja ett krig.

§ 30. Statskapitalismen och klasserna.

Den imperialistiska krigsföringen kännetecknades inte bara genom sina dimensioner och ödeläggelser utan också därigenom, att *hela* det lands *ekonomi*, som förde det imperialistiska kriget, *underordnades krigsintressena*. Förr i tiden kunde bourgeoisin föra krig bara den hade pengar. Men världskriget var så oerhört stort och fördes av så utvecklade länder, att pengarna inte ensamma räckte till. Detta krig fordrade, att stålgjuterierna uteslutande sysselsattes med gjutande av kanoner, de ena ohyggligare än de andra, att kolen höggs fram ur gruvorna endast för krigsbehov, att metaller, vävnader, läder och allt annat endast användes för kriget. Det är därför självklart, att den statskapitalistiska trusten kunde hoppas på seger, vars industri och transportväsende var bäst anpassade för kriget. Hur kunde man då komma därefter? Endast genom *hela produktionens centraliserande*. Produktionen måste gå som den vore smord, vara väl organiserad, vara omedelbart underordnad översta härledningen och dess föreskrifter, och anvisningarna från herrarna med galonerna och stjärnorna måste till punkt och pricka utföras.

Bourgeoisin hade mycket lätt att arrangera så. Till den ändan måste den ställa den privata produktionen och de enskilda privata syndikaten och trusterna till den borgerliga *rovstatens* förfogande. Detta skedde också faktiskt under kriget. Vad? invänder någon. Skulle borgarna gå förlustiga sina inkomster? Det vore ju nationalisering? Om allt överlämnas till staten, vad har då bourgeoisin därav och hur kan den gå med på ett sådant arrangemang? Nej, däri ligger intet underligt. Ty de privata syndikaten överlämnade ju alltsammans *ej åt arbetarstaten utan åt sin egen imperialistiska stat*. Vad skulle avskräcka bourgeoisin från det? Den flyttade bara sina skatter från ena fickan till den andra, skatterna minskades inte av det.

Man måste alltså behålla för ögonen statens klasskaraktär. Staten är icke någon slags »tredje makt», som står ovanför klasserna, utan alltigenom en klassorganisation. Under arbetarnas diktatur är den en arbetarnas organisation. Under bourgeoisins välde är den en företagarorganisation, så som en trust eller ett syndikat.

På så vis förlorade bourgeoisin ingenting alls, då den lade sina privata syndikat i händerna på sin *egen* (ej proletäriska utan roffar- och kapitalistiska) stat. Är det inte samma sak, om fabrikanten Meyer eller Brown får sin profit från syndikatkontoret eller ur riksbankens kassa? Bourgeoisin tjänade härpå utan att förlora något. Den tjänade mer än vanligt därför att med en sådan centralisation arbetade krigsmaskinen bättre och sannolikheterna för framgång i detta rovkrig steg.

Intet under, att i alla kapitalistiska land under kriget i stället för privata syndikat utvecklades *statskapitalism*. Tyskland exempelvis kunde segra att börja med endast därigenom att dess bourgeoisier förstod att glänsande organisera denna statskapitalism.

Övergången till statskapitalism ägde rum i olika former och på olika sätt. Vanligtvis infördes *statsmonopol* på produktionens och handelns områden, d. v. s. produktionen och handeln gick i sin helhet över i den borgerliga statens ägo. Mången gång ägde övergången inte rum genast utan så småningom genom att staten köpte blott en del av ett syndikats eller en trusts aktier.

Ett sådant företag var till hälften statligt, till hälften privat och den borgerliga staten tvang där sin politik igenom. Dessutom pålades då ofta företag, som stannat i privat ägo, tvångsföreskrifter: så blev exempelvis enligt en nyutfärdad lag företag *förpliktade* att göra sina inköp hos vissa bestämda firmor och dessa fick sälja varorna endast i vissa bestämda kvantiteter och till vissa fastställda pris; staten föreskrev obligatoriska arbetsmetoder, material o. s. v. och införde rekvisitionssedlar på alla viktiga produkter. Så uppväxte i den privata kapitalismens ställe *statskapitalismen*.

Under statskapitalismens välde trädde i stället för bourgeoisins *särorganisationer* dess *enhetliga* organisation, dess stat. Ända till kriget bestod i de kapitalistiska länderna den borgerliga statsorganisationen och skilda från den organiserade sig syndikaten, trusterna, företagsammanslutningarna, storgodsägarnas organisationer, borgerliga politiska partier, borgerliga journalistföreningar, forskar- och konstsammanslutningar, kyrkoföreningar, prästsällskap, vitgardistiska ungdomsförbund, privata detektivbyråer o. d. I statskapitalismen sammansmälter alla dessa särorganisationer med den borgerliga staten, de blir dess filialer, befordrar dess planer, underordnar sig »översta härledningen». I gruvor och fabriker utföres vad generalstaben fordrar, i kyrkorna predikas vad denna generalstabs rövare finner nyttigt, man tecknar, diktar och sjunger vad samma generalstab föreskriver, maskiner, sprängämnen, kanoner, gaser o. d., som generalstaben behöver, uppfinnes o. s. v. På detta sätt militariserar hela livet för att säkerställa åt bourgeoisin vinsten av dess blodsmutsade geschäft.

Statskapitalismen betyder en *jätteförstärkning* åt bourgeoisin. Liksom under proletariats diktatur arbetarklassen blir starkare i mån sovjetmakten, fackföreningarna, det kommunistiska partiet etc. samarbetar, så är under bourgeoisins diktatur borgarklassen desto mäktigare, ju fastare alla borgerliga organisationer är förbundna med varann. Genom att centralisera de borgerliga organisationerna och förvandla dem till organ för en enda, enhetlig organisation, hjälper statskapitalismen kapitalet till dess jättemakt. Just häri firar bourgeoisins diktatur sin triumf.

Statskapitalismen uppstod under kriget i alla stora kapitalistiska länder. Också i det tsaristiska Ryssland höll den på att uppstå krigsindustri-kommittéer monopol etc.). Senare fruktade dock ryska bourgeoisin, skrämmd av revolutionen, att genast med statsmakten också produktionen skulle kunna övergå i proletariats händer. Därför förhindrade den efter februarirevolutionen produktionens organiserande.

Vi ser, att statskapitalismen inte blott avskaffar utsugningen utan att den i oerhörd grad stärker bourgeoisins makt. Icke desto mindre predikade Scheidemännerna i Tyskland och andra försonings-socialister, att detta tvångsarbete är socialism. När en gång allt befunnit sig i statens ägo, vore socialismen förverkligad. De såg inte, att vi här ej har att göra med en proletarisk stat utan med en organisation, där hela den statliga maktapparaten ligger i händerna på proletariats mest förbittrade dödsfiender och mördare.

Däriigenom att statskapitalismen enar och organiserar bourgeoisin och stärker dess makt, *försvagar* den *arbetarklassens kraft*. Arbetarna blev under statskapitalismen rövarstatens vita slavar. De berövades strejkrätten, mobiliserades och militariserades; den som uppträdde mot kriget dömdes genast för högförräderi, i många länder berövades de sin frihet att flytta från en ort till en annan, övergång från ett företag till ett annat förbjöds dem o. s. v. Den »frie» lönarbetaren vart livegen och var dömd att dö på slagfälten inte för sin egen sak utan för sin fiendes, att arbeta sig till döds, icke i eget, sina kamraters och sina barns intresse utan i sina plågoandars.

§ 31. Kapitalismens sammanstörtande och arbetarklassen.

På detta sätt påskyndade kriget i början den kapitalistiska hushållningens centralisation och organisation. Vad syndikaten, trusterna och de kombinerade företagen ännu inte hade fulländat, skyndade statskapitalismen ivrigt att fullända. Den skapade ett nät av olika organ, som reglerade produktion och konsumtion, och förberedde så den grund, på vilken proletariatet kan överta den centraliserade storproduktionen.

Men kriget, som med hela sin börda vräktes på arbetarklassen, måste oundvikligt utlösa *proletärmassernas ursinne*. Framför allt var kriget en i historien hittills makalös människoslakt. Efter olika beräkningar nådde antalet döda, sårade och saknade redan i mars 1917 25 miljoner, 1 januari 1918 räknade man 8 miljoner döda. För att få siffrorna på människoförlusten noggrannare, måste man lägga till ännu några miljoner sjuka. Syfilis-sjukdomen, som spred sig oerhört under kriget, har grundligt smittat ner hela mänskligheten. Människorna blev efter kriget fysiskt mindrevärdiga. Största skadorna drabbade självklart arbetare och bönder.

I de stora centra i de krigförande staterna har t. o. m. bildats hela orter av särskilt stympade och eljes krigsskadade: utan mänskligt ansikte, skyddade bara med någon betäckning över den hudlösa skallen sitter de där, dolda av masker, dessa olyckliga människotrasor – levande vittnesbörd om den borgerliga »kulturen».

Men proletariatet slaktades inte bara i vilda strider. På de kvarlevandes axlar vältrades väldiga bördor. Kriget krävde vanvettiga kostnader. Medan fabrikanterna och övriga industriella inhöstade fabelaktiga vinster – »krigsvinster» – pålades arbetarna jätteskatter till täckande av de svindlande krigsutgifterna. Franska finansministern förklarade för fredskonferensen hösten 1919, att krigskostnaderna för alla krigförande makterna belöpte sig till en trillion fem miljarder (1,005,000,000,000) francs. En vanlig människas hjärna har svårt att följa med så vanvettigt höga summor: en trillion är en miljon miljoner!

Inte underligt, att de kapitalistiska staterna började pålägga arbetarklassen motsvarande höga skatter: antingen som direkta skatter eller som indirekta, genom beskattning av varorna, eller – då ju också bourgeoisin ville ge något – genom den av patriotisk andaurna uppskrivningen av varuprisen. Dyrtiden tilltog. Men fabrikanterna, särskilt de som arbetade i krigsindustrin, inhöstade oerhörda profiler.

De *ryska* fabrikanterna höjde sina utdelningar till mer än det dubbla, enskilda började dela ut fabelaktiga dividender: oljebolaget Bröderna Mirsojeff utdelade 40 procent, aktiebolaget Bröderna Danisjevskij 30, tobaksfabriken Kalfa 30 o. s. v. I *Tyskland* gick nettovinsten i fyra industribranscher (kemiska, metallurgiska, sprängämnes- och automobilindustrierna) åren 1913-1914 till 133 miljoner, åren 1915-1916 redan 259 eller det dubbla. *Amerikanska* ståltrusten ökade sin vinst på ett år – 1915-16 – tre gånger. År 1915 var vinsten 98 miljoner dollars och 1917 478 miljoner. Mycket ofta utbetalades tvåhundra procentiga dividender. Lika oerhört växte

bankvinsterna. Under kriget gick de små under, medan de stora hajarna förrikade sig otroligt. Proletariatet råkade under skatternas och dyrtidens ok.

Under kriget producerades huvudsakligen shrapnels, dynamit, kanoner, pansarbilar, aeroplan, giftiga gaser, krut o. d. I Förenta Staterna uppstod t. o. m. nya städer kring krutfabrikerna. Dessa städer byggdes i rasande hast, fabrikerna smälldes så fort upp, att det ofta kom till katastrofartade explosioner, man hade för bråttom med att göra krut och tjäna pengar. Inte underligt, att kanon- och krutfabrikerna gjorde glänsande affärer och stoppade jätteprofiter i fickan. Men för folket blev det allt sämre. Ty av de produkter, som man använt att nära och kläda sig med, producerades allt mindre och mindre. Alla de krigförandes krafter gick upp i produktionen av krut och andra mordredskap. Den ordinarie, nyttiga produktionen försvann allt mer. Arbetskrafterna vandrade till armen och hela industrier arbetade för krigsbehov. Nyttiga varor blev allt sällsyntare, på att det uppstod hungersnöd och dyrtid. Brödhunger, kolhunger, hunger efter alla nyttiga varor, dessutom världshungersnöd och hela mänsklighetens utmattning – det är följderna av det brottsliga imperialistiska slaktandet.

Här några exempel från olika länder:

I *Frankrike* nedgick agrarproduktionen de första krigsåren på följande sätt:

	Centner:	
	År 1914:	År 1916:
Spannmål	42,272,500	15,300,500
Rotfrukter	46,639,000	15,260,000
Industriväxter	59,429,000	20,448,000

I *England* gick malmförråden ned på följande sätt:

1912	241,000
1913	138,000
1914	108,000
1915	113,000
1916	3,000
1917	600

I *Tyskland* gick gjutjärnsproduktionen år 1913 upp till 19,3 miljoner ton, år 1916 bara 13,3 miljoner, år 1917 13,1, 1918 12 och 1919 än mindre.

Men mest förtvivlat blev världsekonomin läge genom, kolbristen. I Europa var England stenkolleveranten. Men i England minskades kolbrytningen redan i mitten av år 1918 med 13 procent. Redan 1917 stod de viktigaste industrierna utan kol: elektricitetsverken fick sjättedelen av den erforderliga kolmängden, textilfabrikerna elftedelen av sitt behov i fredstid. Vid tiden för »freds»-konferensen i Versailles genomlevde nästan alla land en fruktansvärd kolkris: fabrikerna stängdes av bränslebrist, järnvägstrafiken inskränktes. Så uppstod den stora skakningen i industrin och transportväsendet.

I *Ryssland* såg det ut på alldeles samma sätt. Redan år 1917 var det tack vare kriget mycket illa ställt med kolbrytningen. Moskvas industri-rayon fordrade 12 miljoner pud pr månad. Kerenski-regeringen lovade visserligen skaffa 6 miljoner, men i realiteten blev resultatet betydligt magrare,

och det var inte alls underligt att här, som i hela världen, kapitalismens upplösningsprocess började.

År 1917 (under Kerenski) stängdes i Ryssland följande antal fabriker:

Månader	Antal fabriker	Antal arbetare
mars	74	6,646
april	55	2,916
maj	108	8,701
juni	125	38,455
juli	206	47,754

Förfallet gick med jättesteg framåt.

För att få en överblick av fördyringens växt som framkallades av den ringa varumängden och det stora antalet papperspengar, är det nog att betrakta det land, som lidit minst av kriget: *England*.

Genomsnittsprisen för de fem viktigaste livsmedlen (te, socker, smör, bröd, kött) utgjorde:

		Te, socker	Bröd, kött, smör
Genomsnittspris	1901-05	500	300
Slutet av juli	1914	579	350
„ „ januari	1915	786	413
„ „ „	1916	946,5	465
„ „ „	1917	1,310	561
„ „ „	1918	1,221,5	681
„ „ maj	1919	1,247	777,5

Under krigets lopp höjdes prisen t. o. m. i England till mer än de dubbla, medan arbetslönerna under samma tid ökades endast 18 procent. Varupriserna steg alltså sex gånger så fort som arbetslönerna. Särskilt dåligt var läget i Ryssland, där kriget hade ödelagt landet och tack vare kapitalisterna folket blivit en renskrapad tiggerska. I själva Amerika, som lidit minst av kriget, steg priserna på 15 de viktigaste produkterna tiden 1913-1918 160 procent, arbetslönerna åter endast 80.

Till slut började också krigsmaskinerna av brist på kol, stål och andra outhärliga materialier att gå sönder. Alla världens länder, med undantag av Amerika, utarmades. Svält, ödeläggelse och kyla red sitt triumftåg över nästan hela jorden. Alla dessa lidanden drabbade arbetarklassen särskilt svårt. Denna försökte visserligen protestera, men kriget stormade på med den borgerliga rövarstatens hela makt. Arbetarklassen var i alla länder – i de »demokratiska» lika mycket som i de monarkiska – utsatt för oerhörda förföljelser. Arbetarna berövades ej blott sin strejkrätt, utan slogs också vid minsta protestförsök skonlöst ned. *På så vis förde kapitalismens välde till medborgarkriget mellan klasserna.*

Förföljelserna mot arbetarklassen under krigstiden karaktäriseras glänsande i Tredje Internationalens resolution om den vita terrorn: »Redan vid krigets början upprättade de borgerliga klasserna, som, på slagfälten lät mörda och stympta mer än 10 miljoner människor, också i det inre av sina länder den blodiga diktaturens välde. Den ryska tsarismens regering hängde och sköt arbetare samt organiserade judepogromer. Den österrikiska monarkin kvävde de

ukrainska och tjeckiska arbetarnas och böndernas upprorsrörelser. Den engelska bourgeoisin slaktade det irländska folkets bästa män. Den tyska imperialismen rasade inomlands och de revolutionära matroserna blev detta vilddjurs första dödsoffer. I Frankrike sköt man ner de ryska soldater, som inte var villiga att försvara de franska bankireernas profiter. I Amerika lynchade bourgeoisin internationalisterna, dömde tusentals av proletariatets bästa folk till tukthus uppåt 20 år och sköt ned strejkande arbetare.

Den kapitalistiska ordningen knakade i alla fogar. Produktionsanarkin förde till kriget, som framkallade en oerhörd skärpning av klassmotsättningarna: på så sätt förde kriget till revolutionen. Kapitalismen började förfalla i två huvudriktningar (§ 13). Det kapitalistiska sammanstörtandets epok började.

Låt oss litet närmare betrakta detta sammanstörtande.

Det kapitalistiska samhället var till alla sina delar upprättat efter en schablon: fabriken var organiserad precis som kontoret eller regementet i den imperialistiska armen: överst de rika, som kommenderade, underst de fattiga, arbetare och anställda, som lydde; mellan dem, ingenjörer, underofficerare och högre anställda. Härav ser man att det kapitalistiska samhället kan hävda sig så länge arbetaren-soldaten fogar sig efter godsägaren-generalen eller officeren-sonen till en adelsman eller borgare, och så länge fabriksarbetaren lyder befallningarna av direktören, som har en jättestor lön, eller ägaren själv, som prässar ur honom, arbetaren, mervärdet. Men så snart de arbetande massorna inser, att de endast är schackfigurer i händerna på sina fiender, börjar de trådar, som förbinder soldaten med generalen, arbetaren med fabrikanter, att gå sönder. Arbetarna upphör att lyda fabrikanter, likaså soldaterna sina officerare, de anställda sina förmän. Nu börjar förfallsperioden för den *gamla* disciplinen, med vilken de rika behärskade de fattiga och bourgeoisin skar remmar ur proletariatets hud. Denna period kommer oundvikligen att dröja så länge tills den nya klassen, proletariatet, underkastat under sig bourgeoisin och tvingat denna att tjäna de arbetande, tills proletariatet upprättat den *nya* disciplinen.

Detta virrvarr, i vilket allt gammalt förstörs och det nya ännu inte är skapat, kan endast sluta med proletariatets fullständiga seger i *medborgarkriget*.

§ 32. Medborgarkriget.

Medborgarkriget är en skärpt klasskamp, som förvandlar sig i revolution. Det imperialistiska världskriget mellan de enskilda bourgeois-grupperna om världens delning och nyuppdelning utfördes med tillhjälp av kapitalets slavar. Men det lassade på arbetarna sådana bördor, att klasskampen övergick till de förtrycktas medborgarkrig mot förtryckarna, detta krig som redan av Marx kallades det enda rättfärdiga kriget.

Det är helt naturligt, att kapitalismen för till medborgarkrig och att det imperialistiska kriget mellan de borgerliga staterna har till konsekvens klassernas krig. Vårt parti förutsade detta redan i början av kriget, år 1914, när ännu ingen ägnade en tanke åt revolutionen. Men det var klart, att å ena sidan de oerhörda, av kriget arbetarklassen pålagda bördorna skulle utmana proletariatets häftiga vrede och att å andra sidan bourgeoisin till följd av de alltför stora intressemotsättningarna mellan de olika rövargrupperna inte skulle vara i stånd att skapa en varaktig fred.

Vår förutsägelse går nu helt och fullt i uppfyllelse. Efter de fruktansvärda åren av blodbad, grymheter och förvildning utbröt medborgarkriget mot förtryckarna. Detta medborgarkrig öppnades av ryska revolutionen i februari och oktober 1917; de finska, ungerska, österrikiska och

tyska revolutionerna fortsatte det; därpå kom, revolutionen till utbrott även i andra länder och fortskrider, trots ett skenbart avstannande på ytan år 1920, dag för dag på folkdjupen. Under tiden visar det sig allt klarare, att bourgeoisin ej är i stånd att skapa en varaktig fred. De allierade besegrade Tyskland redan i november 1918, den första rovfreden underskrevs först ett halvår senare och dess bestånd blir för varje månad allt ovissare. Alla inser, att denna fred inte kan bli bestående, redan har sydslaverna och italienarna, polackerna och tjeckoslovakerna, polackerna och litauern, letarna och tyskarna m. fl. varit i luven på varann. Och alla borgerliga stater har tillsammans fallit över de ryska arbetarnas segrande sovjetmakt. Så slutar det imperialistiska kriget med medborgarkriget, ur vilket proletariatet måste utgå som segrare.

Medborgarkriget är intet infall av något parti, heller ingen slump: det är uttrycket för den revolution, som oundvikligen måste bryta ut, medan det imperialistiska rövarkriget äntligen hade öppnat ögonen på de stora arbetarmassorna.

Om man tror revolutionen möjlig utan medborgarkrig, så är det ungefär detsamma som om man skulle tro på möjligheten av en »fredlig» revolution. De, som tänker så (exempelvis mensjevnikerna i Ryssland och övriga socialdemokrater) återvänder från Marx till de utopiska socialisterna, som, trodde det möjligt att införa socialismen genom, att övertala fabriksägarna. Det är precis som, om man inbillade sig att genom att stryka tigern över ryggen kunna få honom att livnära sig av gräs och lämna kreaturen i fred. *Marx* var anhängare av medborgarkriget, d. v. s. *proletariatets väpnade kamp mot bourgeoisin*. I anledning av Pariserkommunen (de parisiska arbetarnas uppror 1871) skrev Marx, att kommunarderna inte var nog beslutsamma; i det av Marx författade uppropet från Första Internationalen heter det klandrande: »T. o. m. polissergeanterna fann – i st. f. att man, som sig bort, skulle avvärja och spärra in dem, – Paris' portar vidöppna, så att de i största lugn kunde undkomma till Versailles. Inte nog med att det inte kröktes ett hår på »ordningens» folk (så kallades kontrarevolutionärerna), man tilläts t. o. m. att åter samla sig och besätta mer än en betydande position mitt i själva Paris. I sin ovilja att uppta det av Thiers (den reaktionäre statsministern) genom ett nattligt infall på Montmartre öppnade medborgarkriget gjorde sig centralkommittén denna gång skyldig till ett avgörande fel därigenom, att den inte omedelbart marscherade på det då fullständigt hjälplösa Versailles och därmed satte stopp för Thiers och hans junkrar. I stället tillät man »ordningspartiet» ännu en gång att försöka sin styrka vid valurnorna, när den 26 mars Kommunen skulle välja regering.» Här uttalar sig Marx öppet för vitgardisternas förintande med vapenmakt i medborgarkriget.

Socialismens lärofäder tog alltid revolutionen mycket allvarligt. Det stod klart för dem, att proletariatet inte kunde övertala bourgeoisin, att det »måste genomtvinga» sin vilja mot denna i det med »gevär», bajonetter och kanoner förda medborgarkriget».

Medborgarkriget låter klasserna i det kapitalistiska samhället till följd av sina intressemotsättningar marschera mot varandra med vapen i hand. Det faktum, att det kapitalistiska samhället är splittrat i två delar, att det till sitt väsen representerar åtminstone två samhällen – detta faktum förblev i de normala tiderna dolt. Varför? Därför att slavarna utan att knota lydde sina herrar. Men i medborgarkriget tar denna lydnad slut och den undertryckta delen av samhället *reser sig* mot sina förtryckare. Under sådana omständigheter är självklart inte att tänka på någon klassernas »fredliga sammanlevnad», armén sönderfaller i vitgardister (ur adeln, bourgeoisin, de rikare intellektuella o. s. v.) och rödgardister (arbetare och bönder), varje nationalförsamling, hur den än må vara beskaffad, där fabrikanter och arbetare skulle sitta sida vid sida, blir omöjlig: hur skulle de kunna sitta »fredligt» tillsammans i konstituanten, när de skjuter på varann på gatorna? I medborgarkriget reser sig klass mot klass. Därför kan det väl sluta med den ena klassens fullständiga seger över den andra, men omöjligt med en försoning, en

kompromiss. Och vad vi sett av medborgarkriget i Ryssland och andra länder (Tyskland, Ungern, Finland) bekräftar fullständigt detta: att från och med nu finns det antingen bara proletariats diktatur eller bourgeoisins och generalernas. Medelklassernas och deras partiers regeringar representerar endast en brygga åt bägge hållen. När ungerska rådsregeringen störtades med de ungerska socialdemokraternas hjälp, avlöstes den av en koalition och på denna följde strax reaktionen. När det en gång lyckades de konstitutionella socialistrevolutionärerna att besätta det ryska Ufa-området, vart de inom tjugufyra timmar bortjagade av amiral Koltsjak, som stödde sig på storbourgeoisin och godsägarna. I stället för arbetarnas och böndernas diktatur satte han godsägarnas och bourgeoisins.

§ 33. Medborgarkrigets former och kostnader.

Medborgarkrigets epok öppnades av den ryska revolutionen, som blott var en del av, en början på världsrevolutionen. I Ryssland bröt revolutionen tidigare ut än (i andra länder, därför att kapitalismen där först lossnade i fogarna. Den ryska bourgeoisin och de ryska godsägarna, som ville erövra Konstantinopel och Galizien och som hjälpte sina franska och engelska kamrater att sätta blodbadet i gång, brast till följd av sin svaghet och brist på organisation tidigare samman, den allmänna skakningen och hungersnöden uppträdde här tidigare. Därför hade just det ryska proletariats lättare att bli färdigt med sina fiender, att först segra och först förverkliga sin diktatur.

Men härav följer ingalunda, att den ryska kommunistiska revolutionen är den mest fullkomliga i världen och att kommunismen kan förverkligas så mycket fortare ju mindre utvecklad kapitalismen i ett land är. Om det vore så, så skulle ju socialismen först förverkligas i Kina, Persien, Turkiet och andra kapitalistiskt utvecklade land, där det knappast finns något proletariat. Och hela Marx' lära vore falsk.

Den som tänker så, förväxlar revolutionens *början* med dess *karaktär*, dess fulländning. I Ryssland kom revolutionen fortare tack vare kapitalismens ringa utveckling. Men just denna svaghet, Rysslands efterblivenhet, proletariats ringa antal, de många småhandlarna o. s. v. gör det svårt att där organisera den kommunistiska hushållningen. I England kommer revolutionen senare. Men där kommer proletariats att efter segern lättare kunna organisera kommunismen, ty det utgör där den överväldigande majoriteten och är vant vid samhälleligt arbete. Produktionen är ojämförligt mer *centraliserad* i England. Revolutionen kommer visserligen att börja senare i England, men den kommer på en högre nivå, blir mer utvecklad än i Ryssland.

Många tror, att medborgarkrigets *grymhet* är en följd av Rysslands »asiatiska» natur, av den ryska efterblivenheten. Revolutionens motståndare i Västeuropa predikar alltid, att i Ryssland blomstrar den »asiatiska» socialismen och att revolutionen i andra länder kommer att avlöpa utan grymheter. Detta är dumt prat. I ett kapitalistiskt utvecklat land måste bourgeoisins motstånd vara starkt, även de intellektuella (tekniker, ingenjörer, officerare – observera att till de »intellektuella» räknas i Ryssland alla som genomgått högre skola!) är intimt förbundna med kapitalet och därför fientligt sinnade mot kommunismen. Medborgarkriget blir därför i dessa länder oundvikligen häftigare än i Ryssland. Det har vi ju också redan sett i Tyskland. Där har revolutionen bevisat, att kampen i kapitalistiskt mer utvecklade länder antar häftigare former.

De, som beklagar sig över bolsjevikernas terror, glömmer, att bourgeoisin i sin strävan att rädda sin penningpung inte ryggat tillbaka för något. Internationella kommunistiska kongressens resolution säger härom, följande: »När det imperialistiska kriget började övergå i medborgarkriget och de härskande klasserna, de största förbrytare, som mänsklighetens historia känner, stod

inför faran av sitt blodsväldes undergång, blev dessa härskande klassers bestialitet än grymmare ...»

De ryska generalerna – tsarregimen förkroppsligad – sköt under hela sin kamp mot Sovjet i massa ned egna arbetande landsmän, med direkt eller indirekt understöd av socialförrädarna. Under socialistrevolutionärernas och mensjevikernas välde i Ryssland fyllde tusentals arbetare och bönder fångelserna och generalerna utrotade för bristande disciplin flera regementen. Krassnoff och Denikin, som åtnjöt ententens välvilliga understöd lät slå ihjäl och hänga tusentals arbetare, arkebusera »var tionde», ja, de lät t. o. m. de hängdas lik hänga kvar i galgarna i tre dagar för att avskräcka andra. I Ural och Volga-området skar de tjeckoslovakiska banden, som också med ententens bistånd kämpade mot arbetarnas Ryssland, armar och ben av sina fångar, dränkte dem i Volga, begrov dem levande i jorden. I Sibirien slog Koltsjaks generaler ned tusentals kommunister och utrotade otaliga arbetare och bönder. De tyska och österrikiska borgarna och socialförrädarna visade tillräckligt sin kannibalnatur då de i Ukraina i flyttbara galgar av järn hängde de av dem utplundrade kommunistiska arbetarna och bönderna, sina egna landsmän. I Finland, den borgerliga »demokratins» land, hjälpte de finska borgarna att arkebusera 13-14,000 proletärer och martera till döds i fångelserna över 15,000. I Hälsingfors drev de kvinnor och barn framför sig som skydd mot maskingevären. Tack vare de tyska reaktionärernas hjälp kunde de finska vitgardisterna och deras svenska hantlangare fira blodiga orgier över det besegrade finska proletariatet. I Hälsingfors tvang man de till döden dömda arbetarkvinnorna att själva gräva sina gravar, i Viborg mejade man ned hundratals ryska och finska män, kvinnor och barn.

I sitt eget land har tyska bourgeoisin och tyska socialdemokrater genom att blodigt undertrycka de kommunistiska arbetarupproren, genom de bestialiska morderna på Liebknecht och Rosa Luxemburg, genom att slakta massor av spartakistiska arbetare slagit rekord i reaktionärt raseri. De vitas mass- och individuella terror – det är den fana varunder bourgeoisin marscherar.

Samma bild visar sig i andra länder. I det demokratiska Schweiz står statsmakten fullt beredd att slakta arbetare, om dessa skulle understå sig att såra den borgerliga »rättsordningen». I Amerika är tukthuset, lynchningarna och den elektriska avrättningsstolen utsökta symboler för landets demokrati och frihet. I Ungern och i England, i Tjeckoslovakien och i Polen – överallt samma historia. De borgerliga mördarna ryggar inte tillbaka för någon skändlighet. För att befästa sitt välde befördrar de chauvinismen och organiserar den ukrainska »demokratin» med mensjeviken Petijura i spetsen, den polska med socialpatrioten Pilsudski, arrangerar väldiga judepogromer, som i grymhet vida överträffar tsarismens på sin tid. Och när de polska, reaktionära och »socialistiska» förbrytarna lät mörda de ryska rödakorsrepresentanterna, var det bara en droppe i havet av de förbrytelser och grymheter, som den vacklande borgerliga kannibalismen dagligen begår.

I den mån medborgarkriget fortskrider, antar det också nya former. Om proletariatet i alla land är undertryckt, för det detta krig i form av *uppror* mot bourgeoisins statsmakt. Men om proletariatet nu har segrat i ett eller flera land och bemäktigat sig statsmakten, vad sker då? Då har det den organiserade statsmakten, den proletära armén hela maktapparaten till sitt förfogande, det kämpar mot sin egen bourgeoisin, som, organiserar sammansvärjningar och uppror mot proletariatet. Men det kämpar då också som stat mot de borgerliga staterna. Medborgarkriget antar alltså här en ny form, det verkliga klasskriget, där den *proletära* staten kämpar mot den *borgerliga* staten. Arbetarna reser sig inte bara mot sitt eget lands bourgeoisin utan arbetarstaten för ett regelrätt krig mot de angripande imperialistiska kapitalstaterna. Detta krig föres inte för att röva främmande ägodelar, utan för kommunismens seger, för arbetarklassens diktatur.

Så har det också faktiskt skett. Efter ryska oktoberrevolutionen föll alla kapitalistiska stater från alla håll över sovjetmakten: Tyskland, Frankrike, Amerika, Japan o. s. v. Ju mer ryska revolutionen genom, sitt föredöme smittade de andra ländernas arbetare, desto fastare slöt sig det internationella kapitalet samman mot revolutionen och sökte organisera ett kapitalistiskt världsförbund mot proletariet.

Ett sådant försök har kapitalisterna på anstiftan av Wilson, det amerikanska kapitalets durkdrivne skälm och fana, grundat på den s. k. fredskonferensen i Versailles. De gav detta rövarförbund namnet »Nationernas Förbund» eller »Folkförbundet». I realiteten är det dock inte *folkens* förbund utan ett förbund av *kapitalisterna* i resp. land och deras statsmakt.

Detta förbund är ett försök att skapa en oerhörd världstrust, som ska spänna över hela vår planet, utsuga hela världen och överallt på det grymmaste sätt slå ned arbetarklassens uppror och revolutioner. Allt tal om att detta förbund är tillkommet för att bevara världsfreden är narraktigt prat. Dess egentliga mål är för det första hela världsproletariatets, alla koloniers och dess invånares utsugning och för det andra strypan av den i utveckling stadda världsrevolutionen.

Första fiolen i »folkförbundet» spelar Amerika, som har förrikat sig oerhört under kriget. Amerika är f. n. alla de borgerliga europeiska staternas fordringsägare. Vidare är Amerika en makt också därför att det förfogar över råmaterial, bränsle och spannmål. Därmed vill det hålla alla de andra rövorna i beroende. I »folkförbundet» har det ännu ej ingått, enär det t. v. tjänar mera på att stå utanför, att vara sitt eget folkförbund.

Det är intressant att fastslå, hur Förenta Staterna döljer sin ledande rovpolitik med allehanda vackra fraser. Inträdet i rövarkriget skedde under lösen »mänsklighetens räddning» o. s. v. Det var fördelaktigt för Förenta staterna att framför sig ha ett söndertrasat Europa, uppdelat i dussintals till skenet »självständiga» men i realiteten av Amerika beroende stater. Och detta rövarintresse påtog den ädla masken av »nationernas självbestämmanderätt». Det kapitalistiska gendarmeriet, de vita gardena och polisen, som enligt Wilsons plan överallt skulle strypa revolutionen, uppställdes under det vackra namnet straffexpeditioner för »fredsbrott». År 1919 blev plötsligt alla imperialister fredsälskande och skriade högljutt, att de verkliga imperialisterna och motståndarna till freden, det var – bolsjevikerna. Här dolde sig revolutionens bödlar bakom »fredskärlekens» och »demokratins» mask.

'Folkförbundet' har faktiskt redan visat sig som internationell gendarm och bödel. Dess exekutiv har kvävt ungerska rådsrepubliken och revolutionen i Slovakien. Den söker alltjämt strypa det ryska proletariet: Englands, Amerikas, Frankrikes, Japans och andra härar gick från norr, söder, öster och väster mot Sovjet-Ryssland tillsammans med arbetarklassens bödlar. T. o. m. sina negerlavar släppte detta »folkförbund» lösa mot de ryska och ungerska arbetarna (Odessa, Budapest). »Folkförbundet» stod bakom sammansvärjningarna och attentaten mot de ryska arbetarnas regering och ledare, bakom Judenitjs, Wrangels m. fl. anfall på Sovjet, hetsade Finland, Polen m. fl. emot Ryssland. Sammansvärjningarna mot sovjetledarna skedde genom de främmande makternas konsulter: deras agenter sprängde broar, kastade bomber på kommunister o. s. v. Det finns ingen skändlighet, som inte kapitalisternas »folkförbund» vore i stånd till.

Ju starkare proletarietets anstorm är, desto intimare sluter sig kapitalisterna samman. I Kommunistiska manifestet 1847 skrev Marx och Engels: »Det går ett spöke kring i Europa, kommunismens spöke. Alla det gamla Europas makter har sammansvurit sig till en helig hetsjakt på detta spöke, påven och tsaren, Metternich och Guizot, franska radikaler och tyska poliser.» Det har gått många år sedan dess. Kommunismens spöke har fått kött och blod. Och mot det drar inte

bara det »gamla Europa» utan hela den kapitalistiska världen i fält. Men »folkförbundet» kommer dock ej att förmå fylla sina bägge uppgifter: hela världsekonomin organiserande till en enda trust och kvävande av den uppflammande världsrevolutionen. Bland stormakterna själva är det dåligt ställt med enigheten. Amerika och Japan står fientliga mot varann och bägge fortsätter de att rusta – mot varann. Det vore löjligt att tro, att det söndertrasade Tyskland skulle kunna hysa några vänskapliga känslor för ententens »oegennyttiga» rövare. Här gapar alltså fortfarande motsättningarna. De små staterna bekämpar varann inbördes. Men ännu viktigare är att i kolonierna börjar uppror och krig: i Indien, Egypten, på Irland o. s. v. De underkuvade länderna reser sig mot sina »civiliserade» europeiska förtryckare. Till medborgar- och klasskriget, som proletariatet för mot den imperialistiska bourgeoisin, sluter sig upproren i kolonierna, undergrävande och förintande världsimperialismens välde. Det imperialistiska systemet brakar alltså å ena sidan under trycket av proletariatet i uppror, de proletära republikernas krig, upproren och krigen med de av imperialismen underkuvade nationerna, å andra sidan till följd av motsättningarna och oenigheten mellan de kapitalistiska makterna själva. I stället för den »varaktiga» freden – fullständigt kaos, i stället för världsproletariatets kuvande – förbittrat medborgarkrig. I detta medborgarkrig växer proletariatets krafter medan bourgeoisins avtar. Vid dess slut står oundkomlig proletariatets seger.

Men den proletära diktaturens seger kan inte vinnas utan offer. Medborgarkriget kräver som varje annat krig offer av människoliv och materiell egendom. Varje revolution är förbunden med dylika kostnader. Därför kommer under medborgarkrigets första tid den av det imperialistiska kriget framkallade rubbningen att här och var ytterligare ökas. Ty de bästa arbetarna måste i stället för att arbeta och organisera produktionen stå med geväret i hand vid fronten och försvara sig mot godsägarna och generalerna. Därav lider naturligtvis industrin. Men detta är oundvikligt i varje revolution. I den borgerliga franska revolutionen 1739-1793, där bourgeoisin störtade de franska godsägarna, medförde medborgarkriget stora ödeläggelser. Men efter de feodala (adliga) godsägarnas störtande och besegrande började Frankrike raskt gå uppåt.

Envar inser, att i en så oerhört omfattande revolution, som proletariatets världsrevolution, där en under sekler upprättad samhällsordning av förtryck störtar samman, revolutionens offer också måste bli synnerligen stora. Medborgarkriget föres nu efter världsmått och övergår delvis till ett krig mellan de borgerliga och de proletära staterna. De proletära staterna, som försvarar sig mot rovimperialisterna, för ett heligt klasskrig. Men det kräver offer av blod. Och ju mer detta krig griper omkring sig, desto mer fortskrider ödeläggelsen.

En revolutions kostnader kan dock ingalunda tjäna som bevis *emot* revolutionen. Den under seklernas lopp upprättade kapitalistiska ordningen har ju dessutom frambesvurit den oerhörda imperialistiska människoslakt, som skapade ett hav av blod. Vilket medborgarkrig kan mäta sig med denna vilda förstörelse och detta förintande av all egendom mänskligheten hopat? Mänskligheten måste en gång för alla göra slut på kapitalismen. Och för den skull måste man hålla ut den tid borgarkriget varar och bana väg för kommunismen, som ska läka alla sår och snabbt befördra utvecklingen av det mänskliga samhällets produktivkrafter.

§ 34. Allmän upplösning eller kommunism?

Den i utveckling stadda revolutionen blir en *världsrevolution* av samma skäl, som gjorde att det imperialistiska kriget blev ett *världskrig*. Alla betydande länder är sammanbundna med varann, är lemmar i världsekonomin, invecklades i kriget och blev genom detta krig på ett särskilt intimt sätt förbundna; i alla länder förorsakade kriget fruktansvärda ödeläggelser, förde till hungersnöd, proletariatets förslavande, till kapitalismens allmänna rubbning och förfall, till

kadaverdisciplinens upplösning i armén och fabrikerna. Och med samma obönhörliga oavvändbarhet för detta krig till proletarietets kommunistiska revolution.

Har en gång den kapitalistiska upplösningen och den kommunistiska revolutionen börjat, så kan de inte hejdas av något. Varje försök att länka det mänskliga samhället tillbaka i de gamla kapitalistiska banorna är i förväg dömt att misslyckas. De proletära massornas klassmedvetande har nått en sådan höjd, att de inte längre vill arbeta för kapitalet och dess intressen, för rov och förtryck av kolonier o. d., och inte heller vill eller kommer de mera att mörda varann. Numera är det omöjligt att i Tyskland återupprätta Wilhelm II:s armé. Och liksom det är omöjligt att återställa den imperialistiska disciplinen i hären genom att tvinga proletärsoldaterna att underkasta sig de adliga generalernas ok, är det omöjligt att återställa den kapitalistiska arbetsdisciplinen och tvinga arbetarna att arbeta för kapitalisterna och godsägarna. Den nya armen kan skapas endast av proletarietet, den nya arbetsdisciplinen förverkligas endast genom detta.

Endast ett återstår: antingen allmänt förfall, fullständigt kaos, ökad förvildning, oordning och anarki eller *kommunismen*! Alla försök att upprätta kapitalismen i ett land, där massorna redan tagit makten i egna händer, bekräftar detta. Varken finska eller ungerska borgarklasserna eller Denikin eller Koltsjak eller Wrangel var i stånd att åter sätta det ekonomiska livet i gång, de förmådde inte ens själva upprätthålla sin egen blodiga ordning.

Mänsklighetens enda utväg är kommunismen. Och då denna kan förverkligas endast genom proletarietet, så är detta i nuvarande ögonblick mänsklighetens verkliga räddare från kapitalismens fador, från barbarisk utsugning, kolonialpolitik, stående härrar, hungersnöd, förvildning och bestialisering från allt vad finanskapitalet och imperialismen fört med sig av fruktansvärt. Här ligger proletarietets stora historiska betydelse. Det kan lida nederlag i enstaka strider, ja, i enstaka land, men dess seger är lika oundviklig som bourgeoisins undergång.

Av vad här sagts framgår klart, att alla grupper, klasser och partier, som tänker eller tror på kapitalismens återställande och att tiden för socialismen ej ännu är kommen, i själva verket spelar en kontrarevolutionär, en *reaktionär* roll, vare sig de vill eller ej, vare sig de vet det eller ej. Dit hör alla försoningssocialistiska partier. Härom i följande kapitel.

Litteratur: *L. Kamenev*: Imperialismens ekonomiska system. *N. Lenin*: Imperialismen som kapitalismens sista etapp. *N. Bucharin*: Världsekonomin och imperialismen. *G. Ziperovitj*: Syndikat och truster i Ryssland. *N. Lenin (Antonoff)*: Militarismen. *Pavlovitj*: Vad är imperialism? *Densamme*: De stora järnvägarna. *Densamme*: Militarism och marinism. *Densamme*: Världskrigets resultat. Ett grundläggande men svårläst arbete är *R. Hilferdings*: Finanskapitalet.

Dessutom jämför följande arbeten: *K. Kautsky*: Vägen till makten. *Kersjenzjev*: Den engelska imperialismen. *Lossovskij*: Järn och kol (kampen om Elsass-Lothringen). *G. Sinovjev*: Österrike och världskriget. *Pokrovskij*: Frankrike under kriget. *Keraskov*: England under kriget. *M. Lurie (Larin)*: Segerlandet. *Densamme*: Krigets resultat. *G. Sinovjev*: Tremaktsförbund och trestatsallians. *A. Lomov*: Kapitalismens upplösning och kommunismens organisation. *N. Osinskij*: Socialismens uppbyggande (första kapitlet). Vidare *Jack Londons* roman Järnhälen.

Femte kapitlet: Den andra och den tredje internationalen.

§ 35. Arbetarrörelsens internationalism som villkor för den kommunistiska revolutionens seger. –
 § 36. Andra internationalens sammanstörtande och dess orsaker. – § 37. Fosterlandsförsvarets
 och pacifismens paroller. – § 38. Socialchauvinisterna. – § 39. »Centern».
 § 40. Tredje (kommunistiska) internationalen.

§ 35. Arbetarrörelsens internationalism som villkor för den kommunistiska revolutionen.

Den kommunistiska revolutionen kan segra endast som världsrevolution. Om t. ex. arbetarklassen bemäktigar sig makten i ett land, medan i andra länder proletariatet inte av fruktan utan av övertygelse skulle alltjämt förbli kapitalet undergivet, skulle slutligen de stora rövarstaterna strypa detta arbetarnas land. Åren 1917, 1918, 1919 och 1920 försökte stormakterna strypa Sovjet-Ryssland, 1919 ströp de Sovjet-Ungern. Men Sovjet-Ryssland kunde de inte strypa därför, att det inre läget inom stormakterna själva var sådant att de måste frukta att själva störta under trycket från de egna arbetarna, som fordrade arméernas bortdragande från Ryssland. Den proletära diktaturens existens i enbart ett land är ständigt hotad, om understödet från de andra ländernas arbetare uteblir. Dessutom är i ett sådant land det ekonomiska uppbygget mycket försvårat. Ett sådant land får intet eller nästan intet från utlandet: det *blockeras* från alla håll.

Men om för kommunismens seger fordras ofrånkomligt världsrevolutionens seger ock arbetarnas ömsesidiga understöd, så betyder det, att det nödvändiga villkoret för segern är – arbetarklassens internationella solidaritet. Liksom arbetarna i ett land kan vinna en strejk endast om olika fabrikers arbetare understödjer varann, skapar en gemensam organisation och gemensamt för kampen mot alla fabriksägare, så är det också med arbetarna i olika borgerliga stater. De kommer att segra först när de går fram gemensamt, i slutna led, när de inte slåss inbördes, utan förenar sig när de känner sig som en enda klass, sammanhållen av gemensamma intressen. Endast ett fullständigt inbördes förtroende, en broderlig sammanhållning, enhetlighet i revolutionär handling gentemot världskapitalet garanterar arbetarklassen segern. Den kommunistiska arbetarrörelsen kan segra endast som internationell kommunistisk rörelse.

Nödvändigheten av proletariatets enhetliga internationella kamp har länge insetts. På 1840-talet, före 1848 års revolution, fanns det redan en hemlig internationell organisation, som kallade sig Kommunisternas förbund. I ledningen stod Marx och Engels. På detta förbunds Londonkongress fick dessa två i uppdrag att författa ett manifest i förbundets namn. Så uppstod Kommunistiska Manifestet, vari proletariatets stora kämpar för första gången framlade kommunismens läror.

År 1864 uppstod under ledning av Marx Internationella arbetarassociationen eller Första Internationalen. I denna international satt många ledare för arbetarrörelsen i olika länder, men bland dem fanns föga enighet. Dessutom stödde de sig ännu inte på de breda arbetarmassorna utan påminte snarare om en internationell förening för revolutionär propaganda. År 1871 deltog Internationalens medlemmar i de parisiska arbetarnas uppror, Pariskommunen. Därpå började överallt förföljelserna mot Internationalens grupper. År 1874 splittrades Internationalen, sedan den redan betänkligt försvagats genom striden mellan Marx' och anarkisten Bakunins anhängare. Efter Första Internationalens bristning började i de olika länderna med industrins utveckling växa upp socialdemokratiska partier. Behovet av ömsesidigt understöd gjorde sig snart kännbart, och år 1889 inkallades en internationell socialistisk kongress av representanter för de olika nationella socialdemokratiska partierna. Så föddes Andra Internationalen, som brast vid världskrigets utbrott. (Orsakerna därtill klarlägges längre fram.)

Redan i Kommunistiska Manifestet förkunnade Marx parollen: »Proletärer i alla land, förena er!»

Marx skrev därom följande, manifestets slutrader: »Kommunisterna försmår att hemlighålla sina åsikter och avsikter. De förklarar öppet, att deras mål kan nås endast genom en våldsamt omstörtning av all hittillsvarande samhällsordning. Må de härskande klasserna darra för en kommunistisk revolution! Proletärerna har intet att förlora annat än sina kedjor. Men de har en värld att vinna. Proletärer i alla land, förena er!»

Proletariatets internationella solidaritet är ingalunda någon leksak eller en vacker fras, utan en livsnödvändighet, utan vilken arbetarklassens sak vore vigd åt undergången.

§ 36. Andra Internationalens sammanstörtande och dess orsaker.

När i augusti 1914 den stora världsslakten tog sin början, ryckte de socialdemokratiska partierna i alla land upp vid sina regeringars sida och understödde så blodbadet. Endast ryska, serbiska och senare italienska proletariatet förklarade krig mot sina egna regeringars krig. På en och samma dag röstade de socialdemokratiska riksdagsmännen i Frankrike och Tyskland för sina regeringars krigskredit. I stället för den allmänna resningen mot den brottsliga bourgeoisin skingrades de socialdemokratiska partierna vart och ett under sin »egen» borgerliga regeringars fana. Det imperialistiska kriget fick *direkt understöd* av de socialistiska partierna, vars ledare förnekade och förrådde socialismen. Andra Internationalen fick ett ömkligt slut.

Det är intressant att läsa, hur socialdemokratiska partiernas press och ledare strax innan sitt förräderi brännmärkte kriget. Så skrev exempelvis *Hervé* i sin tidning *Guerre Sociale* (Det sociala kriget), som han vid krigets början döpte om till *La Victoire* (Segern): »Slåss för att rädda tsarens prestige!... Vilken glädje att dö för en så ädel sak!» Tre dagar före krigsutbrottet utsände Frankrikes socialistiska parti ett manifest mot kriget och de franska syndikalisterna manade i sin tidning: »Arbetare! Om ni inte är några fega stackare... så protester!» Tyska socialdemokratin inkallade talrika protestmöten. Hos alla var ännu Basel-Internationalens beslut i färskt minne. I resolutionen, som där antogs, hette det, att i händelse av ett krig alla medel skulle användas för att resa folket och »påskynda kapitalismens sammanstörtande». Men redan nästa dag skrev samma partier och samma ledare om nödvändigheten att »försvara fosterlandet» (d. v. s. den egna bourgeoisins rövarstat) och *Arbeiter-Zeitung* i Wien skrev, att man måste försvara »den tyska (!) mänskligheten».

För att förstå Andra Internationalens sammanstörtande och ömkliga undergång måste vi vara på det klara med de förhållanden, under vilka arbetarrörelsen utvecklade sig före kriget. Fram till denna sammanstörtning utvecklade sig kapitalismen i Europa och Amerika på koloniernas bekostnad. Kapitalismens mest motbjudande och blodiga sidor kom huvudsakligen att synas här. Av kolonialfolken utprätsades genom barbarisk utsugning, rov, bedrägeri, våld, värden som gav europeiska och amerikanska finanskapitalen god profit. Ju starkare och mäktigare en statskapitalistisk trust kände sig på världsmarknaden, desto större profit tog den genom koloniernas utsugning. På denna *mervinst* kunde den betala sina löneslavar något mer än den vanliga arbetslönen. Naturligtvis inte alla, bara de »kvalificerade», d. v. s. de s. k. yrkeskunniga arbetarna. Dessa lager av arbetarklassen blev så genom pengarna vunna för kapitalismen. De drog den slutsatsen: Om »vår» industri äger avsättningsmarknader i de afrikanska kolonierna, så är det bra också för oss; industrin utvecklas, våra herrars profit kommer att växa och så får väl alltid också vi litet med. Så fängslar kapitalet sina löneslavar vid den *egna* staten.

Arbetarmassorna var inte vana – de hade ju heller inte haft något tillfälle – att föra en kamp efter internationella mått. Deras organisationers verksamhet inskränkte sig i de flesta fall till de egna borgarklassernas stater. Och dessa »egna» borgarklasser förstod att för kolonialpolitiken vinna en del av arbetarklassen, särskilt dess »kvalificerade» lager. Även arbetarorganisationernas ledare,

arbetarbyråkratin, de parlamentariska representanterna, som hade fått det mer eller mindre personligt bra och vant sig vid en »fredlig», »lugn», »laglig» verksamhet, fastnade på bourgeoisins limspö. Ty kapitalismens blodsida syntes egentligen bara i kolonierna. I Europa och Amerika utvecklade sig industrin raskt och arbetarklassens kamp antog mer eller mindre fredliga former. Stora revolutioner hade det (med undantag för Ryssland) inte funnits sedan 1871 – ja, för de flesta land 1848. Alla vande sig vid tanken, att kapitalismen också för framtiden skulle utveckla sig lika fredligt, och när man talade om kommande krig, så trodde man inte själv därpå. En del av arbetarna – däribland också arbetarledarna – hängav sig allt mer åt den tanken att arbetarklassen hade intresse av kolonialpolitiken och *tillsammans med den egna bourgeoisin* måste befördra »det gemensamma folkets» sak. Till följd härav började också de småborgerliga massorna strömma till socialdemokratien. Intet under att *i det avgör ande ögonblicket samhörigheten med den imperialistiska rovsstaten segrade över arbetarklassens internationella solidaritet.*

Huvudorsaken till Andra Internationalens undergång låg alltså däri, att de största statskapitalistiska statstrusternas kolonialpolitik och monopolställning fängslade arbetarna – och särskilt arbetarnas ledare – vid den imperialistiska *bourgeois-staten*.

I arbetarrörelsens historia har det också förut funnits fall, då arbetarna gått tillsammans med sina förtryckare. Exempelvis den tiden, då arbetaren ännu satt vid sin herres bord. Han betraktade sin herres fabrik nästan som sin egen, hans herre var för honom ingen fiende, utan hans arbets- »givare». Först så småningom började de olika fabrikernas arbetare förena sig mot *alla* herrar. När de stora länderna förvandlade sig till statskapitalistiska truster, visade att börja med arbetarna mot dem samma tillgivenhet som förut mot de enskilda herrarna. Först världskriget har lärt dem, att man inte får stå på den egna *borgerliga* statens sida, utan måste gemensamt *störta* dessa borgerliga stater och skrida till upprättandet av proletariats diktatur.

§ 37. Fosterlandsförsvarets och pacifismens paroller.

Förräderiet mot arbetarnas sak och arbetarklassens gemensamma kamp rättfärdigades av de socialistiska partiernas ledare och Andra Internationalen med att man, som det hette, måste »försvara fosterlandet».

Vi har redan sett, att i ett imperialistiskt krig ingen av stormakterna försvarar sig utan alla är de *angripande*. Parollen att försvara fosterlandet (det *borgerliga* fosterlandet) var helt enkelt ett *bedrägeri*, med vilket ledarna sökte dölja sitt förräderi.

Här måste vi dock närmare ingå på denna fråga.

Vad är egentligen fosterlandet? Vad menas därmed? Människor, som talar samma språk eller en »nation»? Ingalunda. Låt oss nämligen se på exempelvis det tsaristiska Ryssland. När ryska bourgeoisin ropade på fosterlandsförsvaret, tänkte de ingalunda på det land, vari en »nation», låt oss säga storryssar, bor, nej, det var frågan om alla de olika folk, som bebor Ryssland. Vad var det alltså egentligen frågan om? Intet annat än den *ryska bourgeoisins och de ryska godsägarnas statsmakt*. Att försvara denna manades de ryska arbetarna – d. v. s. i själva verket inte att försvara den utan att *utvidga dess gränser* till Konstantinopel och Krakau. När tyska bourgeoisin vrålade om »fosterlandets» försvar, vad gällde det då? Återigen bourgeoisins, den tyska bourgeoisins välde, *gränsutvidning åt Wilhelms rövarstat*.

Vi måste därför vara på det klara med, huruvida arbetarklassen *under kapitalismen* äger något fosterland. Marx svarar därpå i Kommunistiska manifestet: »Arbetarna äger intet fosterland.»

Varför? Helt enkelt därför att de under kapitalismens välde inte förfogar över någon makt, därför att kapitalismen lägger allt i bourgeoisins händer, därför att under kapitalismen staten är ett medel till att *hålla nere och undertrycka arbetarna*. Proletariatets uppgift består i att förstöra bourgeoisins stat och inte i att försvara den. Först då får proletariatet ett fosterland, *när det har erövrat statsmakten* och blivit landets herre. Då först är proletariatet förpliktigt att försvara sitt fosterland, ty då försvarar det sin *egen* makt och sin *egen* sak, icke sin fiendes makt och sina förtryckares rövarpolitik.

Bourgeoisin förstår detta alldeles utmärkt, vilket bevisas av följande. När ryska proletariatet erövrat makten, tog *ryska bourgeoisin* med alla medel upp kampen *mot Ryssland*, därvid förbindande sig med vem den fann: tyskar, japaner, amerikanare, engelsmän o. s. v. – ja, man skulle ha varit tacksam för hjälp från Hin håle själv. Varför? Därför att man förlorat *makten* i Ryssland, förlorat sitt eget fosterland av rov, plundring och borgerlig utsugning. Det *proletära* Ryssland åter, d. v. s. sovjetmakten, är ryska bourgeoisin beredd att spränga i luften så snart den bara kan det. Samma var förhållandet i Ungern. Bourgeoisin manade till försvar av Ungern så länge makten låg i dess händer, men när den gått sin kos förenade sig samma bourgeoisin med rumäner, tjeckoslovakier, österrikare och ententen och strypte i förbund med dem, det *proletära* Ungern. Det betyder att bourgeoisin utmärkt väl förstår vad det gäller. Den manar med fosterlandsfraser alla medborgare att befästa dess egen borgerliga makt och dömer som högförrädare dem, som inte vill vara med därpå. Däremot låter den intet hindra sig att spränga det *proletära* fosterlandet.

Proletariatet måste lära av bourgeoisin: det måste *spränga det borgerliga fosterlandet* och inte hjälpa till med att försvara eller utvidga det, men sitt *egentliga proletära fosterland* måste det *försvara* med alla krafter, till sista blodsdroppen.

Här kan våra motståndare invända: Ni erkänner alltså, att kolonialpolitiken och imperialismen bidrog till industrins utveckling, att därigenom några smulor föll från herrarnas bord ned till arbetarklassen? Men då måste man dock försvara sina *egna* herrar och hjälpa dem i deras konkurrenskamp?

Detta är alldeles oriktigt. Antag att vi har två fabrikanter: Schultz och Petroff. De ligger i luven på varann på marknaden. Schultz säger till sina arbetare: »Mina vänner, försvara mig av alla krafter! Skada så gott ni kan Petroffs fabrik, honom själv, hans arbetare o. s. v. Då blir det fart på min fabrik, jag kan konkurrera bort Petroff och mina affärer kommer att gå glänsande. Och som del i vinsten får ni då löneförhöjning!» Samma säger Petroff till sina arbetare. Antag nu, att Schulz har segrat. Då kommer han kanske också första tiden att ge en löneförhöjning, men senare kommer han att ta igen alltihop. Men när då Schulz' arbetare strejkar och vänder sig till Petroffs med anhållan om bistånd, kan dessa svara: »Vad nu då? Ni har ruinerat oss, och nu kommer ni till oss och ber om hjälp! Nej tack, ni kan gå!» En *gemensam* strejk kan inte komma till stånd. Men arbetarnas splittring gör kapitalisten stark. Och sedan han slagit ned sin konkurrent vänder han sig mot arbetarna, som splittrat sina krafter. Schulz' arbetare vann visserligen för ett ögonblick en något högre lön, men senare förlorade de allt. På alldeles samma sätt är det i den *internationella* kampen. Den borgerliga staten utgör en sammanslutning av arbetarnas herrar. Vill en sådan sammanslutning förrika sig på en annans bekostnad, så kan den för pengar skaffa sig arbetarnas bifall härtill. Andra Internationals sammanstörtande och arbetarledarnas förräderi mot socialismen möjliggjordes av att ledarna var villiga att »försvara» och förstöra de smulor, som föll från herrarnas bord. Men *under krigets gång*, när arbetarna till följd av detta förräderi var splittrade, störtade sig kapitalet från alla sidor och med ursinnigt raseri mot dem. Arbetarna såg nu, att de räknat fel, att de socialdemokratiska ledarna sålt dem för en grynvälling. Med insikten

härom börjar *socialismens pånyttfödelse*. Protesterna kom framförallt från de lågt avlönade, »icke kvalificerade» arbetarnas led. Arbetararistokratin och de gamla ledarna fortsatte och fortsätter alltjämt sitt förräderi.

Ett medel att vilseföra och fördumma arbetarmassorna var, vid sidan av parollen om (det borgerliga) fosterlandets försvar, den s. k. *pacifismen*. Vad menas med den? Den är åsikten, att redan inom kapitalismen den eviga freden ska kunna upprättas på jorden utan varje revolution, utan något uppror från arbetarna o. s. v. Det är nog att upprätta skiljedomar till slitande av striderna mellan de olika makterna, avskaffa den hemliga diplomatin, genomföra av rustning – om också i början bara partiell – o. s. v., och så blir allt bra.

Pacifismens grundfel ligger i tron på, att bourgeoisin kommer att gå med på alla dessa saker, såsom avrustning o. d. Men det är alldeles hopplöst att i imperialismens och medborgarkrigets epok predika avrustningen. Bourgeoisin kommer, trots pacifisternas önskan, att beväpna sig. Om proletariatet avrustar eller underlåter att beväpna sig, prisger det sig helt enkelt självt åt förintelse. Däri består just det vilseförande av proletariatet, som ligger i den pacifistiska parollen. Dess mål är att få arbetarna bort från den väpnade kampen för kommunismen.

Det bästa exemplet på pacifismens förljugenhet är Wilsons politik och hans 14 punkter, vari under den mest ideella täckmantel, såsom folkens förbund, avsågs att realisera världens utsugning och det internationella medborgarkriget mot proletariatet. Vilken skändlighet pacifismen kan vara i stånd till, ser vi av följande exempel. Förenta Staternas f. d. president Taft är en av stiftarna av amerikanska pacifistsällskapet och samtidigt en ursinnig imperialist. Den bekante amerikanske automobilfabrikanten Ford föranstaltade en hel expedition till Europa för att genom den trumpeta ut sin pacifism över världen. Samtidigt inhöstade han hundratals miljoner dollars i krigsvinst, ty alla hans företag arbetade för kriget. Och senare, efter Amerikas inträde i kriget, blev han häftig krigsentusiast, medan de av hans anställda i fredspropagandan, som tog denna allvarligt, burades in i den amerikanska »demokratins» tukthus! En tongivande pacifist A. Fried betecknar i sin *Pacifismens handbok* (band II, sid. 149) imperialisternas gemensamma rövartåg mot Kina år 1900 som en »folkens förbrödring». Och likaledes dukar pacifisterna upp frasen om »folkförbund», vilket i stället för folkens förbund i själva verket är ett kapitalistförbund mot folken.

§ 38. *Socialchauvinisterna.*

De bedrägliga paroller, med vilka bourgeoisin dag ut och dag in med hela sin press (tidningar, tidskrifter och flygblad) överöste massorna, blev också paroller för socialismens förrädare. De gamla socialdemokratiska partierna splittrade sig i nästan alla länder i tre riktningar: de uppriktiga och cyniska förrädarna (*socialchauvinisterna*), de maskerade och vacklande förrädarna (den s. k. *centern*) och slutligen de socialister som blev socialismen trogna. Av de senaste organiserades sedan de *kommunistiska* partierna.

Som *socialchauvinister*, d. v. s. predikare av nationalhat under socialismens flagga, de borgerliga rövarstaternas understödjande under fosterlandsförsvarets lösen, røjde sig ledarna för nästan alla de gamla socialistiska partierna: i *Tyskland* Scheidemann, Ebert, David, Noske m. fl., i *England* Henderson, i *Amerika* Gompers, den gamle fackföreningsledaren, i *Frankrike* Renaudel, Thomas, Guesde och fackliga ledare som Jouhaux, i *Ryssland* Plehanov, Potressov, högersocialistrevolutionärerna Bresjkovskaja, Kerenski, Tjernov och högermensjevikerna, såsom Liber, Rosanov, i *Österrike* Renner, Seitz, Viktor Adler, i *Ungern* Garami, Buchinger m. fl. Alla var de för »försvaret» av det borgerliga fosterlandet. Några av dem uppträdde t. o. m. helt öppet för *rovpolitiken*, för territoriella utvidgningar och skadestånd (socialimperialister). De

understödde under hela kriget denna politik inte bara genom beviljande av krigskrediten, utan också genom arten av sin propaganda. Plehanovs manifest i *Ryssland* anslogs av den tsaristiske ministern Chvosvov. Genarl Kornilov utnämnde Plehanov till minister i sitt kabinett. Kerenski (socialistrevolutionär) och Tseretelli (mensjeviker) dolde för folket tsarens hemliga fördrag och förföljde Petrograds proletariat i juli 1917, socialistrevolutionärer och mensjeviker deltog i Koltsjaks regering, Rosanovs var spion åt Judenitj. Med ett ord: de var, liksom hela bourgeoisin, för understödet av det borgerliga rovfosterlandet och för sprängningen av det proletära sovjetfosterlandet. De franska socialchauvinisterna inträdde i rövarnas ministär (Guesde, Albert Thomas), de understödde alla de förbundnas rovplaner, de var för stympningen av ryska revolutionen och för utsändandet av trupper mot de ryska arbetarna. De tyska socialchauvinisterna inträdde likaledes redan under Wilhelms tid i regeringen (Scheidemann), understödde Wilhelm, då han ströp finska revolutionen och plundrade Ukraina och Stor-Ryssland, medlemmar av socialdemokratiska partiet (Winnig i Riga) ledde kampen mot de ryska och lettiska arbetarna, de mördade Liebknecht och Rosa Luxemburg m. fl. och kvävde de kommunistiska arbetarupproren i Berlin, Hamburg, München o. s. v. i blod och fäsa. De ungerska socialchauvinisterna understödde på sin tid den monarkiska regeringen och förrådde senare rådsregeringen. Med ett ord: i alla land har de avslöjat sig som *arbetarklassens bödlar*.

När Plehanov en gång i tiden ännu var revolutionär, skrev han i den i utlandet utkommande tidskriften *Iskra*, att det tjugonde århundradet, som hade fått till uppgift att förverkliga socialismen, efter all sannolikhet hade att emotse en oerhörd splittring mellan socialisterna och en väldig, förbittrad kamp mellan dem. Liksom på franska revolutionens tid (1789-1793) det yttersta revolutionära partiet »berget» förde ett medborgarkrig med de moderatörer, sedan till kontrarevolutionen övergående girondisterna, så kommer sannolikt – yttrar Plehanov – i tjugonde århundradet forna åsiktskamrater att stå som fiender emot varann, emedan en hel del av dem kommer att övergå på bourgeoisins sida.

Denna Plehanovs profetia gick fullständigt i uppfyllelse. Han visste bara inte, att han också själv skulle slå bland förrädarna.

Socialchauvinisterna, liksom också opportunisterna, förvandlade sig till proletariats öppna klassfiender. I den stora världsrevolutionen kämpar de i de vitas led mot de röda, de går samman med generalerna, med storbourgeoisin, med godsägarna. Det är självklart, att mot dem är en lika hänsynlös kamp av nöden som mot bourgeoisin, vars agenter de är.

Kvarlevorna av Andra Internationalen, som dessa partier söker blåsa liv i, är egentligen intet annat än »folkförbundets» byrå, ett vapen i bourgeoisins hand mot proletariatet.

§ 39. »Centern».

Denna riktning har sitt namn däraf att den vacklar mellan å ena sidan kommunisterna och å andra socialchauvinisterna. Till denna riktning hör: i Ryssland vänstermensjeviker med Martov i spetsen, i Tyskland de oavhängigas höger med Kautsky och Ledebour, i Frankrike den officiella partimajoriteten kring Jean Longuet, i Amerika Socialist Party med Hilquit, i England en del av Brittiska socialistpartiet och Oberoende arbetarpartiet m. fl.

Vid krigets början uttalade sig dessa jämte alla socialförrädare för fosterlandsförsvar och mot revolution. Kautsky skrev, att det allra förskräckligaste vore – en »fientlig invasion», och att man först *efter* kriget skulle komma att uppta kampen mot bourgeoisin. Under krigstiden hade Internationalen, enligt Kautskys mening, ingenting att göra. Alltså: Under kriget finge man inte slåss, emedan det inte gäve något resultat, man måste därför skjuta upp kampen till tiden efter

freden, och när freden så kom, då kunde man inte slåss därför, att alla då var utmattade av kriget. Kautskys teori är en den absoluta vanmaktens predikan, som försumpar proletariatet. Än värre är, att Kautsky under revolutionstiden började sin vansinniga hets mot bolsjevikerna. Han har glömt Marx' läror och drar nu i fält mot proletariatets diktatur, mot terrorn o. s. v., utan att märka, att han därmed bara hjälper bourgeoisins vita terror. Hans förhoppningar är egentligen genomsnittspacifistens (skiljedom o. s. v.), och däri liknar han varje borgerlig pacifist.

»Centerns» politik består i att den vanmäktig svänger hit och dit mellan bourgeoisin och proletariatet, snavar när den vill söka försona det oförsonliga och i avgörande ögonblick förräder proletariatet. Under ryska oktoberrevolutionen klagade *ryska* centern (Martov & C:i) över bolsjevikernas våldsdåd. Den försökte försona alla och gav härigenom hjälp åt vitgardisterna samt försvagade proletariatets energi i kampen. Mensjevikpartiet uteslöt inte ens de medlemmar, som försvurit sig åt generalerna och gjorde spionagetjänst åt dem. I dessa för proletariatet så svåra dagar uppträdde centern med en strejkagitation till förmån för konstituanten och mot proletariatets diktatur. Under Koltsjaks offensiv föreslog Plesskov och andra mensjeviker, i full överensstämmelse med de borgerliga sammansvurna, att man skulle göra slut på medborgarkriget. I *Tyskland* spelade de oavhängiga under arbetarupproren i Berlin en förrädisk roll, när också de började prata om »försoning» och på så vis bidrog till nederlaget. Bland de höger-oavhängiga finns många, som vill ha samarbete med Scheidemännen. Men det allra viktigaste är, att de inte bedriver någon agitation för massuppror mot bourgeoisin och snärjer proletariatet i pacifistiska paroller. I *Frankrike* och *England* »utdömer» centern kontrarevolutionen, »protesterar» i ord mot revolutionens strypande, men visar en fullständig vanmakt då det gäller massaktioner.

För närvarande är »centern» lika skadlig som socialchauvinisterna. Även de förra försöker blåsa liv i Andra Internationalen och samtidigt söker de skapa »försoning» med kommunisterna. Det är klart, att utan fullständig brytning och kamp med centern är segern över kontrarevolutionen otänkbar.

Försöken att återställa Andra Internationalen har företagits under skydd av rövarnas »folkförbund». Ty socialchauvinisterna är faktiskt den sönderfallande kapitalistiska ordningens sista stöd. Det imperialistiska kriget kunde rasa fem hela år endast därför att de socialistiska partierna begick löftesbrott mot sin klass. De forna socialistiska partierna blev det största hindret i arbetarklassens kamp för kapitalets störtande. Under krigstiden upprepade alla de socialförrädiska partierna vad bourgeoisin sade. Efter Versailles-freden och bildandet av »folkförbundet» instämde kvarlevorna av Andra Internationalen (såväl socialchauvinisterna som också *centern*) i »folkförbundets» paroller. »Folkförbundet» beskyller bolsjevikerna för terror – och detsamma gör Andra Internationalen –, för att kränka demokratin, för »röd imperialism». I st. f. att föra en beslutsam kamp mot imperialisterna understödjer de deras paroller.

§ 40. Tredje (Kommunistiska) Internationalen.

Socialchauvinisterna och »centern» valde, som vi sett, under krigstiden till sin paroll försvaret av (det borgerliga) fosterlandet (proletariatets fiendes statsorganisation). Därav uppstod »borgfreden», d. v. s. den fulla underkastelsen under den borgerliga staten. Man fick t. ex. inte strejka och än mindre resa sig mot den brottsliga bourgeoisin. Socialförrädarna förklarade, att framför allt måste vi bli färdiga med »den yttre fienden» och sedan får vi ju se. På så sätt förskrev sig arbetarna i alla land åt bourgeoisin. Men redan vid krigets början insåg grupper av ärliga socialister, att »fosterlandsförsvaret» skulle komma att binda proletariatet till händer och fötter, och dessa paroller var – förräderi mot proletariatet. Det *ryska* bolsjevikpartiet förklarade redan 1914, att icke borgfreden med den brottsliga bourgeoisin utan medborgarkriget mot denna – d. v.

s. revolutionen – var vad som behövdes. Det vore proletariatets plikt att i varje land störta sin *egen* bourgeoisie. I *Tyskland* förklarade den av Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg ledda gruppen Internationale proletariatets internationella solidaritet för det viktigaste. Snart därpå framträdde Karl Liebknecht öppet för parollen medborgarkrig och började kalla arbetarklassen till väpnat uppror mot bourgeoisin. Så uppstod det tyska bolsjevikpartiet – spartakisterna. I *Sverige* bildades socialdemokratiska vänsterpartiet, i *Norge* erövrade vänstern hela partiet. De *italienska* socialisterna höll hela tiden internationalismens tanke högt. På denna grund framväxte de eningsförsök, som på två konferenser (i Zimmerwald och Kienthal i Schweiz) lade fröet till bildandet av Tredje Internationalen. Snart visade det sig emellertid, att misstänkt centerfolk innästlat sig som bara bromsade rörelsen. Inom Zimmerwald-internationalen bildades den s. k. Zimmerwald-vänstern med Lenin i spetsen. Zimmerwald-vänstern yrkade på beslutsam handling och kritiserade skarpt den av Kautsky ledda centern.

Efter oktoberrevolutionen och upprättandet av sovjetmakten i Ryssland blev detta land centrum för den internationella rörelsen. För att betona skillnaden från socialförrädarna återvände partiet till sitt gamla, ärorika och kampglada namn och kallade sig *Kommunistiska partiet*. Under inflytande från ryska revolutionen bildade sig kommunistiska partier också i andra länder. Spartakusförbundet ändrade sitt namn till kommunistiskt (nyligen har de oavhängigas vänster sammangått med detta), i Ungern, Tysk-Österrike, Frankrike och Finland bildades kommunistiska partier. I Amerika uteslöt centern de radikala, varpå de uteslutna sammanslöt sig till ett kommunistiskt parti. I England grundades hösten 1919 ett kommunistiskt parti. Ur dessa partier framgick *Kommunistiska Internationalen*. I mars 1919 ägde i Kreml, tsarens forna slott, i Moskva den första internationella kommunistiska kongressen rum, varvid *Tredje (Kommunistiska) Internationalen* grundades. I denna kongress deltog representanter för ryska, tyska, tysk-österrikiska, ungerska, svenska, norska, finska och andra kommunistiska sammanslutningar, likaså franska, amerikanska och engelska kamrater.

Kongressen antog enhälligt det av tyska och ryska kamrater gemensamt föreslagna programmet och visade, att proletariatet fast och beslutsamt börjat ställa sig under proletärdiktaturens, sovjetstyrets och kommunismens fana.

Tredje Internationalen antog namnet Kommunistiska Internationalen efter Kommunistförbundet, vars ledare Marx själv var. Med alla sina åtgöranden bevisar Tredje Internationalen, att den vandrar i Marx' fotspår, d. v. s. på den revolutionära vägen, som för till störtande med maktmedel av den kapitalistiska ordningen. Inte underligt, att allt vad det internationella proletariatet äger av livaktighet, ärlighet och revolutionärt sinne ansluter sig till den nya internationalen, som i sig förenar alla kämpar för arbetarklassens seger.

Redan i sitt namn visar Kommunistiska Internationalen, att den inte har något gemensamt med socialförrädarna. Marx och Engels ansåg det inte riktigt, att ett det revolutionära proletariatets parti fick namnet »social-demokrati». »Demokrati» betyder en bestämd statsform. Men som vi ovan sett kommer det i framtidens samhälle inte att finnas någon stat. I övergångsperioden måste emellertid arbetarnas diktatur härska. Arbetarklassens förrädare når inte längre än till den borgerliga republiken. Men vi vill fram till kommunismen.

I förordet till Kommunistiska manifestet skrev Engels, att man med »socialism» på hans tid förstod den radikala intelligensens rörelse, medan kommunismen var arbetarnas. För våra ögon utspelas samma sak. Kommunisterna stödjer sig uteslutande på arbetarna, socialdemokratin på arbetararistokratin, de intellektuella, och småhandlare, småborgare, överhuvud taget.

Kommunistiska Internationalen förverkligar på så sätt i handling Marx' lära genom att befria den från de utväxter, som under den kapitalistiska utvecklingens »freds»-period parasiterade därpå. Vad kommunismens store lärare för sextio år sedan predikade, förverkligas nu under Kommunistiska Internationalens ledning.

Litteratur: *Lenin* och *Sinovjev*: Socialismen och kriget. *Desamma*: Mot strömmen. *G. Sinovjev*: Kriget och krisen inom socialismen. I–II. *Lenin*: Den proletära revolutionen och renegaten *Kautsky*. *H. Gorter*: Imperialismen. *Zimmerwald*-manifesten och *Zimmerwald*-kommissionens rapporter. Tidskriften *Kommunistiska Internationalen*.

**Andra delen:
Proletariatets diktatur och kommunismens uppbyggande**

Första kapitlet: Kommunismen och den nationella frågan.

§ 41. Nationellt förtryck. – § 42. Proletär enighet. – § 43. Nationalhatets orsaker. – § 44. Nationernas likaberättigande och självbestämmningsrätten. Federationen. – § 45. Vem uttrycker »folkviljan»? – § 46. Antisemitism och proletariat.

§ 41. Nationellt förtryck.

En särskild art av den ena människans förtryckande genom den andra är det nationella förtrycket. Den nationella hetsen är ett medel till proletariatets fördummande och till fördunklande av dess klassmedvetande. Bourgeoisin vet skickligt att utnyttja denna hets för sina intressen.

Låt oss undersöka hur en klassmedveten proletär måste ställa sig till den nationella frågan och hur den kan lösas med hänsyn till intresset av kommunismens snabba seger.

Med en nation eller ett folk förstår man en grupp människor, som är förenad av ett gemensamt språk och bebod ett bestämt område. Detta är en nations viktigaste och grundläggande kännetecken.*

Vad nationellt förtryck är kan förklaras med exempel. Den tsaristiska regeringen förföljde judarna, förbjöd dem att bli bofasta i Ryssland, lämnade dem inte tillträde till någon statstjänst, inskränkte deras tillträde till skolorna, föranstaltade judepogromer o. s. v. Samma regering förbjöd ukrainarna att skicka sina barn i skolor, där det talades ukrainska samt likaledes att utge tidningar på det ukrainska modersmålet. Tyska regeringen stängde de polska skolorna, den österrikiska påtvingade med våld tjeckerna tyska språket. Engelska bourgeoisin våldförde och våldför infödingarna i Afrika och Asien, håller nere de efterblivna halvilda folken, plundrar dem och skjuter ned dem vid varje befrielseförsök.

Kort och gott: när i en stat en nationalitet åtnjuter alla rättigheter och en annan nationalitet bara en del av dem, när en svag nationalitet är införlivad med en starkare och påtvingas det främmande språket och de främmande sederna och ej kan leva efter sin egenart, så är detta nationellt förtryck och brist på nationell jämlikhet.

§ 42. Proletär enighet.

Framför allt måste vi ta itu med och lösa den viktigaste frågan av alla hithörande, huruvida för den ryske arbetaren och bonden, tysken, fransmannen, juden, kinesen, tartaren etc. är fiender – oberäknat vad klass de tillhör. Kan proletariatet hata eller misstro ett annat folks representant endast därför att han talar ett annat språk, för att han är svart eller gul till hudfärgen eller därför att han har andra seder och bruk? Det är klart, att proletariatet inte kan och inte får detta. Arbetarna i Tyskland och Frankrike, den arbetande negern är en alldeles likadan proletär som den ryske arbetaren. Vilket språk än arbetarna i olika länder talar, deras läge karaktäriseras därav att de alla utsuges av kapitalet, att alla är kamrater i sin fattigdom, sitt beroende och sin rättslöshet.

Kan då en rysk arbetare älska sin kapitalist Mera bara därför att han skäller ut honom på äkta ryskt sätt, ger honom äkta ryska knytnävsslag, misshandlar de strejkande med en äkta rysk nagajka o. s. v.? Naturligtvis kan han det inte, lika lite som den tyske arbetaren kan älska sin

* Judarna exempelvis ägde en gång ett gemensamt område och ett gemensamt språk. F. n. har de intet eget land och hebreiskan kan inte alla. Zigenarna har ett eget språk men intet land. De bofasta tunguserna i Sibirien har ett eget område, men har glömt sitt originalspråk.

kapitalist mera därför, att han hånar honom på tyskt språk och på tyskt sätt. *Arbetarna i alla land är klassbröder och fiender till kapitalisterna i alla land.*

Alldeles detsamma kan man säga om de fattiga bönderna i alla land. Den ryske fattige eller halvstore bonden står närmare den ungerske halvproletären, den fattige sicilianske eller belgiske bonden än den egna rika ockraren, den äktryske godsägaren och människoplågaren.

Men arbetarna i hela världen måste inte bara betrakta varann som klassbröder. Det vore ingen nytta till om de bara var för sig på sitt språk knotade mot sina kapitalister och förde kampen mot sina fiender endast inom sin egen kapitalistiska stats ram. Bröderna i förtryck och slaveri måste också vara bröder i internationellt förbund till kamp mot kapitalismen. Först när de har förenat sig i ett dylikt internationellt förbund, kan de besegra världskapitalet. Därför var det som kommunismens grundläggare för sjuttio år sedan i Kommunistiska manifestet förkunnade parollen: Arbetare i alla länder, förena er!

Arbetarklassen måste övervinna alla nationella fördomar och fientligheter, inte blott i intresset av sitt internationella angrepp på kapitalet utan också för att kunna organisera *en enhetlig världsekonomi*. Liksom Sovjet-Ryssland inte kan klara sig utan Donetz-kolen, Baku-oljan och bomullen från Turkestan, kan heller inte Europa undvara Rysslands trä, jute, lin, platina och Amerikas spannmål, Italien inte de engelska kolen, England inte den egyptiska bomullen o. s. v. Bourgeoisin är icke i stånd att organisera världsekonomin och av detta skäl hotas den av undergången. Endast proletariatet kan organisera en dylik ekonomi. Men endast under den lösen: *hela världens alla rikedomar tillhör hela den arbetande mänskligheten!* Denna lösen betyder de tyska, de engelska och andra arbetarnas fullständiga avstående från sina nationella privilegier! Där nationella fördomar och nationell självgodhet står i vägen för den internationella industrin och ekonomin, måste de förra vika.

§ 43. Nationalhatets orsaker.

Men för kommunisterna är det inte nog att förklara krig mot det nationella förtrycket och de nationella fördomarna och förkunna den internationella förbrödringen i kampen mot kapitalet och för det segrande proletariatets världsekonomi. Det måste finnas ett medel att snarast möjligt övervinna all nationell chauvinism och egoism, varje nationell inskränkthet och självförhåvelse, varje misstroende bland de arbetande massorna mot arbetarna i andra land.

Nationell tvist och fiendskap är av mycket gammal härkomst. Det fanns en tid, då de enskilda stammarna inte bara låg i krig med varann om jord och skogar utan också åt upp sina medmänniskor av andra stammar. En kvarleva av detta det ena folkets, den ena rasens, djuriska misstroende och hat mot det andra folket, den andra rasen, ligger ännu kvar på botten av arbetarnas och böndernas själar i olika land. Med utvecklingen av världstrafiken och det ekonomiska närmandet, alla folks vandringar och blandning på ett territorium, särskilt på den gemensamma internationella proletärklasskampens mark, dör denna kvarleva långsamt bort. Här och var fladdrar den emellertid upp med en ny låga, när till nationalhatet ytterligare kommer klassmotsättningar.

Bourgeoisin i varje land håller proletariatet underkuvat. Men den gör också allt i dess förmåga står för att visa sitt proletariat, att dess fiende är ej den egna bourgeoisin utan de kringboende främmande folken. Den tyska bourgeoisin ropar till sina arbetare: Slå fransmännen, slå engelsmännen! Engelska bourgeoisin skriker: Slå tyskarna! Sista tiden börjar bourgeoisin i alla land att skräna: Slå ner judarna! Allt i avsikt att förvandla arbetarklassens klasskamp mot dess kapitalistiska förtryckare till en nationell kamp.

Men bourgeoisin nöjer sig inte bara med den nationella hetsen, då det gäller att få arbetarna bort från kampen för socialismen. Den försöker också materiellt intressera arbetarna för andra folks underkuvande. När under världskriget de tyska borgarna ropade: »Deutschland, Deutschland über alles!», gjorde de tyska borgerliga ekonomerna de tyska arbetarna uppmärksamma på, hur mycket dessa själva skulle tjäna på segern, d. v. s. på de besegrade ländernas undertryckande och utsugning. Före kriget har bourgeoisin också faktiskt mutat arbetarklassens spetsar genom de profiler, man inhöstat på utplundringen av kolonierna och underkuvandet av de »små» folken. På så vis gick arbetarna i de mest utvecklade europeiska länderna med sin bourgeoisin och lät intala sig av sina socialpatrioter, att också arbetarna hade ett fädernesland, då också de vore delägare i utplundringen av kolonierna och de ekonomiskt beroende folken. Arbetaren, som under kapitalismen blir patriot, säljer för en grynvälling sitt verkliga fosterland socialismen och hjälper till att strypa mindre utvecklade nationer.

§ 44. Nationernas likaberättigande och självbestämningensrätten. Federationen.

Det kommunistiska partiet, som har förklarat krig mot *varje* människors förtryck av människor, uppträder också på det bestämdaste mot det nationella förtryck som är oundvikligt så länge den borgerliga samhällsordningen består. Än mera beslutsamt kämpar partiet emot varje ringaste medverkan av arbetarklassen själv i detta förtryck. Men det är inte nog, att proletariatet i de stora och mäktiga staterna tar avstånd från varje försök att förtrycka andra folk. Det är också nödvändigt, att proletariatet i de undertryckta nationerna inte hyser något misstroende gentemot sina klasskamrater, även om dessa tillhör stater, som hittills varit förtryckarstater. När Tjeckoslovakien undertrycktes av österriken tyska bourgeoisin, såg den tjeckiske arbetaren förtryckare i alla tyskar. Polackerna hölls nere av den ryska tsarismen, men i polska folket kvarstannade misstron mot alla ryssar, inte bara mot ryska tsardömet, godsägarna och kapitalisterna. För att kunna rycka upp med roten varje misstroende hos arbetarna i de undertryckta länderna mot arbetarna i förtryckarnationerna är det nödvändigt att inte bara förkunna den fulla nationella jämlikheten utan också förverkliga den i livet. Denna jämlikhet måste komma till uttryck i ett likaberättigande i språk, skolor, religion etc. Och inte nog härmed, proletariatet måste också vara berett att genomföra det fulla nationella självbestämmandet, d. v. s. ge den arbetande majoriteten inom varje nation den fullständiga möjligheten att avgöra frågan, om denna nation vill leva i statsgemenskap med en annan, om den vill inträda i ett intimt frivilligt förbund (federation) eller helt lösgöra sig.

Men, frågar någon läsare, kan verkligen en kommunist hålla på nationernas lösgörande? Hur går det då med den enhetliga proletära världsstat, som alla kommunister strävar efter? Häre syns ligga en motsägelse.

Dock, det är ingen motsägelse. Just i intresse av ett snabbare uppnående av en fullständig enighet av hela den arbetande världen är det mången gång nödvändigt att gå med på en nations tillfälliga lösgörande från de andra.

Låt oss undersöka i detta sammanhang möjliga fall. Låt oss anta, att i Bayern – en del av det förenade Tyskland – rådsrepubliken utropats, men samtidigt härskar ännu i Berlin Noskes och Scheidemanns borgerliga diktatur. Bör i detta fall de bayerska kommunisterna sträva efter att få Bayern oberoende? Inte bara Bayerns utan också det övriga Tysklands kommunister måste med bifall hälsa Råds-Bayerns lösslitande, då detta inte skulle betyda ett lösslitande från det tyska proletariatet utan från den härskande tyska bourgeoisins ok. Låt oss anta det motsatta fallet. I hela Tyskland utom Bayern är sovjetmakten upprättad. Bayerns bourgeoisin uppträder för skilsmässa

från Sovjet-Tyskland, Bayerns proletariat för anslutning. Hur ska kommunisterna då ställa sig? Det är klart, att Tysklands kommunister måste understödja Bayerns arbetare och med vapen i hand undertrycka den bayerska bourgeoisins lösslitningssträvanden. Detta betyder i så fall inte att undertrycka Bayern utan den bayerska bourgeoisin.

Låt oss anta det fall, att sovjetmakten är proklamerad i England och Irland, det vill säga i ett undertryckande och ett undertryckt land. Låt oss vidare anta, att de irländska arbetarna inte har något särdeles förtroende för de engelska arbetarna, arbetarna i det land som undertryckt dem i århundraden. Låt oss anta, att de vill komma fullständigt fria från England. Detta lösslitande är ekonomiskt skadligt. Vilken ståndpunkt bör i detta fall de engelska kommunisterna inta? De får under inga omständigheter med *våld*, d. v. s. så som engelska bourgeoisin gjort, tvinga Irland att kvarstå i gemenskap med England. De måste ge Irland dess fulla möjlighet att avskilja sig. Varför?

För det första för att en gång för alla visa de irländska arbetarna, att det inte var de engelska arbetarna utan den engelska bourgeoisin, som undertryckte Irland, och på detta sätt måste de vinna de irländska arbetarnas förtroende.

För det andra på det att de irländska arbetarna må genom egen erfarenhet övertyga sig om, att en självständig existens inte är någon fördel för en liten stat. På det att de av erfarenheten må lära, att de kan ordna sin ekonomi endast i intim statlig och ekonomisk gemenskap med det proletära England och andra proletära stater.

Låt oss vidare anta, att en nation med borgerlig regering vill slita sig lös från en nation med proletär ordning, varvid arbetarklassen i den förra nationen till sitt flertal eller i varje fall i stor utsträckning är för lösslitandet. Låt oss anta, att den är misstrogen inte bara mot kapitalisterna utan också mot arbetarna i den nation, från vars bourgeoisin förtrycket kom. Bäst är också i detta fall att ge proletariatet möjlighet att bli mellan fyra ögon med sin bourgeoisin, så att denna bourgeoisin inte fortfarande kan säga till detta proletariat: det är inte vi som undertrycker er utan det är det och det landet. Arbetarklassen ska snart märka, att bourgeoisin strävar till självständighet bara därför att den ska kunna i lugn skinna proletariatet. Arbetarklassen ska inse, att proletariatet i grannen-rådstaten kallar den till förbund inte för att suga ut den utan till gemensam befrielse från utsugning och förtryck.

Fast alltså kommunisterna är emot att proletariatet i ett land skiljer sig från proletariatet i ett annat, särskilt om dessa länder är ekonomiskt förbundna med varann, kan de dock gå med på ett lösslitande för en tid. Så låter en mor sitt barn en gång röra vid elden för att det inte ska gripa efter den tio gånger.

§ 45. Vem uttrycker »folkviljan»?

Det kommunistiska partiet erkänner nationens självbestämmanderätt ända till dess fulla lösslitande. Men det tror, att det är nationens arbetande majoritet, ej dess bourgeoisin, som uttrycker denna vilja. Därför uttryckte vi oss riktigare så: vi erkänner inte nationernas rätt till självbestämmande utan nationens arbetande majoritets rätt. Vad åter bourgeoisin beträffar, frånkänner vi den dess rösträtt i nationella angelägenheter, alldeles som vi i medborgarkrigets och den proletära diktaturens första skede har berövat bourgeoisin alla medborgerliga rättigheter.

Men hur ska det gå med rätten till självbestämmande och lösslitande för de nationer, som: ännu står på låg eller allra lägsta kulturnivå? Vad ska ske med de nationer, som inte blott inte har något proletariat utan heller ingen bourgeoisin eller där denna senare först håller på att uppstå? Låt oss ta

exempelvis våra tunguser, kalmucker, burjater och många kolonialfolk. Vad bör göras, om exempelvis dessa nationer skulle vilja slita sig lösa från kulturellt högtstående nationer eller från nationer som redan förverkligat socialismen. Kommer detta inte att betyda ett barbariets stärkande på kulturens bekostnad?

Vi tror, att om socialismen är förverkligad i världens mest framskridna länder, så kommer också de halvvida folken lättast att frivilligt inträda i detta folkförbund. Den imperialistiska bourgeoisin, som utplundrade och med våld slet till sig kolonier, har anledning att frukta koloniernas avfall. Proletariatet, som inte har för avsikt att utplundra kolonierna, kan få de nödiga råmaterialerna från kolonierna på varuutbytets väg, om det överlåter åt de infödda att efter egen vilja gestalta sina inre förhållanden. För att på detta sätt göra slut på alla slag av nationellt förtryck och nationell ojämlikhet uppställer kommunistiska partiet kravet på nationernas självbestämmanderätt.

Denna rätt bör proletariatet i alla land använda till att ge nationalismen nådestöten och frivilligt inträda i den stora världsfederationen, det verkliga folkförbundet.

Men skulle heller inte en federation för skapande av en allmän världsekonomi räcka till och denna brist på erfarenhetens väg bli klar för den övervägande majoriteten, då måste en *enhetlig socialistisk världsrepublik* upprättas.

Om vi närmare ser efter, hur bourgeoisin uppställde och löste (eller rättare förvirrade, ty så var oftast fallet) den nationella frågan, så ska vi finna, att bourgeoisin under sin ungdomstid löste den nationella frågan på ett sätt men i sin ålders och sitt förfalls dagar vill lösa den på helt annat sätt. När bourgeoisin var en undertryckt klass, när adeln satt vid makten med kejsaren eller kungen i spetsen, när kejsare eller kungar gav sina döttrar i hemgift hela folk, talade bourgeoisin inte bara vackra ord om nationernas frihet, den sökte också förverkliga denna frihet, åtminstone för den egna nationen. Italienska bourgeoisin stod exempelvis på den tiden, då österrikiska monarkin hade väldet över Italien, i spetsen för en rörelse till det egna landets befrielse och lyckades också verkligen befria Italien från främmande ok och förena det till **en** stat. När Tyskland var splittrat i tjugotals små furstendömen och andra riken och pressades av Napoleons klack, då strävade tyska bourgeoisin att förena Tyskland till ett stort rike och befria det från de franska härskarna. När Frankrike, som hade förintat Ludvig XVI:s självhärskardöme, fick utstå ett angrepp från det övriga Europas monarkistiska stater, då ledde den radikala franska bourgeoisin sitt lands försvar och skapade Marseljäsen. Med ett ord: överallt stod de undertryckta staternas bourgeoisin i spetsen för befrielsekampen, skapade en rik nationell litteratur, geniala författare, konstnärer, filosofer. Så var det en gång i tiden, när bourgeoisin själv var förtryckt.

Varför strävade bourgeoisin i de undertryckta nationerna till dessas befrielse? Hör man deras diktare och konstnärer och tror deras ord, så skedde det därför att den var emot varje nationellt förtryck och för varje, även den minsta nations frihet och självbestämmanderätt. Men i själva verket önskade den befrielse för sig själv från det främmande oket för att skapa sig en *egen* borgerlig stat, för att själv, *utan konkurrenter*, kunna plundra ut det egna folket, för att själv hösta in hela det mervärde, som detta lands arbetare och arbetande bönder skapade.

Detta visar vilken som helst kapitalistisk stats historia. Om bourgeoisin är förtryckt tillsammans med det egna folket, så ropar den på nationernas frihet överhuvudtaget, anklagar det skändliga i allt nationellt förtryck. Men så snart den kapitalistiska klassen fått makten och följagat de främmande inkräktarna, vare sig främmande adel eller främmande bourgeoisin, så söker den själv underkupa varje svagare folk, vars underkuvande lönar sig. Den revolutionära franska bour-

geoisin i Duntons, Robespierres och andra stora ledares gestalt kallade alla världens folk till befrielse från allt tyranni, Rouget de l'Isles marseljäs, som sjöngs av revolutionens soldater, är besläktad med och förstås av varje undertryckt folk. Men samma franska bourgeois underkuvade under Napoleons ledning och t. o. m. under tonerna av denna samma marseljäs, Spaniens, Italiens, Tysklands, österrikes folk och utplundrade dem under hela de napoleonska krigen. Den undertryckta tyska bourgeoisin förhärligade genom Schiller i Wilhelm Tell folkens kamp mot främmande tyranner. Men samma bourgeois, representerad av Bismarck och Moltke, slet med våld från Frankrike Elsass-Lothringen, berövade Danmark Slesvig, undertryckte polackerna i Posen o. s. v. Det från den österrikiska adelns ok befriade borgerliga Italien började skjuta ned de besegrade beduinerna i Tripolis, albanerna och dalmatierna på adriatiska kusten, turkarna i Anatolien o. s. v.

Varför var det och varför är det så? Vad kommer det sig, att bourgeoisin överallt reste kravet på den nationella friheten och ingenstans själv kunde realisera den i levande livet?

Det kommer sig därav, att varje från främmande nationers ok befriad borgerlig stat oupphörligt strävar efter att utvidga sig. Bourgeoisin i vilket som helst kapitalistiskt land slår sig inte till ro med att utsuga sitt eget proletariat. Den behöver råmaterial från hela världen och söker upprätta kolonier för att, sedan folket där är underkuvat, ostört kunna förse sina fabriker med råmaterial. Den behöver avsättningsmarknader för sina varor och den söker garantera sig dylika i de efterblivna länderna utan att ta ringaste hänsyn till hur befolkningen och den eventuellt befintliga, ännu svaga bourgeoisin där förhåller sig härtill. Den behöver länder, dit den kan utföra överflödigt kapital och där den kan hämta profit från de infödda arbetarna; den förslavar dessa länder genom att göra sig lika bred där som i det egna landet. Om vid erövringen av kolonier och det ekonomiska förslavandet av efterblivna länder ett annat lands starka bourgeoisin står i vägen, avgöres frågan genom ett krig, i stil med världskriget, som avslutades först i själva Europa. Som slutresultat råkade kolonierna i samma slaveri, de växlade bara förtryckare. Men dessutom ökades de förtryckta ländernas antal genom de besegrade – Tyskland, Österrike, Bulgarien – vilka före kriget var fria länder. På detta sätt blir genom den borgerliga samhällsordningens utveckling antalet av andra länder och deras bourgeoisin underkuvade områden inte förminskat, utan tvärtom: borgarklassens välde för till allmänt nationellt förtryck, hela världen kommer under den i kriget segrande kapitalistiska statsgruppens piska.

§ 46. Antisemitism och proletariat.

Till det farligaste slaget av nationell hets hör antisemitismen, d. v. s. hetsen mot den semitiska rasen, till vilken – jämte araberna – judarna hör. Tsarismen förföljde och hetsade judarna för att rädda sig från arbetar- och bonderevolutionen. Du är fattig därför att judarna rövar ifrån dig vad du har, sade herrarna i de tsaristiska svarta sotniorna och försökte vända de undertryckta arbetarnas och böndernas ursinne inte mot godsägarna och bourgeoisin utan mot hela det judiska folket. Men judarna som alla folk sönderfaller i skilda klasser, och folket utplundras inte bara av judarnas borgerliga lager, vilka sköter detta geschäft tillsammans med alla icke-judiska borgarklasser. De judiska arbetarna och hantverkarna åter har alltid levat i största armod och nöd, ofta i betydligt större elände än de övriga ryska arbetarna.

Den ryska bourgeoisin hetsade mot judarna inte bara för att avleda de av den själv utsugna arbetarnas vrede ifrån sig utan också för att skada sina konkurrenter i handel och industri.

Slutligen kan anmärkas, att man under de sista åren kan märka en starkt judehets från de borgerliga klasserna i alla land. Bourgeoisin i alla land bekämpar på detta sätt inte bara en konkurrent vid utsugningen av proletariatet utan också den annalkande revolutionen. Ännu för

kort tid sedan var antisemitismen i Tyskland, England och Amerika mycket svagt utvecklad. Den borgerliga ordningen i Västern står inför sitt sammanstörtande och bourgeoisin försöker klara sig ifrån arbetarrevolutionen genom att åt den offra Mendelssohn, Rothschild & C:i. I Ryssland slocknade antisemitismen under februaridagarna 1917 och omvänt blev den starkare ju häftigare och mer oavgjort kampen mellan bourgeoisin och proletariatet lågade och ju hopplösare bourgeoisins ställning blev.

Allt detta bevisar, att antisemitismen delvis också är ett sätt att bekämpa socialismen, och illa står det till med den arbetare eller bonde, som av sina klassfiender låter narra sig att uppträda fientligt mot fattiga judar i samma misär som han själv eller värre.

Litteratur: *N. Lenin*: Om nationernas självbestämmanderätt. (Artikel i tidskriften *Prosvesjtsjenie*.) *J. Stalin*: Nationella frågor och marxism. *K. Salovski*: Den nationella frågan och Internationalen. *G. Petroff*: Sanning och lögn om judarna. *K. Kautsky*: Om judarna. *A. Bebel*: Antisemitism och proletariatet. *J. Stekloff*: Antisemitismens sista ord.

Andra kapitlet: Kommunisternas försvarsprogram.

§ 47. Vårt gamla militärprogram. – § 48. Röda arméns nödvändighet och dess klassammansättning § 49. De arbetandes allmänna militära utbildning. – § 50. Knutpiskedisciplin eller självvald disciplin. – § 51. De politiska kommissarierna och kommunistgrupperna. – § 52. Röda arméns struktur. – § 53. Kommandot i röda armen. – § 54. Valt eller utnämnt befäl. – § 55. Röda armén – en tillfällig armé.

§ 47. Vårt gamla militärprogram.

Vi berättade i § 12, hur den borgerliga statens och godsägarnas stående armé var uppbyggd och vem den tjänade. Det var alldeles självklart, att socialisterna i alla land, däribland också de ryska, reste kravet på de stående härarnas avskaffande. Samtidigt krävde socialisterna i stället för den stående hären den allmänna folkbeväpningen, avskaffande av officerskassen och befällets väljande bland soldaterna själva.

Låt oss undersöka, hur kommunisterna bör ställa sig till dessa frågor.

Först kommer då frågan: för vilket samhälle uppgjordes ovannämnda program? För det borgerliga? För det socialistiska? Eller för mellanepoken, då kampen pågick mot det borgerliga samhället för socialismen?

Det behöver inte framhållas, att de socialistiska partier, som tillhörde Andra Internationalen, ännu ej bestämt visste, för vilket samhälle de skrev sitt program. Flertalet trodde dock, att det var för det borgerliga samhället. Alla socialister åberopade sig vanligtvis på schweiziska republiken, där det inte fanns någon stående armé utan bara en allmän folkmilis.

Det är klart, att det anförda programmet är ogenomförbart i det borgerliga samhället, särskilt i den allt mer skärpta klasskampens period. Att avskaffa kasernerna det betydde att förinta de platser, där arbetare och bönder drillas till att bli sina egna klassbröders bödlar. D. v. s. de enda platser där man av de arbetande kan bilda en armé, som varje ögonblick står beredd att dra i krig mot andra folk, så snart det faller kapitalisterna in. Att upphäva officerskassen, det skulle betyda att jaga bort de enda som kunde skapa en järnhård disciplin och underkasta det väpnade folket bourgeoisins vilja. Att tillåta val av befäl, det skulle betyda att tillåta de beväpnade arbetarna och bönderna att välja sig ett *eget* , alltså icke borgerligt befäl. Det skulle betyda, att bourgeoisin skulle hjälpa till att störta sig själv.

Även den europeiska kapitalismens historia bevisade och bevisar ännu omöjligheten att inom den borgerliga samhällsordningen, d. v. s. med samhällets splittring i klasser och klasskampens tilltagande skärpa, genomföra det militärprogram, som uppställdes av de socialistiska partierna. Ju mer förbittrad denna kamp blir, desto mindre är den vid makten sittande borgarklassen böjd för att beväpna hela folket utan den bemödar sig i stället att avvärpa det och lämna vapnen i händerna endast på de pålitliga vitgardistiska truppdelarna. Att hoppas kunna genomföra det socialistiska militärprogrammet under bourgeoisins välde är alltså en ömklig, småborgerlig utopi.

Men kanske kan detta program vara bra till att *bryta bourgeoisins välde*?

Inte heller det. Vill bourgeoisin skydda sig mot arbetarklassen, som söker fränta den makten, så är det ingen mening för den att rösta för arbetarnas beväpning. Bourgeoisin införde den allmänna värnplikten och anförtrodde geväret åt arbetaren-soldaten så länge den kunde hoppas att få soldaterna ur folket att lyda. Men så snart detta folk drar i kamp måste det avvärpnas. Det vet alla borgarklassens affärspolitiker. Och omvänt, arbetarna och bönderna har heller intet intresse av att kräva allmän folkbeväpning så länge de inte vill beväpna sig själva, avvärpa bourgeoisin och frånricka denna dess makt. För övergångsperioden, då proletariatet kämpar för makten, duger alltså det gamla socialdemokratiska försvarsprogrammet ej. Det duger bara för en mycket kort tid, då det gäller att trasa sönder de redan bestående borgerliga arméerna. Det kan då ännu brukas i den del, som talar om officerskastens avskaffande och soldaternas eget val av befäl. Kommunisterna-bolsjevikerna använde just detta sitt gamla programkrav praktiskt år 1917. De avlägsnade ur tsarismens och Kerenskis arméer deras generals- och officersspetsar och undandrog på detta sätt hären lydningen under bourgeoisin och godsägarklassen.

Efter den socialistiska revolutionens seger är emellertid det gamla militärprogrammet användbart i hela sin utsträckning. När proletariatet i en rad länder besegrat bourgeoisin och avskaffat klasserna, då kommer man att kunna genomföra den allmänna folkbeväpningen. Då kommer hela det arbetande folket att vara beväpnat, enär i det segrande socialistiska samhället alla är – arbetande. Då kommer det också att vara möjligt att införa val av befäl, vilket i det skärpta medborgarkrigets epok – med några få undantag – icke kan vara nyttigt för den proletära armén.

Men här uppstår ännu en fråga: Vartill behövs en allmän folkbeväpning i länder där socialismen segrat och vem ska använda den? Den egna bourgeoisin är ju besegrad och förvandlad till arbetande och ett krig mellan socialistiska stater kan inte komma ifråga. Här är av vikt att konstatera, att socialismen kan inte segra i alla länder på en gång. En del länder kommer helt naturligt att bli efter på vägen till klassernas upphävande och socialismens förverkligande. De länder, som besegrat sin bourgeoisin och förvandlat den till arbetare, kommer att tvingas antingen att föra krig eller vara beredda till krig gentemot bourgeoisin i de stater, där proletariatets diktatur ännu inte är proklamerad, eller måste de med väpnad hand hjälpa proletariatet i de stater, där dess diktatur är utropad men kampen mot bourgeoisin ännu inte förts till ett lyckligt slut.

§ 48. Röda arméns nödvändighet och dess klassammansättning.

Flertalet av de i Andra Internationalen förenade socialisterna trodde, att socialismen kunde uppnås om man bara erövrade majoriteten i parlamenten. När denna majoritet invaggade sig i sådana käkborgerliga idéer, tänkte den naturligtvis inte heller på möjligheten och nödvändigheten att organisera en proletärisk armé för den period då kampen stod om socialismen. Den andra delen av socialisterna, som höll en våldsam omvälvning med vapen i hand för oundviklig, kunde dock inte förutse, att denna väpnade kamp kan dra så långt ut på tiden, att Europa måste genomgå inte bara en tid av socialistiska revolutioner utan också

socialistiska krig. Därför fanns i intet socialistiskt program kravet på organiserandet av en röd armé, d. v. s. en armé av väpnade arbetare och bönder. Denna armé måste nu för första gången i världen* byggas upp av ryska arbetarklassen, då denna först av alla i världen lyckades få ett fast grepp om statsmakten och skydda denna mot angreppen från den egna bourgeoisin och de borgerliga staterna i hela världen. Det är uppenbart, att utan röda armén hade det varit Rysslands arbetare och bönder omöjligt att behålla någon av sin revolutions erövringar och slå tillbaka den egna och den utländska reaktionens makter. Den röda armén kan inte byggas upp på den allmänna värnpliktens grund. Det segrande proletariatet kan i den epok, då striden ännu ej är fullt avslutad, ej anförtro geväret åt borgarna och de rika i stad och på land. Dess armé kan bestå endast av representanter för de arbetande klasserna, som inte utsuger någon annans arbete och som är intresserade av arbetarrevolutionens seger. Endast och allenast proletärerna i stad och på land kan utgöra kärnan och grundvalen för röda armén, och om sedan de medelstora bönderna anslutes till denna kärna, så blir röda armén till sin sammansättning en alla de arbetandes armé. Men vad beträffar bourgeoisin och landsbygdens ockrare, så måste de göra sin militärplikt mot den proletära staten som landstorm hemma bakom fronten. Därmed är naturligtvis inte sagt, att inte en tillräckligt kraftig proletärmakt också kommer att tvinga utsugarna att skjuta på sina vita vänner på andra sidan fronten alldeles som bourgeoisin med hjälp av sina stående härar tvang proletärerna att skjuta på sina klassbröder. Om också bourgeoisins stående här bildas på den allmänna värnpliktens grund och till skenet är en folkarmé, så är den i själva verket dock en klass här. Proletariatet har ingen anledning att dölja sin armés *klasskaraktär*, liksom den inte hemlighåller sin diktators klasskaraktär. Röda armén är en apparat i sovjetstatens hand. Den uppbygges i stort på samma sätt som hela den proletära diktaturens statsapparat. Och liksom vid sovjetvalen enligt sovjetförfattningen de inte har någon rösträtt, vilka enligt författningen måste ekonomiskt och politiskt tvingas på knä, så ges heller inte till röda armén tillträde för dem, som just denna röda armé har till uppgift att slå ned i medborgarkriget.

§ 49. De arbetandes allmänna militära utbildning.

Den allmänna militära utbildningen av alla arbetande, till vilken ryska sovjetrepubliken skridit, måste framför allt nedsätta kasernutbildningen till ett minimum. Arbetarna och bönderna måste i görligaste mån erhålla sin militära utbildning utan att behöva avbryta sin produktiva verksamhet. Detta för till en oerhörd minskning av arméutgifterna och hindrar att produktionen minskas alltför mycket eller rent av riskeras. Då arbetare och bönder får sin militära utbildning på lediga stunder och på så sätt förberedes till revolutionssoldater, upphör de icke att skapa värde.

Den andra viktiga uppgiften för de arbetandes allmänna militära utbildning är att i varje stad, i varje lantkommun skapa *proletära och bondereserver*, som i varje ögonblick står redo att vid ett eventuellt fientligt anlopp gå i vapen. Det ryska medborgarkrigets erfarenhet har visat, vilken stor betydelse dessa reserver har för det socialistiska krigets framgång. Det är nog att minnas Petrograds reserver av arbetarregementen, som slog tillbaka de vita rövarna från den röda huvudstaden, arbetarna i Ural och Donets-bäckenet, arbetarna och bönderna i Orenburg o. s. v.

§ 50. Knutpiskedisciplin eller självald disciplin.

Den imperialistiska armén är av hela sitt väsen förhindrad att vara en den självalda disciplinens armé. Den består av grupper från de mest olika klasser. Om arbetarna och bönderna, som med våld piskades in i de borgerliga arméernas kaserner, börjar inse sina egna intressen, så måste de upphöra att bara av kadaverdisciplin är vana lyda sina befäl med guldepåletterna och i stället

* Vi talar här om en armé i ordets fulla bemärkelse. Som den röda arméns föregångare kan betraktas den armé som under Kommunen 1871 uppställdes av arbetarna i Paris.

medvetet bryta denna disciplin. Därför måste det i de borgerliga arméerna obetingat finnas en knutpiskans disciplin, därför är inom denna prygel, misshandel av alla slag och massarkebuseringar inga övergående fenomen utan själva grundvalen för dess ordning, disciplin och »militära fostran».

I röda armén däremot som bildas av arbetare och bönder och representerar dessas intressen, måste tvånget allt mer träda tillbaka för de arbetandes frivilliga underkastelse under disciplinen i medborgarkriget. Ju högre medvetandet i röda armén blir, desto mer börjar de röda soldaterna inse, att de i själva verket kommenderas av hela arbetarklassen genom dess stat och dess militära befäl. Disciplinen i röda armén är alltså minoritetens (soldaternas) underkastelse under den arbetande majoritetens intressen. Bakom varje förnuftig anordning av befälsmakten står icke den kommenderande officeren och hans godtycke, icke den borgerliga minoriteten och dess rövarintressen utan hela arbetar- och bonderepubliken. Därför har soldaternas politiska fostran, propagandan och agitationen i röda armén en alldeles särskild betydelse.

§ 51. De politiska kommissarierna och kommunistgrupperna.

I ryska sovjetrepubliken, där alla arbetande har rätt att genom sovjet bringa sin vilja till uttryck väljes av arbetarna och bönderna sedan oktoberrevolutionen kommunisterna till alla exekutiva organ. Kommunisternas parti är genom massornas vilja det härskande partiet i republiken, enär intet annat parti var i stånd att föra den segrande arbetar- och bonderevolutionen till slut. Så vart vårt parti ett slags exekutiv för den proletära diktaturen. Därför tillkommer kommunisterna den ledande rollen i röda armén. Representanter för den proletära klassviljan i armén, representanter, som är befullmäktigade av partiet och de militära instanserna, är *de politiska kommissarierna*. Genom dem upprätthålles de ömsesidiga relationerna mellan kommissarierna och kommandot liksom också med truppdelarnas kommunistiska grupper. *Den kommunistiska gruppen* är en del av det härskande partiet, kommissarierna är partiets befullmäktigade ombud. Därav kommer hans ledande roll i truppdelen och dennas kommunistiska grupp. Därav också hans rätt att övervaka kommenderande officerarna. Han har uppsikt över denne och hans stab, som politisk ledare övervakar han den tekniska exekutivledningen.

Denna grupp har till uppgift att upplysa de röda soldaterna om medborgarkrigets betydelse och plikten att underordna de egna intressena under alla arbetandes intressen. Vidare har den till uppgift att genom eget föredöme visa sin hängivenhet för revolutionen och elda kamraterna i truppdelen till samma hängivenhet. Varje gruppmedlem har rätt att följa egen och andra kommissariers uppförande och vidta nödiga åtgärder genom högsta partiorganisationen eller genom ansvariga kommissarier. Endast på detta sätt kan det kommunistiska partiet utan att överskrida den allmänna militära disciplinen genom de röda soldaterna få en fullständig kontroll över alla sina medlemmar och hindra missbruk av makten från deras sida.

Utom åt grupperna och de politiska kommissarierna har den röda arméns politiska fostran uppdragits åt ett helt nät av politiska avdelningar i divisionerna, arméerna, vid de olika fronterna och de agitatoriskt-kulturella avdelningarna av krigskommissariatet bakom fronten. Den ryska proletärstaten skapar i sina organisationer en väldig kulturell och organisatorisk apparat åt sin armé och söker med minst möjliga kraftförbrukning nå de största möjliga resultat. Tack vare dessa institutioner har vårt agitatoriskt-kulturella arbete inte en tillfällig utan systematisk, planmässig karaktär. Tidningarna, det talade ordet på möten och skolundervisningen blir varje röd soldats ständiga egendom.

Tyvärre har också de här nämnda organisationerna heller ej kunnat undgå det allmänna ödet, som drabbat nästan alla sovjetmaktens stora organisationer, de har smittats av *byråkratism*: å ena

sidan är de böjda att göra sig oberoende av massorna, å andra sidan från partiet, och de förvandlas inte sällan till tillflyktsorter för lata och odugliga militära partitjänstemän. En beslutsam kamp mot sådana förvillelser är för det kommunistiska partiet vida mer trängande än kampen mot byråkratismen och lättjan i den allmänna sovjetmekanismen, då i viss mån av framgången i denna kamp beror också vår snara seger i medborgarkriget.

§ 52. Röda arméns struktur.

Genom den allmänna utbildningen måste kasernutbildningen bli nedsatt till ett minimum för att i framtiden helt begrava den röda kasernen. Röda arméns struktur måste så småningom närma sig de arbetandes produktionsföreningar och på så sätt avskudda från sig den konstlade karaktären av arméförband. Eller bättre uttryckt: den stående hären i tsarismens eller bourgeoisins och godsägarnas stat bildades av människor, som tillhörde de mest olika klasser, varvid de mobiliserade med tvång slets loss från sin naturliga mark, arbetaren från fabriken, bonden från sin harv, den anställde från sin tjänst, handlanden från sin disk. Så förenades de inkallade på konstlat sätt i kasernerna och indelades i truppdelar. För den borgerliga staten var det av värde att förinta varje förbindelse mellan den mobiliserade arbetaren och bonden och fabriken resp. byn för att lättare av honom kunna skapa ett verktyg till de arbetandes underkuvande, för att lättare kunna tvinga arbetarna och bönderna i ett guvernement att skjuta på arbetarna och bönderna i ett annat.

Kommunistiska partiet söker i röda arméns struktur genomföra rakt motsatta metoderna. Trots att medborgarkrigets krav mången gång också tvingar oss att bruka gamla tillvägagångssätt, strävar vi dock till en helt annan anda. Vi strävar till att göra den truppdel, som ska uppbyggas, exempelvis kompaniet, bataljonen, regementet, brigaden, så överensstämmande som möjligt med fabriken, byn o. s. v. Med andra ord, vårt parti bemödar sig att uppbygga den i och för sig konstlade militära enheten på de arbetandes naturliga produktionsenhet och på detta sätt ta bort förkonstlingen. De på så vis uppbyggda proletära truppdelarna är mer slutna, de är redan genom själva produktionssättet disciplinerade och behöver mindre tvångsdisciplin uppifrån.

En stor betydelse för formerandet av röda armén har bildandet av en fast, klassmedveten *proletärisk kärna*. Proletariatets diktatur i ett så övervägande bondeland som Ryssland betyder, att den proletära minoriteten leder bondemajoriteten (de medelstora bönderna) och organiserar dem, att de senare följer det organiserande proletariatet och anförtror åt detta den politiska ledningen och uppbyggandet. Detta gäller i fullt mått också för röda armén, som är fast och disciplinerad i samma mån som dess proletära och kommunistiska kärna är stark. Att samla material till denna kärna, att riktigt konstruera den och omge den med det rätta måttet av de mera spridda men numerärt överlägsna bondeelementen, det är kommunistiska partiets grunduppgift, då det gäller skapandet av en segerrik röd armé.

§ 53. Kommandot i Röda armén

Röda armén uppstod på ruinerna av den gamla tsaristiska hären. Det i oktoberrevolutionen segrande proletariatet ägde inga egna röda proletära officerare. Tillägna sig och för medborgarkriget tillgodogöra sig världskrigets erfarenheter, bruka den från den störtade samhällsordningen förvärvade tekniskt-militära insikten och applicera den på den militära utbildningen av den egna armén, det kunde proletariatet göra endast på ett av följande tre sätt: 1. skaffa egna röda befälhavare, endast lämna dem kommandot och överlåta till de gamla officerarna lärarens roll, 2. överlämna armékommandot åt de gamla officerarna under vederbörlig uppsikt av kommissarier, och slutligen 3. blanda bägge metoderna. Tiden stod inte stilla, medborgarkriget började, arméerna måste hastigt ställas upp och omedelbart kastas in i kampen. Därför måste den proletära makten använda den tredje utvägen. Det grundlades skolor för

utbildandet av röda officerare, dugliga att bekläda underordnade platser. Dessutom togs i vidgad utsträckning de gamla officerarna i bruk för uppbygget av röda armén.

Användandet av de gamla officerarna var förbundet med en rad av de största svårigheter, som ännu inte är övervunna. Dessa officerare föreföll vara av tre grupper. Minoriteten var mer eller mindre vänligt sinnad mot sovjetmakten. En annan minoritet stod och står avgjort på proletariats klassfienders sida och var dessa till aktiv hjälp. Majoriteten av genomsnittsofficerarna, som följer den som är starkast, tjänade sovjetmakten på samma sätt som arbetarna tjänar kapitalisten, som betalar dem för deras arbete. Här har kommunistiska partiet till uppgift att tillfullo utnyttja den mot sovjetmakten välvilligt stämda minoriteten, att med alla utomordentliga tvångsåtgärder oskadliggöra den vitgardistiska minoriteten samt att hålla kvar den i medborgarkriget politiskt neutrala genomsnittsofficeren och av honom utvinna ett samvetsgrant arbete hemma samt tillförlitlighet vid fronten. Utnyttjandet av de gamla officerarna har redan givit oerhört stora resultat vid uppbyggandet av röda armén,. Vi har där lyckats åstadkomma en framgångsrik expropriation från den borgerliga samhällsordningen på den militärtekniska kunskapens område. Men detta utnyttjande var ytterst farligt, enär det var förbundet med massförräderi av officerare, vilka förräderier, om de lyckats i större skala, skulle kostat oerhörda offer av röda soldater och utlämnat oss på nåd och onåd åt fienden.

Kommunistiska partiets huvuduppgift på detta område är för det första en energisk utbildning av gedigna befälskrafter – röda kommandanter -- i arbetar- och bondearmén och snabbaste utbildning av kommunister i den av sovjetmakten skapade röda generalstabsakademien. För det andra en intim sammanslutning av alla kommunistiska kommissarier och alla militära partifunktionärer till verksammaste kontroll över hela det icke-kommunistiska kommandot.

§ 54. Valt eller utnämnt befäl.

Den på allmänna värnplikten grundade borgerliga armén består till sitt övervägande flertal av bönder och arbetare men ledes av officerare som tillhör adeln och bourgeoisie. När vi i vårt gamla program uppställde kravet på valt befäl, så var avsikten därmed att rycka armén ur utsugarklassernas händer. Detta krav var beräknat så, att medan den politiska makten kvarblev i bourgeoisins händer, skulle dock armén bli demokratisk. Självklart kunde detta krav inte förverkligas, ty ingen bourgeoisie i hela världen skulle gå med på att utan kamp släppa ur sin hand den militära undertryckningsapparaten. Men för kampen mot militarismen, mot officerskastens privilegier hade kravet på valt befäl en oerhört stor betydelse, liksom också för förstörandet av de imperialistiska arméerna överhuvud.

Röda armén däremot är underordnad proletariats. Proletariatet förvaltar den genom de centrala sovjetorganen, som det självt väljer. Det förvaltar den på alla grader genom de kommunistiska kommissarierna, vars övervägande flertal tas hemifrån bakom fronten och bland arbetarelementen vid fronten. Under sådana förhållanden kan frågan om, valt befäl bara bli en rent teknisk fråga. Det väsentliga – och viktigare – är vad som gör armén i dess nuvarande tillstånd *kampdugligare*: valet av befäl nedifrån uppåt eller dettas utnämning uppifrån. Och betänker vi att vår röda armé huvudsakligen är en bondearmé, betänker vi de umbäranden den har att utstå, utmattningen efter två omedelbart på varandra följande krig, den låga nivå som utmärker medvetenheten hos arméns bondedelar, så står det alldeles klart för oss, att befälsval endast skulle upplösa våra truppdelar. Detta utesluter naturligtvis inte vissa fall, där i enskilda frivilliga och väl sammansvetsade revolutionärt medvetna truppdelar val ej behöver vara skadliga: men då väljs just de som annars skulle ha utnämnts. Som allmän regel förefaller visserligen befälsval som idealet, men på nuvarande tidpunkt är det farligt och skadligt. Dock, när massorna av de arbetande, som f. n.

finns i röda armén, uppnått denna nivå, där befälsval blir nyttigt och möjligt, då kommer det sannolikt heller inte att längre finnas något som helst behov av någon armé på jorden.

§ 55. Röda armén – en tillfällig armé.

Bourgeoisin betraktar den kapitalistiska samhällsordningen som en naturlig ordning för ett mänskligt samhälle, sitt välde som evigt, och bygger därför sin maktapparat armén fast, avsedd för långa år, om ej för alltid. Annorlunda betraktar proletariatet sin röda armé. Röda armén är skapad av de arbetande till kamp mot kapitalets vita armé. Röda armén uppstod ur medborgarkriget och kommer efter detta krigs segerrika avslutande, efter klassernas avskaffande, efter den proletära diktaturens självupplösning att helt enkelt försvinna. Bourgeoisin ville göra sin armé evig, därför att denna evighet endast skulle återspegla det borgerliga samhällets oförgänglighet. Arbetarklassen åter önskar tvärtom sin armés naturliga och ärorika död, emedan den tidpunkt, då det blir möjligt att slutgiltigt upplösa röda armén, också kommer att bli tidpunkten för den kommunistiska samhällsordningens slutgiltiga seger.

Det kommunistiska partiet måste upplysa de röda soldaterna om, att de är soldater i världens sista armé, sedan röda armén besekrat kapitalets vita arméer. Men det måste också göra klart för alla deltagare i den röda arméns uppbyggande, hela den kraftiga proletär- och bondekärnan i denna, att proletären endast tillfälligt och av rent nödtvång blivit soldat och att *produktionsplatsen* är det *naturliga område*, där hans arbetskraft ska användas, att deltagandet i röda armén på inga villkor får driva honom till att bilda en klass, som för långa tider skulle vara avskild från industrin och lantbruket.

När man gick till skapandet av en röd armé på grundvalen av de proletära röda gardena, hetsade socialistrevolutionärer och mensjeviker häftigt mot bolsjevikerna-kommunisterna, som enligt dem hade förrätt den allmänna folkbeväpningens paroll och i stället skapade en ständig klassarmé. Att röda armén inte kan bli en stående här framgår klart därav, att medborgarkriget inte kan räcka i evighet. Men vår armé är en klassarmé därför att klasskampen har nått den högsta graden av förbittring. Erkänna klasskampen och uttala sig emot klassarmén kan endast en hopplöst enfaldig småborgerlig utopist. Det är karaktäristiskt, att själva bourgeoisin redan varken håller det för nödigt eller möjligt att dölja sin armés klasskaraktär nu i den epok som följer på världskrigets avslutande. Ytterst lärorikt är i detta hänseende de stående härarnas öde i Tyskland, England och Frankrike. Tyska nationalförsamlingen valdes med allmän rösträtt. Men dess stöd är Noskes vitgardister. En armé sammansatt på den allmänna värnpliktens grund kan under den förbittring i klasskampen och i det förfall av det borgerliga samhället, som Tyskland uppnått, inte längre duga som stöd åt den tyska bourgeoisins stat.

I Frankrike och England var år 1919 regeringens stöd ej armén, som uppställts på den allmänna värnpliktens grund och deltagit i världskriget, utan likaledes trupper av vitgardistiska frivilliga, gendarmeri och polis. På så sätt karaktäriseras inte bara Ryssland efter 1917 utan också hela Europa sedan slutet av år 1918 av avskaffandet av den allmänna värnpliktens system och övergången till klassarmé-systemet. Och under sådana förhållanden uppträder de ryska socialförrädarna mot bildandet av en proletariatets egen röda armé, medan i väster deras kamrater Noske och Scheidemann bildar en vit armé åt bourgeoisin. På så vis blir denna kamp i den allmänna folkbeväpningens, i »demokratins» namn mot skapandet av en proletär klasshär, i praktiken en kamp *för* den borgerliga klassarmén.

Vad folkmilisen beträffar, så har exemplet från den mest demokratiska av alla världens republiker – Schweiz – visat, vad det, när klasskampen skärpes, blir av denna milis. Schweiz' »folkmilis» förvandlade sig under bourgeoisins välde till ett aldeles likadant vapen till proletariatets

undertryckande som varje stående här i mindre demokratiska länder. Detta kommer alltid och överallt att bli den »allmänna folkbeväpningens» öde, var den än må realiseras under kapitalets ekonomiska och politiska välde.

Det kommunistiska partiet förfäktar icke den allmänna folkbeväpningen utan endast de arbetandes allmänna beväpnande. Och först i det samhälle, där det endast finns arbetande, först i det klasslösa samhället blir den allmänna folkbeväpningen möjlig.

Litteratur: På detta område är litteraturen synnerligen torftig. Det finns artiklar av *Trotskij*, publicerade i *Pravda* och *Ivestija*, Samlingsarbetet *Det revolutionära kriget* under red. av *Podvojski* och *Pavlovitj*. *Trotskij*: *Det internationella läget och röda armén*. *Densamme*: *Sovjetmakten och den internationella imperialismen*. *G. Sinovjev*: *Vårt läge och uppgiften att skapa den röda armén*. *Densamme*: *Ett tal om skapandet av röda armén*. *E. Jaroslavskij*: *Den nya armén*.

Tredje kapitlet: Proletariatets rättsväsen.

§ 56. Det borgerliga samhällets rättsväsende. – § 57. Arbetarfolket väljer domare. – § 58. Den enhetliga folkdomstolen. – § 59. Revolutionstribunal. – § 60. Straffen vid de proletära domstolarna. – § 61. Det proletära rättsväsendets framtid.

§ 56. Det borgerliga samhällets rättsväsende.

Till alla andra institutioner i den borgerliga staten, som, tjänar till undertryckande av den arbetande massan och till dess bedragande, hör det borgerliga rättsväsendet. Denna ärevördiga institution låter i sina domar leda sig av lagar som skapats i utsugarklassens intresse. Hur än domstolen är sammansatt, är den på detta sätt bunden i sina beslut av åtskilliga inskränkande föreskrifter, vari tydligt avspeglar sig kapitalistklassens privilegier och massornas rättslöshet.

Vad särskilt organisationen av det borgerliga rättsväsendet beträffar, motsvarar det fullständigt borgarstatens väsen. Där den borgerliga staten är mer eller mindre uppriktig, där den måste avlägga sin hycklarmask för att framtvunga för den härskande klassen fördelaktiga domar, där utnämnes domarna uppifrån; men även där de väljs, väljs de av samhällets privilegierade del. I den mån som massorna är tillräckligt dresserade av kapitalet, tillräckligt lyder detta och betraktar dess lagar som sina egna – har massorna till en viss grad rätt att själva utse domare, precis så som det är dem tillåtet att välja sina utsugare och deras lakejer till parlamentet. Så uppstod och existerade den »folkvalda» juryn, med vars hjälp man kunde utge de i kapitalets intresse fällda domarna såsom fällda av »folket självt».

§ 57. Arbetarfolket väljer domare.

I de i Andra Internationalen förenade socialisternas program krävdes, att folket självt skulle få välja sina domare. I den proletära diktaturens period blir detta krav lika ogenomförbart och reaktionärt som kraven på allmän rösträtt eller allmän folkbeväpning. När proletariatet kommer till makten, kan det inte tillåta, att dess klassmotståndare blir dess domare. Till väktare av de lagar, som avser avskaffandet av kapitalets välde, kan det icke sätta representanterna för kapitalet eller godsägarväldet. I civil- och kriminalprocesser måste förfaras i det kommande socialistiska samhällets anda.

Därför har sovjetmakten inte bara upphävt hela den gamla rättsapparaten, som stående i kapitalets tjänst hycklande utgav sig för att vara folkets röst, utan kallat till liv en ny rätt, vars klasskaraktär inte i ringaste mån förhelligas. I den gamla rättens form dömde utsugarnas härskande

minoritetsklass över den arbetande majoriteten. Den proletära diktaturens rättväsen är den arbetande majoritetens dom över den utsugande minoriteten. Detta rättsväsen är också uppbyggt därefter. *Domarna väljes blott av de arbetande*. Utsugarna har endast kvar rätten att bli dömda.

§ 58. Den enhetliga folkdomstolen.

I det borgerliga samhället är rättsväsendets organisation mycket tungrodd. De borgerliga juristerna är synnerligen stolta över att de tack vare en hel appellationsordning från och till olika rättsinstanser säkerställt den fullständiga rättfärdigheten och nedbringa antalet juridiska misstag till ett minimum. I själva verket var och är dock en saks dragande genom olika instanser alltid i den besittande klassens intresse. Genom att de rika befolkningslagren har till sitt förfogande en hel kår välbetalda advokater, så har de all möjlighet att i de högre instanserna få för sig gynnsamma avgöranden, medan den fattige käranden ofta tvingas avstå från att föra sin sak vidare därför att det kostar honom för mycket pengar. Instansvägen garanterar ett »rättvist» avgörande endast i den mening, att avgörandet utfaller i utsugargruppernas intresse.

Den proletära statens enhetliga folkdomstol nedsätter till minsta möjliga den tid, som förlöper från sakens anhängiggörande till det definitiva utslaget. Det juridiska slöseriet inskränkes utomordentligt och där dylikt ännu existerar beror det på ofullkomligheten hos alla sovjetinstitutioner i den proletära diktaturens första månader och år. Till sist blir dock domstolen tillgänglig för alla fattiga och juridiskt oupplysta befolkningslager och den kommer att bli än mer tillgänglig då det skarpaste medborgarkrigets period är över och alla ömsesidiga relationer republikens medborgare emellan har antagit en mera stabil karaktär. Under kriget vilar lagarna, sade de gamla romarna. Under medborgarkrigets tid vilar de till de arbetandes fördel upprättade lagarna icke, folkdomstolarna arbetar, men hela befolkningen har ännu inte lärt känna den nya rättens väsen och värdera dess fördelar.

Folkdomstolarnas uppgift i den period som fylles av det gamla samhällets nedrivande och det nyas uppbyggande, är oerhört stor. Sovjetlagstiftningen hinner inte följa med livet. Godsägar- och bourgeois-ordningens lagar är upphävda, den proletära statens lagar är hittills icke nedskrivna annat än i sina allmännaste drag och kommer aldrig att bli det fullständigt. Arbetarklassen har ingen avsikt att göra sitt välde evigt och den behöver inte tjuotals volymer med olika lagar. Har den en gång bragt sin vilja till uttryck i ett grundläggande dekret, så kan den överlämna utläggningen och användningen av detta dekret i praktiken åt de av de arbetande valda folkdomarna. Det är blott av vikt, att dessa domstolars domar återspeglar den fullständiga brytningen med den borgerliga ordningens seder och psykologi, att folkdomarna fäller sina domar efter proletäriskt, socialistiskt samvete, inte efter det borgerliga. I de oändliga antal stridsfrågor, som uppstår under brytningen med de gamla förhållandena och genomförandet av den proletäriska rätten, har folkdomarna möjlighet att föra denna omvälvning till ända, som börjande med oktoberrevolutionen 1917 måste utsträckas till alla ömsesidiga relationer sovjetrepublikens medborgare emellan. Å andra sidan måste folkdomarna vid behandlingen av det otal rättssaker, som uppstår oberoende av den revolutionära epokens betingelser, ställa rättsfall av småborgerlig karaktär i en helt ny belysning av det revolutionära proletariatets åskådning och fullborda en hel revolution i arten av de straffmedel som ska tillämpas.

§ 59. Revolutionstribunalen.

Folkdomstolen, som väljes och kan avsättas av sina valmän och vari varje arbetande i tur och ordning utövar sin domarrätt, denna folkdomstol betraktas av det kommunistiska partiet såsom den proletära statens normala domstol. Under det ytterligt skärpta medborgarkriget är emellertid jämte folkdomstolarna de revolutionära tribunalen också nödvändiga. De revolutionära tribunalens uppgift består i att snabbt och skonlöst döma över proletärrevolutionens fiender.

Dessa domstolar är ett av vapnen till utsugarnas undertryckande och i detta hänseende är de precis på samma sätt vapen för det proletära angreppet och försvaret som röda gardena, röda arméerna och utomordentliga kommissionerna. Därför är dessa revolutionstribunal mindre demokratiskt organiserade än folkdomstolarna. De tillsattes av sovjeterna och väljes inte omedelbart av de arbetande massorna.

§ 60. Straffen vid de proletära domstolarna.

I den blodiga kampen med kapitalet kan arbetarklassen icke avstå från det strängaste straffmedlet, vilket det ådömer sina hänsynslösaste fiender. Dödsstraffets upphävande är omöjligt så länge medborgarkriget rasar. Men en rent objektiv jämförelse mellan de proletära domstolarna och de borgerliga kontrarevolutionärernas domstolar visar arbetsdomstolarnas utomordentliga mildhet i jämförelse med den borgerliga "rättvisans" bödlar. Dödsdomar fälls endast i yttersta undantagsfall. Detta är särskilt karaktäristiskt för processerna under den proletära diktaturens första månader. Det är nog att erinra om, att den beryktade Petrograd-reaktionären Purisjkevitj av revolutionstribunalet dömdes till endast två månaders fängelse. Ett större tillmötesgående gentemot fiender från de mest avancerade samhällsklassernas sida – dessa klasser som framtiden tillhör – och den största grymhet från den utdöende klassens sida – kommer också till uttryck i jämförelsen mellan de proletära och de kontrarevolutionära domstolarna.

Vad angår de straff, som den proletära domstolen avkunnar för förbrytelser av icke kontrarevolutionär karaktär, är de till sitt väsen av helt annan natur än de borgerliga domstolarnas. Det är också ganska begripligt. Det övervägande flertalet förbrytelser, som begås i det borgerliga samhället, är antingen överskridanden av egendomsrätten eller förbrytelser som mer eller mindre står i förbindelse med egendomen. Det är naturligt, att den borgerliga staten straffar genom att *hämnas* på förbrytaren och straffen förete intet annat än olika slag av hämnd från den ursinnige ägarens sida. Lika meningslösa var och förblev straffen för förbrytelser av tillfällig natur eller sådana, som står i förbindelse med det borgerliga livets allmänna ofullkomlighet (förbrytelser på familjeförhållanden grund, romantiska, av alkoholism och degeneration influerade, förbrytelser härrörande ur bristande upplysning och efterblivenhet i den sociala instinkten o. s. v.). Den proletära domstolen har att göra med förbrytare, vars brottsgrund förberetts av det borgerliga samhället, vilket med sina kvarlevor ännu ej är helt övervunnet. Den proletära domstolen övertog från den gamla ordningen massor av i denna ordning uppfostrade yrkesförbrytare. Den proletära domstolen är främmande för varje hämnd. Den kan inte hämnas på människor därför att de levat i det borgerliga samhället. Därför kommer redan nu i våra folkdomstolar till uttryck en, fullständig omvälvning i utslagen. Allt mer användes *villkorlig dom*: en bestraffning utan straff, vars huvuduppgift är att förhindra brottets upprepande. Dessutom användes som straff ett *offentligt uttalat klander*, en åtgärd som först i det klasslösa samhället blir verksam och är beräknad att höja det samhälleliga medvetandet och den offentliga ansvarskänslan. Fängelsestraff utan arbete – denna påtvungna lättja, som så ofta användes av tsarismen och verkar så skadligt på förbrytaren – ersättes med *arbete för det allmänna*. De skador, samhället tillfogats av förbrytaren, vill den proletära domstolen i allmänhet få gottgjorda genom ett ökat arbete av den skyldige. I det fall slutligen att domstolen har att göra med en vaneförbrytare, vars befriande t. o. m. efter straffets utstående skulle innebära fara för andra medborgares liv och säkerhet, isoleras förbrytaren från samhället, varvid man ser till att han har full möjlighet att, om så ske kan, moraliskt pånyttfödas.

Alla de uppräknade åtgärderna, vilka innebär en omgestaltning av de gängse straffmedlen, har redan i de flesta fall försvarats av det gamla samhällets bästa jurister. Men i det borgerliga samhället blev dessa åtgärder aldrig annat än drömmar. De kunde realiseras i verkliga livet endast av det segrande proletariatet.

§ 61. Det proletära rättsväsendets framtid.

Vad revolutionstribunalen angår, har denna form av proletärisk dom ingen framtid, lika litet som röda armén efter fullbordad seger över de vita, lika litet som de utomordentliga kommissionerna, kort och gott lika litet som alla organ som skapats av proletariatet i den ännu ej avslutade perioden av medborgarkriget. Med proletariatets seger över den borgerliga kontrarevolutionen kommer också dessa organ såsom umbärliga att försvinna.

Däremot kommer det proletära rättsväsendet i folkdomstolens form utan tvivel att överleva medborgarkrigets slut och ännu länge i och med sina domar ha att bortsopa rester av det borgerliga samhället i dess mångfaldiga yttringar. Med klassernas upphävande blir ännu ej på en gång klasspsykologien skaffad ur världen, ty den är ännu alltid vid liv efter sedan de samhällsliga förhållanden, klassinstinkter och bruk försvunnit, som skapat den. Dessutom kan klassupphävandets process dra långt ut på tiden. Denna bourgeoisins förvandling till en arbetande människogrupp, böndernas till skapare av det socialistiska samhället kan inte ske på en gång. Den senare processen kommer att gå tämligen långsamt och vara åtföljd av många följdföreteelser av juridisk natur. Också den period av privatägande av konsumtionsmedel, som kommer att föregå den rent kommunistiska fördelningen kommer att ge många anledningar till överskridande och förbrytelser. Slutligen kommer förbrytelserna emot samhället, som förorsakas av enskilda medborgares personliga egoism samt de mest olikartade kränkningar av det allmänna bästa likaledes länge att vara föremål för domstolsförhandlingar. Dock kommer domstolen att ändra karaktär; så småningom, med statens bortdöende, kommer domstolen att förvandla sig till organ för uttalandet av den offentliga meningen, på så vis närmande sig en skiljedomstols karaktär, vars avgöranden icke är ofrånkomliga utan blott äger moralisk betydelse.

Litteratur: Det finns nästan ingen ny kommunistisk litteratur om borgerliga och proletäriska domstolar. Av äldre verk anbefalles *K. Marx*: Tal inför jurydomstolen (kommunistprocessen i Köln). *Engels*: Familjens, privategendomens och statens uppkomst. *Lassalle*: Försvartal och Till arbetarklassens idé, Arbetarprogrammet samt annat ur hans samlade arbeten. *Engels* Anti-Dühring – de ställen som rör staten. *K. Kautsky*: De politiska förbrytelsernas natur. *Van Kon*: Förbrytelsernas ekonomiska faktorer. *Gernet*: Förbrytelsernas sociala faktorer. – *Stutsjka*: Ryska rådsrepublikens författning i frågor och svar. *Densamme*: Folkdomstolen. *A. Hoichbart*: Vilken domstol behöver folket? (Domstolsdekret, förlag Petrograds sovjet).

Fjärde kapitlet: Kommunismen och skolan.

§ 62. Det borgerliga samhällets skola. – § 63. Kommunismens nedrivningsuppgifter. § 64. Skolan – ett vapen för kommunistisk fostran och upplysning. – § 65. Uppfostran före skolåldern. – § 66. Den enhetliga arbetsskolan. – § 67. Specialutbildning. – § 68. Högskolan. – § 69. Sovjet- och partiskolor. – § 70. Bildningsarbete utanför skolan. – § 71. De nya bildningsarbetarna. – § 72. Konstens och vetenskapens skatter åt de arbetande. – § 73. Statens kommunistiska propaganda.

§ 62. Det borgerliga samhällets skola.

I det borgerliga samhället fyller skolan tre huvuduppgifter: 1. den fostrar den unga arbetande generationen till att vara undergiven och hedra den kapitalistiska ordningen, 2. den skapar av de härskande klassernas ungdom "bildade" tämjare av det arbetande folket, 3. den tjänar den kapitalistiska produktionen genom att den utnyttjar vetenskapen för tekniken och för den kapitalistiska profitens utökande.

Den första uppgiften realiserar skolan precis som den borgerliga armén gör det, d. v. s. framför allt genom att skapa en vederbörlig kår av "folkupplysnings"-officerare. Lärarna i de för folket bestämda borgerliga skolorna genomgår en viss träningskurs, som förbereder dem för deras tämjarroll. Till undervisningen i skolorna lämnas tillträde endast åt en ur borgerlig synpunkt tillförlitlig lärarpersonal. Det vakar de borgerliga ministerierna för folkupplysning över, och alla skadliga, d. v. s. revolutionära element rensas skönlöst bort. Tysklands folkskolor före revolutionen, som var avsedda att komplettera Kaisers kaserner, är ett krasst exempel på hur det lyckades godsägarna och bourgeoisie att med skolans hjälp fabricera trogna och blinda slavar åt kapitalet. Undervisningen meddelas i de borgerliga lägre skolorna efter ett bestämt program, som är anpassat för att tjäna lärjungarnas kapitalistiska dressyr. Alla läroböcker är likaledes författade i den rätta andan. Detta syfte tjänade också hela den borgerliga litteraturen, skapad av människor, som betraktat den borgerliga samhällsordningen som naturlig och oförgänglig, som den bästa av alla tänkbara ordningar. På så vis fylldes lärjungarna utan att märka det av den borgerliga psykologien och smittades av hänförelse för alla borgerliga dygder: att ära rikedom, ryktbarhet, titeln, genomträngdes av streberanda, jakt efter personligt välstånd o. s. v. De borgerliga lärarnas verk fulländades av kyrkans tjänare med deras religionsundervisning, som till följd av det intima sambandet mellan kapitalet och kyrkan alltid blev den besittande klassens religionsundervisning.*

Det andra målet nås i det borgerliga samhället därigenom, att bildningen på mellanstadiet och på högre stadium med avsikt undanhålles de arbetande klasserna. Utbildningen i de förra och särskilt i de senare, de högsta skolorna, är förenad med stora kostnader, som de arbetande ej kan komma ut med.

Denna utbildning varar tio år och mer och är därför ej tillgänglig för bonden och arbetaren, som för att kunna försörja sin familj tvingas skicka sina barn i mycket tidiga år till fabriken eller driva dem till arbete ute på åkern eller i hemmet. Skolorna på mellanstadiet och på det högsta stadiet förvandlar sig faktiskt till läroanstalter för den borgerliga ungdomen. Här förberedes de härskande klassernas ungdom till att avlösa sina fäder på utsugarplatserna eller på borgarstatens ämbets- och tekniska platser. I dessa skolor bär också undervisningen en utpräglad klasskaraktär. Om detta inte är så tydligt på matematikens, teknikens och naturvetenskapernas områden, så framträder det särskilt klart i samhällsundervisningen, som egentligen bestämmer lärjungarnas sociologiska åskådning. Den borgerliga nationalekonomin föreläses med alla fulländade Marxdödar-metoder. Sociologien och historien bibringas också i rent borgerlig anda. Rättens historia avslutas med framförande av den borgerliga rätten som "människans och medborgarens" naturrätt, o. s. v. Kort sagt: dessa skolor på mellanstadiet och på det högsta stadiet undervisade medborgarnas barn i allt som var nödvändigt för det borgerliga samhällets betjänande och till upprätthållande av det borgerliga utsugningssystemet. Och om det också någon gång lyckas barn från de arbetande klasserna, då vanligtvis de mest begåvade, att komma in i högskolorna, så blir de för det mesta genom den borgerliga skolapparaten framgångsrikt avskilda från den klass de tillhör, de inympas den borgerliga psykologien och arbetarbegåvningarna missbrukas så till den egna klassens undertryckande.

Vad den tredje uppgiften angår, realiserar den av den borgerliga skolan på följande sätt. I klassamhället avlägsnar sig vetenskapen från arbetet. Den blir inte bara en de härskande klassernas egendom, än mer: den blir ett yrke för en viss, trång krets av människor. Den

* I Ryssland hölls under tsarismen folkmassorna i underdånig lydnad gentemot adelsstaten inte så mycket genom den borgerligt-prästerligt-kejsarliga "upplysningen" som genom uteblivandet av all upplysning. I detta avseende hänvisas till den bekanta "teorien" av Pobjedonostseff, där denne beryktade mörksens ande betecknade folkets dumhet som tsarismens säkraste stöd.

vetenskapliga undervisningen och den vetenskapliga forskningen skiljer sig från arbetsprocessen. För att kunna värdesätta den vetenskapliga forskningens resultat för produktionen måste det borgerliga samhället skapa egna institut, som befordrar de vetenskapliga upptäckternas utnyttjande för tekniken, och därförutom har man en rad tekniska skolor som erbjuder möjlighet att hålla produktionen på samma nivå som, den rena, d. v. s. från arbetet avlägsnade vetenskapen. Dessutom levererar det kapitalistiska samhällets polytekniska skolor inte bara en tekniskt utbildad personal utan också trupper av uppsyningsmän och förvaltare över arbetarklassen. Vidare upprättas till att betjäna varuutväxlingsprocessen handelsskolor och handelsakademier m. m. Allting i denna stora organisation, som står i förbindelse med verklig produktion, kommer att bestå. Allt, som är förbundet med den borgerliga produktionen, måste dö bort. Beståndande blir allt som befordrar vetenskapens utveckling – försvinna ska skilsmässan mellan vetenskapen och arbetet. Undervisningen i teknisk kunskap kommer att behållas, men denna undervisnings åtskillnad från det fysiska arbetet kommer att bortfalla. Vetenskapernas utnyttjande för produktionen kommer att bestå och stegras – alla hinder för ett dylikt utnyttjande kommer att falla bort i den mån de i varje ögonblick användes av kapitalet för att i varje givet ögonblick bara öka profiten.

§ 63. Kommunismens nedrivningsuppgifter.

I skolfrågan står det kommunistiska partiet liksom i andra frågor inte bara inför skapande uppgifter utan, första tiden, också inför nedrivningsuppgifter. I det borgerliga samhällets skolsystem måste snarast förstöras allt som gjorde skolan till medel för bourgeoisins klassvälde.

De högre skolgraderna i det borgerliga samhället var i utsugarklassernas besittning. Dessa skolor i form av otaliga gymnasier, realskolor och allehanda institut av samma slag måste förintas.

Den borgerliga skolans lärarpersonal tjänar den borgerliga bildningens och det borgerliga bedrägeriets sak. Ur den proletära skolan måste hänsynslöst jagas bort den del av den gamla skolans lärarpersonal, som antingen inte kan eller inte vill bli verktyg för massornas kommunistiska upplysning.

I den gamla skolan brukades läroböcker, som var avfattade i den borgerliga andan, användes lärometoder, som tjänade bourgeoisins klassintressen. Allt detta måste förkastas av den nya skolan.

Den gamla skolan stod genom den obligatoriska religionsundervisningen, den obligatoriska bönen och de obligatoriska kyrkobesöken i förbindelse med kyrkan. Den nya skolan förjagar religionen utom sina murar, i vilken form den än vill söka sig in, i vilken moderat form än alltjämt efterblivna föräldragrupper vill smugla in den där.

De gamla högskolorna skapade en sluten professorskast, ett skrå av lärda som hindrade nya lärarkrafters inträde vid universiteten. De borgerliga professorernas skrå måste upplösas och lärostolarna göras tillgängliga för alla till lärare dugliga. Under tsarismen tilläts inte undervisning i modersmålet. Ryskan var det obligatoriska stats- och undervisningsspråket. Den nya skolan förintar varje spår av nationellt förtryck genom att ge de olika nationaliteterna full frihet att i undervisningen bruka sitt modersmål.

§ 64. Skolan – ett vapen för kommunistisk fostran och upplysning.

Bourgeoisin utgör ett försvinnande fåtal av befolkningen. Men detta hindrade den inte att vid sidan av de andra organen för klassförtryck utnyttja skolan till att fostra och dressera miljoner

arbetarebarn i sin anda och på detta sätt påtvinga befolkningens flertal den obetydliga minoritetens åskådningar och moral.

I de kapitalistiska länderna utgör proletariatet och halvproletariatet befolkningens flertal. I Ryssland är arbetareklassen, fast numerärt en minoritet, politisk ledare och organisatör i alla de arbetandes kamp. Det är därför naturligt, att denna arbetarklass, sedan den tagit makten över skolan, framför allt använder denna makt till att lyfta alla efterblivna lager i den arbetande befolkningen till högre kommunistiskt medvetande. Bourgeoisin använde skolan till att förslava de arbetande. Proletariatet kommer att använda skolan till att befria dem, att förrinta alla spår av andligt slaveri i de arbetandes medvetande. Bourgeoisin uppfostrade tack vare sin skola de proletära barnen i borgerlig anda. Den nya kommunistiska skolans uppgift består i att uppfostra också de borgerliga och småborgerliga barnen i proletärisk anda. På det själsliga området, i människornas psykologi måste den kommunistiska skolan fullborda samma omvälvning och expropriation av det borgerliga samhället, som försiggått på det ekonomiska området genom sovjetmaktens nationalisering av produktionsmedlen. Människornas medvetande måste förberedas för de nya samhälleliga relationerna. Det blir svårt för massorna att bygga upp ett kommunistiskt samhälle, om de på många av själslivets områden ännu alltjämt står med bägge fötterna på det borgerliga samhällets och dess fördomars grund. Den nya skolans uppgift består i att anpassa de vuxnas medvetande efter de nya samhälleliga förhållandena men framför allt i att fostra en ny generation, som med hela sin psykologi står på det nya kommunistiska samhällets grund.

Detta mål måste alla uppräknade reformer på skolans område tjäna, reformer som dels redan genomförts, dels kommer att med snaraste genomföras.

§ 65. Uppfostran före skolåldern.

I det borgerliga samhället betraktas barnet om inte helt så dock nästan uteslutande som sina föräldrars egendom. När föräldrarna säger "min son", "min dotter", så betyder det inte bara förefintligheten av släktskapsband utan också föräldrarnas rätt att uppfostra barnen. Denna rätt är från socialistisk synpunkt icke motiverad. Den enskilda människan tillhör icke sig själv utan samhället, människosläktet. Endast tack vare samhällets tillvaro kan varje enskild individ leva och utveckla sig. Därför tillhör barnet det samhälle, vari och tack vare vilket det fötts, men inte endast och allenast sina föräldrars "samhälle". Samhället tillkommer också den ursprungliga och fundamentala rätten att uppfostra barnen. Från denna ståndpunkt måste föräldrarnas anspråk att genom uppfostran i hemmet ge sina barn sin egen inskränkthet ej blott avböjas utan också utan förbarmande utskrattas. Samhället står det fritt att anförtro barnens uppfostran åt föräldrarna, men ju förr det självt ekan ingripa, desto mindre skäl finns det att överlämna dem åt föräldrarna, därför att dugligheten att uppfostra barn dock är betydligt sällsyntare än att – föda barn. Av etthundra mödrar är kanske en eller två dugliga att bli uppfostrarinnor. Framtiden tillhör den samhälleliga uppfostran. Samhällelig uppfostran ger det socialistiska samhället möjlighet att uppfostra den kommande generationen med minsta förbrukning av krafter och medel.

Den samhälleliga uppfostran är därför nödvändig inte bara av pedagogiska skäl, den medför oerhört stora ekonomiska fördelar. Hundratals, tusentals, miljoner mödrar kommer med realiserandet av den samhälleliga uppfostran att bli fria för produktionen och för sin egen kulturella utveckling. De kommer att bli befriade från det själsdödande hushållet och den oändliga mängd struntgöra, som är förbundet med barnens uppfostran hemma.

Just därför strävar sovjetmakten att skapa en rad institutioner, som ständigt ska förbättra den samhälleliga uppfostran genom att så småningom göra densamma gemensam för alla. Sådana

institutioner är dess massor av kindergarten, dit de av arbetet upptagna arbetarna och anställda kan lämna sina barn, som där omhändertas av experter på uppfostran före skolåldern. Sådana är vidare barnhemmen, d. v. s. också ett slags kindergarten men avsedda för barnens varaktiga uppehåll där. Likaså barnkolonierna, där barnen antingen lever ständigt och får sin uppfostran eller endast för en tid är skilda från sina föräldrar. Hit hör också barnkrubborna, d. v. s. institutioner för att fostra barnen till fjärde året och där barnen skötes så länge föräldrarna är upptagna av sitt arbete.

Det kommunistiska partiets uppgift består å ena sidan i att genom sovjetorganen åstadkomma en ännu snabbare utveckling av dessa institutioner för barn före skolåldern och förbättra uppfostran i dem, å andra sidan i att genom en mer utvecklade propaganda övervinna föräldrarnas borgerliga och kälkborgerliga fördomar om nödvändigheten och fördelarna av uppfostran i hemmet, och härvid lämnas åskådningsargument genom exempel från sovjetmaktens bäst skötta uppfostringsinstitut. Ofta är det just den dåliga ledningen av barnhem, barnkrubbor, kindergarten o. s. v. som håller föräldrarna tillbaka från att sända sina barn dit. Det kommunistiska partiets och särskilt dess kvinnliga sektioners uppgift är att förmå föräldrarna till att genomföra en förbättring i den samhälleliga uppfostran inte genom att avstå därifrån utan just genom att överlämna sina barn till vederbörande institutioner och genom förverkligande av den mest demokratiska kontroll från föräldraorganisationernas sida.

§ 66. Den enhetliga arbetsskolan.

Förskoleinstitutionerna är avsedda för barn före sjunde året. Undervisning och uppfostran måste förenas i skolan. Undervisningen måste vara obligatorisk, vilket betyder ett stort framsteg gentemot tsarismens tider. Undervisningen måste vara avgiftsfri, vilket betyder ett stort framsteg i jämförelse med skolförhållandena i de mest utvecklade länder utanför Ryssland, i vilka endast den lägre undervisningen är kostnadslös. Undervisningen måste naturligtvis vara lika för alla varigenom alla privilegier i uppfostran och bildning för vissa befolkningsgrupper upphäves. Denna allmänna, för alla lika och avgiftsfria undervisning måste omfatta all ungdomen mellan åtta och sjutton år.

Skolan måste vara enhetlig. Det betyder för det första, att indelningen i flick- och pojkskolor måste upphävas och den gemensamma undervisningen av barn av bägge könen måste införas. Det betyder också, att skolornas indelning i lägre, mellan- och högre skolor utan i varandra förlöpande program måste avskaffas. Det betyder vidare, att skolornas indelning i allmänna och fackskolor, i för alla tillgängliga och klass- och ståndsskolor också måste upphöra. Den enhetliga skolan betyder den enhetliga trappan, som varje lärjunge i den socialistiska republiken kan passera och måste passera, börjande med det lägsta stadiet – kindergarten – och slutande med de högsta, där den hittillsvarande separat polytekniska bildningen upphör i mån som den blir obligatorisk för alla lärjungar.

Som varje läsare inser, representerar den enhetliga skolan inte bara varje modern pedagogs ideal, utan också den enda möjliga skoltypen i ett socialistiskt samhälle, d. v. s. i ett klasslöst samhälle eller ett som vill bli det. Den enhetliga skolan kan förverkligas endast av socialismen, om också önskan att få en sådan skoltyp redan uttalats av pedagogerna i det borgerliga samhället.

Den socialistiska republikens skola måste vara en arbetsskola, d. v. s. undervisningen och uppfostran måste förenas med arbetet och stödja sig på arbetet. Detta är av många skäl viktigt. För det första för själva undervisningens framgång. Lättast, grundligast och med största intresse fattar barnet inte vad det lärt ur boken eller lärarens ord utan vad det självt med egna händer gripit ur erfarenheten. Den omgivande naturen lär man sig lättast känna, om man söker påverka denna

natur. Undervisningens förening med arbetet börjades redan i de mera utvecklade borgerliga skolorna. Men den kan inte fulländas i den borgerliga samhällsordningen, där samhällets parasitära element uppfostras med full beräkning och det fysiska arbetet är skilt från det andliga genom en oöverstiglig klyfta.

Arbetet är också nödvändigt för barnens rent fysiska utveckling, liksom också för den allsidiga utvecklingen av alla deras anlag. Det är genom erfarenheten prövat och bevisat, att den tid man i skolan använder till arbetet inte det ringaste hindrar barnens framsteg i förvärvandet av de mest olikartade kunskaper utan tvärtom ökar detta.

Slutligen är arbetsskolan en direkt nödvändighet för det kommunistiska samhället. Varje medborgare i detta samhälle måste åtminstone i deras grunddrag känna till alla yrken. Detta samhälle kommer inte att känna några slutna skrån, några förbenade yrken, några i sitt fack förstenade grupper. T. o. m. den genialaste forskare måste samtidigt också vara en skicklig fysisk arbetare. Åt lärjungen, som lämnar den enhetliga arbetsskolan, säger det kommunistiska samhället: "Professor behöver du inte bli, men det är din plikt att bli en värdeskapare". Börjande med barnlekarna i kindergarten måste barnet alldeles omedvetet övergå till arbetet såsom lekens fortsättning och på detta sätt genast i början lära att betrakta arbetet icke som en oangenäm nödvändighet utan som en naturlig självklar uppenbarelse av begåvningen. Arbetet måste bli ett behov, liksom behovet att äta och dricka, och detta behov måste inympas och utvecklas i den kommunistiska skolan. I det kommunistiska samhället med dess oerhörda tekniska framsteg kommer det oundvikligen att bli nödvändigt att företa väldiga och snabba förskjutningar av arbetskrafter från en industrigren till en annan. En uppfinning i spinneri- eller väveri-branschen exempelvis kan kräva en minskning i antalet spinnare och vävare och en ökning i antalet arbetare, som är sysselsatta i bomullsproduktionen, o. s. v. I sådana fall är det nödvändigt med en nyindelning av krafterna efter yrke, och en dylik är genomförbar först när varje arbetare i det kommunistiska samhället känner inte bara ett fack utan flera. Det borgerliga samhället kunde hjälpa sig ur sådana situationer genom att utnyttja sin industriella reservarmé, d. v. s. de ständiga massorna av arbetslösa. I det kommunistiska samhället kommer det inte att finnas någon armé av arbetslösa; reserver i varje produktionsgren, som uppvisar brist på arbetskrafter, kommer att ersättas genom arbetarnas i en annan produktionsgren förmåga att utfylla denna brist. Först den enhetliga arbetsskolan kan utbilda kadrer av sådana arbetare, som är i stånd att utfylla de mest olikartade funktioner i det kommunistiska samhället.

§ 67. Specialutbildningen.

Till sjuttonde levnadsåret måste all republikens ungdom genomgå den enhetliga arbetsskolan och där förvärva den summa av teoretisk och praktisk kunskap, som är nödvändig för varje medborgare i det kommunistiska samhället. Men därmed kan ännu inte undervisningen vara slut. Utom de allmänna kunskaperna är också fackkunskaper nödvändiga. Omfånget av de allra nödvändigaste vetenskaperna är så stort, att de alla omöjligt kan behärskas av en enskild människa. Den enhetliga arbetsskolan utesluter ingalunda specialutbildningen. Men den uppskjuter denna till det högsta stadiet. Redan i andra stadiet av den enhetliga arbetsskolan, d. v. s. i åldern 14-17 år, visar i allmänhet lärjungens anlag vart han bör rikta sin kommande verksamhet. Redan på detta stadium är det inte bara möjligt utan också nödvändigt att ge dessa naturliga anlag en utbildning i speciella saker, bara det inte sker till skada för arbetsskolans allmänbildningsprogram.

Den egentliga specialutbildningen bör emellertid börja först efter sjuttonde levnadsåret. Denna ålder förefaller lämplig som gräns också av andra skäl. Till sjuttonde året är arbetsskolans ungdom mer lärjungar än arbetare. Arbetets gång i skolan har till huvuduppgift icke produktion

av värden och utökning av statsbudgeten utan uppfostran. Efter sjuttonde levnadsåret blir lärjungen arbetare. Han måste bidra med sin andel i arbetet, med att producera värden för det mänskliga kommunistiska samhället. Specialutbildningen kan han åtnjuta först sedan han fyllt sin huvudplikt mot samhället. Därför bör ungdomen efter sjutton år kunna delta i specialutbildningen i regel endast utom arbetstiden. Med teknikens utveckling kan arbetsdagen ovillkorligen pressas ned under åtta timmar och på så vis får varje medlem av det kommunistiska samhället tillräcklig tid över för specialutbildningen. I enstaka fall blir det också möjligt att göra undantag för särskilt begåvade personer genom att man i bildningens och den vetenskapliga forskningens intresse för några år kommer att befria dem från arbetet eller förkorta deras arbetstid, om detta anses för samhället lämpligt och nödigt.

§ 68. Högskolan.

För närvarande kan ännu inte noga förutses, vilken karaktär de fackliga högskolorna kommer att få under kommunismen. De kommer sannolikt att uppvisa skilda typer, från mer eller mindre korta kurser till polytekniska eller försöksskolor, där undervisning meddelas samtidigt med att vetenskaplig forskning drives och där alla gränser mellan professorer och studenter kommer att försvinna. Men redan nu kan man med full bestämdhet påstå, att våra universitet i sin nuvarande form, med sina nuvarande professorer, inte längre är några livsdugliga institutioner. De fortsätter den undervisning av ungdomen, som de borgerliga mellanskolorna av den gamla typen genomfört. Emellertid kan dessa universitet reformeras genom att professorskåren uppträskas med nya medlemmar, som kanske inte motsvarar anspråken på det borgerliga samhällets doktorer, men som i stället med framgång kan genomföra en fullständig omvälvning i undervisningen i samhällsvetenskaperna och förjaga den borgerliga vetenskapen ur denna sista tillflykts gömslen. Även kan man ändra auditoriets sammansättning genom att huvudsakligen bilda detta av arbetare och på så sätt göra tekniken och naturvetenskaperna till arbetareklassens egendom. Men arbetarnas indragande i universiteten framkastar ovillkorligen frågan om deras försörjande på statens bekostnad så länge utbildningen varar. Detta allt finns i punkt 3 av vårt program rörande folkbildningsarbetet.

§ 69. Sovjet- och partiskolor.

Det kommunistiska partiet förstörde under sin maktutövning hela den tsaristiska skolapparaten, vilken även under Kerenski-regeringens tid förblev nästan orörd. På ruinerna av den gamla klasskolan började sovjetmakten uppföra den enhetliga arbetsskolan, som fröet till den normala arbetsskolan i det kommande kommunistiska samhället. Den söker ur den borgerliga högskolan rensa ut allt som i denna tjänade till upprätthållandet av kapitalets välde, den gör de under de besittande klassernas välde insamlade kunskaperna till alla arbetandes egendom och börjar på så sätt förbereda uppbyggandet av normaltypen för det kommunistiska samhällets högskola.

Men bland alla vetenskaper, som den borgerliga kulturen känner, finns det ingen enda som skulle kunna lära hur en proletärisk revolution görs. Bland alla skolor, som bourgeoisin upprättat och som kommer att uppbyggas för det kommande kommunistiska samhället, finns det ingen enda som skulle kunna visa, *hur den proletära staten skapas*. Övergångstiden från kapitalism till kommunism skapade en ny skoltyp, som ska tjäna den pågående revolutionen och sovjetapparatusens uppbygge. Därtill är *sovjet- och partiskolorna* stiftade, som uppstått under våra ögon som korta eller rent tillfälliga kurser och förvandlat sig till stående institutioner för utbildning av sovjet- och partifunktionärer. Detta var oundvikligt. Uppbygget av en sovjetstat är en helt ny sak, utan exempel i historien. Sovjet-institutionernas arbete växer för varje dag, blir mer fullkomnat, och varje sovjetfunktionär måste i intresse av sitt arbetes framgång känna de erfarenheter hans föregångare samlat. Den självundervisning i statsförvaltningskonst som äger rum genom arbetarnas deltagande i sovjetarbetet, är otillfredsställande. Dessa erfarenheter måste

samlas, systematiseras, genomtänkas och göras till gemensam egendom för alla arbetare, som deltar i sovjetverksamheten, på det att varje nytt lager av arbetare, som dras med i statsförvaltningen, inte upprepar sina föregångares fel, på det de må lära icke av egna utan av andras, redan begångna och ur statens pung betalda fel. Skolan för sovjetarbetet måste tjäna just detta syfte och gör det redan för så vitt vi i republiken redan har en stående centralskola för sovjetarbetet, sorterande under allryska centralexecutiv-kommittén. Snart kommer utan tvivel dylika skolor att uppstå i varje guvernementsstad.

Vad de kommunistiska partiskolorna beträffar ändrar sig från grunden deras karaktär i den period då vi faktiskt övergår till kommunismen. Från att vara skolor för ett bestämt, på proletariatet sig stödjande parti, från att vara rent politiska skolor blir de till undervisningstanstalter i samhällets rent kommunistiska ombyggande, följaktligen statsskolor och samtidigt – militära akademier för medborgarkriget. Först tack vare dessa skolor är proletariatet i tillfälle att fatta meningen i och den objektiva betydelsen av den omvälvning, som det självt utfört, halvt elementärt, halvt omedvetet, då det endast har inskränkt konkreta mål för ögonen och icke äger möjligheten att fatta omformningsprocessen i dess helhet. Partiskolorna är inte bara i stånd att vetenskapligt förklara för proletariatet dess revolutions natur och slutmål utan kan också lära detsamma, hur denna revolution kan genomföras på kortaste tid och med minsta kraftförbrukning.

§ 70. Bildningsarbete utanför skolan.

Tsarismen höll med avsikt de arbetandes stora massa i Ryssland i ett tillstånd av okunnighet och analfabetism. Sovjetmakten, som av tsarismen ärvt en väldig procentsats analfabeter, måste naturligtvis sätta till alla krafter för att bli fri från detta arv. I det syftet öppnade folkbildningsavdelningarna skolor för vuxna analfabeter och företog en rad andra åtgärder till analfabetismens bekämpande. Men utom utnyttjandet av upplysningskommisariatets skolapparat måste kommunistiska partiet uppbjuda alla krafter för att få de stora massorna att delta i undervisningen för analfabeterna. Därtill tjänar de sovjet för folkbildning, som väljs av de för bildningsarbetet intresserade arbetarmassorna. Detta syfte tjänar också mobiliseringen av alla läskunniga till att undervisa analfabeterna. Denna mobilisering genomföres på många håll i republiken och partiet måste se till, att den överallt realiserar efter en bestämd plan.

Utom till kampen mot analfabetismen måste sovjetmakten använda åtskilligt av krafter och medel till att understödja befolkningens, huvudsakligen den vuxnas, självbildningssträvanden. Till den ändan upprättas ett nät av bibliotek, som fyller arbetarläsarens behov. Överallt där så är möjligt grundas folkets hus och klubbar samt folkuniversitet. Biografväsendet, som förut tjänade till medel att demoralisera folket och göra biografägarna rika, blir, visserligen tyvärr blott långsamt, ett det mäktigaste vapen åt massupplysningen och massfostran i socialismens anda.

Kurser av olika slag, för allmänheten tillgängliga gratisföredrag o. d. kommer tack vare arbetsdagens förkortande att bli alla arbetandes egendom. I framtiden kommer de i bildningssyfte planmässigt organiserade exkursionerna för arbetare under ferierna att få en oerhörd betydelse i arbetet att ge kunskap om det egna landet och andra länder. För samverkan mellan olika länders arbetare kommer dessa exkursioner i framtiden att spela en oerhörd viktig roll.

§ 71. De nya bildningsarbetarna.

Sovjetmaktens skolreformer har haft större framgång än reformerna på andra områden. Detta förklaras inte bara därav, att sovjetstaten använder en ojämförligt större del av sin budget till folkbildningsarbete än den mest avancerade borgerliga stat. Förverkligandet av den enhetliga arbetsskolans idé var redan i hög grad förberedd genom framstegsvänliga pedagoger inom det borgerliga samhället. Den bästa delen av Rysslands pedagoger måste i sovjetordningen delvis

förverkliga vad de ur rent pedagogisk synpunkt ansåg för nödvändigt. Bland de skollärare, som från borgar- och godsägarordningen övergick till sovjetmakten, finns också sådana som i stort var och förblir motståndare till den proletära revolutionen men som är anhängare av den av proletariatet utförda revolutionen på skolans område.

Dessa gynnsamma omständigheter minskar dock inte den proletära statens brist på verkligt kommunistiska lärare. Antalet kommunister bland lärarna, liksom överhuvud bland alla specialister, utgör ett försvinnande litet fåtal. Antalet motståndare till kommunismen åter är betydligt större. De allra flesta är emellertid tjänstemän, beredda att tjäna varje regering och dess program, men helst då detta är fars och farfars. Här står kommunisterna inför en dubbel uppgift: å ena sidan att mobilisera alla goda element bland lärarna och genom extra arbete bland dem skapa en kärna av kommunistiska lärare, å andra sidan att skapa helt nya kadrer av bildningsarbetare ur den ungdomens eget läger, som från allra första början bör uppfostras i den kommunistiska andan och speciellt i det kommunistiska skolprogrammets anda.

§ 72. Konstens och vetenskapens skatter åt de arbetande.

Under den kapitalistiska ordningen betraktas begåvningen som dess omedelbara ägares egendom och som medel för denne att förrika sig. Begåvningens verksamhetsprodukt representerar i detta samhälle en vara, som kan säljas för det eller det priset och på så vis bli en annans egendom som kan betala mer. Men geniets arbete, som äger en oerhört stor samhällelig betydelse, och till sitt väsen utgör en kollektiv skapelse, kan inte köpas av någon amerikansk Morgan och av denne omformas eller förintas. Om det en vacker dag skulle fallit den bekante Moskvaköpmannen Tretjakoff (grundläggare jämte sin bror av ett berömt konstgalleri i Moskva) in att bränna ner sitt konstgalleri, så kunde man enligt det borgerliga samhällets lagar icke ställa honom till ansvar härför. Genom köpet och försäljandet av konstprodukter, sällsynta böcker, handskrifter o. s. v. blir en stor mängd av dessa otillgängliga för de breda folklagen och har blivit ett privilegium för utsugarklassen. Sovjetrepubliken förklarar alla konstverk, samlingar o. d. för gemensam egendom och avskaffar alla hinder för deras gemensamma utnyttjande. Detta syfte tjänar också alla förordningar, som avser upphävandet av privategendomen till de stora boksamlingarna, så att på så sätt även de blir gemensam egendom.

Kommunistiska partiet måste sträva efter att statsmakten fortsätter på denna väg. Med rådande ytterlig brist på böcker och omöjlighet att trycka nya upplagor måste krävas en långt gående inskränkning i privatäganderätten på detta område och böckernas sammanförande i offentliga bibliotek, skolor o. s. v.

Dessutom genomföres i upplysningens intresse och för att möjliggöra teaterbesök för de breda lagren alla teatrars nationalisering, vilket indirekt för till begåvningens socialisering på scenens, musikens och sångens område.

På så vis återkommer alla vetenskapens och konstens verk, som skapats genom de arbetande massornas utsugning och delvis på deras rygg, på deras bekostnad, till sina egentliga ägare.

§ 73. Statens kommunistiska propaganda.

Med den borgerliga samhällsordningens förstörande och uppkomsten av ett nytt kommunistiskt samhälle på det förras ruiner kan propagandan för de kommunistiska idéerna inte förbehållas allenast kommunistiska partiet och drivs med dess relativt små medel. Den kommunistiska propagandan blir en nödvändighet för hela det sig nyformade samhället, det måste påskynda den processen och dess uppgift är att klargöra för det nyas byggmästare, vilka ofta utför sitt arbete alldeles omedvetet, meningen med deras egen kraftanspanning och deras arbete. Därför måste

inte bara den proletära skolan utan hela proletärstatens mekanism tjäna den kommunistiska propagandans sak. Denna propaganda måste drivas i armén av dess militärt-politiska organisationer, den måste drivas av alla sovjetorgan.

Det kraftigaste medlet för statens kommunistiska propaganda är den statliga förlagsverksamheten. Nationaliseringen av alla pappersförråd och tryckerier möjliggör för den proletära staten att trots den stora pappersbristen utge i miljoner exemplar vad som, är nödvändigt för massorna just nu. Allt som tryckes av statsförlaget blir inte blott genom de billigaste priser tillgängligt för massorna, så småningom kommer böcker, broschyrer, tidningar och affischer alldeles gratis i massornas händer. Statens kommunistiska propaganda ska till sist utrota varje spår av borgerligt medvetande och bli ett mäktigt vapen för skapande av en ny ideologi, nya tankegångar, en ny världsuppfattning.

Litteratur: 1. *Förordningar* för Ryska sovjetrepublikens enhetliga arbetsskola (1918, förlag Allryska centralexekutivkommittén). 2. Den enhetliga arbetsskolan, föredrag av *W. M. Posner* (samma förlag). 3. *Arbetsskolan*, rapport från Moskvasovjetens folkbildningsavdelning. 4. *Blonski*: Skolan och arbetarklassen. 5. *Blonski*: Arbetsskolan, del I och II. 6. *Levitin*: Arbetsskolan. 7. *Densamme*: Socialpedagogikens internationella problem (R. Seidel, G. Kerschensteiner m. fl.). 8. *Krupskaja* (fru Lenin): Folkbildning och demokrati. 9. *Dün*: Skola och samhälle. 10. *Scharellmann*: Arbetsskolan. 11. *Densamme*: I folkskollärarens laboratorium. 23. *Hans Berg*: Pedagogik. 13. *Densamme*: Skapande arbete i skolan. 14. Folkupplysningskommissariatets veckoblad. (Utkom först som bilaga till *Isvestija*, sedan från nr 18 självständigt; innehåller en hel rad artiklar i skolfrågor). 15. *Första allryska bildningskongressens* protokoll 1919.

Icke-kommunistisk litteratur: *Kerschensteiner*: Arbetsskolans begrepp. *Densamme*: Arbetsskolan (förlag Zadruga, Moskva, 1918). *Gurlitt*: Den allmänna enhetsskolans problem (Statsförlaget). *Ferrer*: I den nya skolan. *Wetekamp*: Självständighet och skapande (förlag Gorbunoff-Possadoff). *Schulz*: Socialdemokratins skolreform (statsförlaget). *Feodorov-Hartwig*: Arbetsskola och kollektivism (Folkskollärarnas förlag, Moskva, 1918). *E. N. Janschul*: Arbetsprincipen i Europas skolor (Folkskollärarnas förlag, Moskva, 1918). *Schatzki*: Det modiga livet. *Münch*: Framtidens skola.

Femte kapitlet: Kommunismen och religionen.

§ 74. Varför religion och kommunism är oförenliga. § 75. Kyrkans skiljande från staten. – § 76. Skolans skiljande från kyrkan. – § 77. Kampen mot massornas religiösa fördomar.

§ 74. Varför religion och kommunism är oförenliga.

”Religion är opium för folket”, sade Karl Marx. Kommunistiska partiets uppgift är att förtydliga denna sanning för de bredaste lagren av arbetets massor. Partiets uppgift är att energiskt bibringa hela den arbetande massan, även dess mest efterblivna element, denna sanning: att religionen alltid varit och intill denna dag är ett av de mäktigaste vapnen i förtryckarnas händer till upprätthållandet av ojämlikheten, utsugningen och de arbetandes slaviska lydnad.

Många obefästa kommunister tänker som så: Religionen hindrar mig inte att vara kommunist. Jag tror samtidigt på Gud och på kommunismen. Min tro på Gud hindrar mig inte att kämpa för den proletära revolutionens sak.

En sådan tankegång är grundfalsk. Religionen är varken teoretiskt eller praktiskt förenlig med kommunismen.

Varje kommunist måste betrakta de samhälleliga företeelserna (förhållanden mellan människor och klasser, revolutioner, krig o. s. v.) som företeelser vilka utvecklar sig efter bestämda lagar. Den samhälleliga utvecklingens lagar konstateras med största fullständighet just av den vetenskapliga socialismen med tillhjälp av den materialistiska historieuppfattningen, som skapades av våra stora lärofäder Karl Marx och Friedrich Engels. Enligt denna teori påverkas den samhälleliga utvecklingen inte av några som helst övernaturliga krafter. Än mer. Samma teori konstaterar också, att själva gudsbegreppet och begreppet om översinnliga makter uppkom på ett bestämt stadium av mänsklighetens historia och försvinner på ett annat stadium som en barnslig föreställning, som inte alls bestyrkes av människornas praktiska liv och kamp med naturen. Och bara därför, att det är fördelaktigt för rovaktiga klasser att upprätthålla folkets okunnighet och dess barnsliga tro på underverk, visar sig de religiösa fördomarna mycket livskraftiga och förvirrar t. o. m. mycket kloka människor.

Ej heller de stora förvandlingarna ute i naturen påverkas av några övernaturliga krafter. Människan har vunnit stora segrar i kampen med naturen, hon påverkar och behärskar den i sitt intresse, icke tack vare tron på någon gud och dennes hjälp utan i trots av denna tro och tack vare det faktum, att hon alltid i praktiken och då det gäller allvar visar sig som fritänkare. Den vetenskapliga kommunismen stödjer sig vid sitt bedömande av alla naturfenomenen på resultaten av naturvetenskaperna, som befinner sig i den oförsonligaste fiendskap med all religiös dikt.

Men kommunismen är också i praktiken oförenlig med den religiösa tron. Kommunistiska partiets taktik föreskriver sina medlemmar ett bestämt handlingssätt. Varje religions moral föreskriver likaledes sina anhängare ett bestämt uppförande, t. ex. den kristliga moralen: ”Om, någon slår dig på den högra kinden, så vänd ock den vänstra till!” Mellan den kommunistiska taktikens direktiv och religionens bud visar sig i de flesta fall en oförsonlig motsättning. En kommunist, som förkastar religionens bud och handlar efter partiets föreskrifter, upphör att vara en troende. En människa, som är troende och kallar sig kommunist, som i religionens namn överskrider partiets föreskrifter, upphör att vara kommunist.

Kampen mot religionen uppvisar två sidor, som varje kommunist måste strängt skilja åt. För det första kampen mot kyrkan som en särskild organisation för den religiösa propagandan, som är materiellt intresserad av folkets okunnighet och dess religiösa slaveri, och för det andra kampen mot de vittutbredda och djuprotade religiösa fördomarna hos flertalet inom de arbetande massorna.

§ 75. Kyrkans skiljande från staten.

Enligt den kristna katekesen representerar den kristna kyrkan ett samfund troende förenade av samma tro, sakrament etc. För kommunisten är kyrkan ett samfund av bestämda inkomstkällor på bekostnad av de troende, deras okunnighet och obildning. Ett samfund förbundet med andra utsugares (godsägares, kapitalisters) samfund staten, och som hjälper denna att hålla de arbetande massorna nere samt självt får hjälp och understöd av denna stat. Förbindelsen mellan kyrkan och staten är av mycket gammalt datum. Särskilt intimt var kyrkan lierad med godsägarnas feudala stat. Det är ju också förklarligt, när man tänker på, att självhärskar-adelsstaten stödde sig på storgodsägardömet och kyrkan just var en storgodsägare som förfogade över miljoner och åter miljoner hektar jord. Dessa bägge makter måste oundvikligt förena sig till gemensam kamp mot de arbetande massorna och genom sitt förbund befästa sin makt över dessa. Den tiden städernas bourgeoisie kämpade mot adeln, angrep bourgeoisin ursinnigt kyrkan såsom ägare till jord, som bourgeoisin själv ville åt, såsom ägare och förbrukare av inkomster, utpressade av de arbetande – inkomster, som bourgeoisin själv gjorde anspråk på. Denna kamp var i en del länder (som

Frankrike) mycket förbittrad, i andra (England, Tyskland, Ryssland) mindre häftig. Därför uppställdes kravet på kyrkans skiljande från staten (vilket i själva verket betydde de till kyrkan av staten överlämnade medlens övergång till bourgeoisin) redan av den liberala bourgeoisin och den borgerliga demokratin. Detta krav förverkligades emellertid ingenstans av bourgeoisin, av den grund att överallt arbetarklassens kamp mot kapitalisterna tilltog och det inte var fördelaktigt för bourgeoisin att skaffa sig ännu en fiende på halsen. Den fann det fördelaktigare att försona sig med kyrkan, köpa dess förböner för kampen mot socialismen, utnyttja dess inflytande på de obildade massorna för att bland dem upprätthålla slavlydnaden gentemot utsugarstaten. ("Det finns ingen makt utan av Gud.")

Vad bourgeoisin aldrig fulländade i kampen mot kyrkan, det förde den proletära staten till slut. Ett av ryska sovjetmaktens första dekret var det om kyrkans skiljande från staten. Man fråntog kyrkan all jordegendom och överlämnade denna åt de arbetande massorna jämte allt kyrkans stora kapital. Kyrkan förklarades förlustig alla inkomster, som den fått av tsarismen och även ostört tilldelades av "socialisten" Kerenskis regering. Religionen förklarades för varje medborgares personliga angelägenhet. Samtidigt avvisade sovjetmakten varje tanke på att i någon som helst form utnyttja kyrkan till befastande av det proletära väldet.

§ 76. Skolans skiljande från kyrkan.

Den religiösa propagandans förbindande med skolundervisningen är det andra mäktiga vapnet i prästerskapets händer till befastandet av kyrkans välde och inflytande på massorna. I prästernas händer anförtros här mänsklighetens framtid, dess ungdom. Under tsarismen ansågs upprätthållandet av den religiösa fanatismen, dumheten och okunnigheten som ett statsintresse av stor vikt. Religionen var skolans viktigaste undervisningsämne. Även i skolan understödde självhärskardömet kyrkan och kyrkan självhärskardömet. Utom den obligatoriska religionsundervisningen i skolan och de obligatoriska kyrkobesöken uppnådde kyrkan än mer. Den gjorde sig redo att bemäktiga sig hela folkundervisningen och i det syftet överdrogs hela Ryssland av ett nät av offentliga kyrkliga skolor.

Till följd av skolans samgående med kyrkan råkar ungdomen från sin tidigaste ålder i klorna på den religiösa vidskepelsen och är därmed helt ur stånd att bilda sig någon som helst sammanhängande livsåskådning. På en och samma fråga (t. ex. om jordens uppkomst) ger religionen och vetenskapen olika svar och lärjungens känsliga sinne förvandlas till ett stridsfält för kampen mellan det exakta vetandet och mörkmännens platta diktade historier.

I många länder uppfostras ungdomen inte bara i en anda av underdånighet mot den härskande regimen utan också ofta mot den redan störtade självhärskar-kyrkligt-adliga ordningen, såsom i Frankrike. En sådan propaganda är t. o. m. från själva den borgerliga statens egen ståndpunkt kontrarevolutionär.

Den borgerliga liberalismen uppställde i sina program likaledes kravet på skolans skiljande från kyrkan. Den kämpade för religionslärans ersättande i skolan med undervisning i medborgerlig moral och för stängande av de skolor, som organiserats av religiösa samfund och kloster. Men ingenstans fördes heller denna strid till slut. Se på Frankrike, där alla borgerliga ministärer i tjugou års tid högtidligt lovade att upplösa alla kongregationer (religiösa katolska samfund, konfiskera deras kapital, förbjuda deras skolundervisning, och där detta allt slutade med försoning och kompromisser med de katolska prästerna. (Ja, på sistone har t. o. m. relationerna mellan Frankrike och påvestolen på nytt upprättats. Övers.) Ett slående exempel på en sådan statens kompromiss med kyrkan gav för inte länge sedan Clemenceau, som på sin tid var en förbittrad kyrkofiende och slutade med maningen att glömma fiendskapen och personligen dela ut ordnar

för patriotism bland det katolska prästerskapet. I kampen om utsugningen av andra länder (kriget med Tyskland), i kampen inåt landet med de egna arbetarna har den borgerliga staten och kyrkan redan enat sig och ger varandra ömsesidigt understöd.

Denna bourgeoisins försoning med kyrkan kommer inte bara till uttryck däri, att bourgeoisin lägger undan sina gamla mot religionen riktade kampparoller och uppger kampen mot religionen. Än mer. Bourgeoisin blir själv allt mer en "troendes klass". Den nuvarande europeiska borgarens urfäder var ateister, fritänkare, rasande fiender till präster och prästväld. Senare generationer tog ett steg tillbaka. Medan de själva förblev ateister, själva inte trodde på de religiösa sagorna och i sitt stilla sinne skrattade ut dem, fann de det dock nödvändigt att upprätthålla dessa sagor, dessa religiösa tyglar, för folket. Den nuvarande bourgeoisgenerationen finner de religiösa tyglarna inte bara nödvändiga för folket utan lägger dem redan på sig själv. Inför våra ögon drog efter oktoberrevolutionen den forne liberale borgaren och de borgerligt intellektuella i hela hopar till kyrkan och tillbad med rörelse det de i sina glansdagar hånfullt skrattat ut. Detta är alla bortdöende klassers öde, för dem återstår intet annat än att "söka tröst i religionen".

En liknande rörelse till religionen märker man inom hela Europas bourgeois, ehuru denna ej ännu förlorat sin makt. Men när de borgerliga klasserna börjar att tro på Gud och odödligheten i himmelen, då betyder det att de känner sin dödsstund här på jorden nalkas.

Skolans skiljande från kyrkan framkallade och framkallar alltjämt protester från de mest efterblivna arbetarna och bönderna. Många föräldrar fordrar vidare, att »religionsläran» ska kvarstå i skolan som icke-obligatoriskt ämne för dem som så önskar. Mot dylika försök till reaktion för kommunistiska partiet den hänsynslösaste kamp. Om man tillåter skolundervisning i den kyrkliga svartkonsten, låt vara som frivilligt ämne, så innebär det att lämna *statlig hjälp till bevästande av religiösa fördomar*. Kyrkan får då till sitt förfogande ett färdigt auditorium av barn (som samlats till skolan för uppgifter som just är raka motsatsen till religionen), får till sitt förfogande staten tillhöriga lokaler och blir därigenom i stånd att sprida det religiösa giftet bland ungdomen i nästan samma mått som före skolans skiljande från kyrkan.

Dekretet om skolans skiljande från kyrkan måste oantastat förbli i kraft och den proletära staten får inte på något vis tillmötesgå den medeltida andan. Vad som gjorts på detta område är ännu alltför lite och de okunniga föräldrarna har ännu full möjlighet att förkrympa sina barns själ med religiösa fabler. Sovjetmakten medger samvetsfrihet för de vuxna. Men denna samvetsfrihet för föräldrarna förvandlar sig ofta till friheten att förgifta barnens själ med samma opium, varmed de själva förut förgiftats av kyrkan. Föräldrarna påtvingar sina barn sin egen dumhet och okunnighet, utger varje vanvett för sanning och försvårar fruktansvärt den enhetliga arbetsskolans arbete. Barnens befriande från föräldrarnas reaktionära inflytande utgör en viktig uppgift för den proletära staten. Radikalmedlet härvidlag är det fullständiga genomförandet av barnens samhällliga uppfostran. För den närmaste tiden är det emellertid nödvändigt att inte inskränka sig till att jaga ut den religiösa andan ur skolan utan att skolan övergår till angrepp på den religiösa propagandan, som bedrives i hemmen, och i förväg gör barnens medvetande okänsligt för alla dessa religiösa sagor, som ännu vuxna människor tror på och håller för sanning.

§ 77. Kampen mot massornas religiösa fördomar.

Om den proletära makten lätt och nästan smärtfritt kunnat genomföra kyrkans skiljande från staten och skolan, så är det ojämförligt svårare att kämpa med de religiösa fördomar, som redan rotat in sig djupt i massornas medvetande och visar sig mycket seglivade. Denna kamp kommer att bli långvarig och fordra stor uthållighet och segt tålamod. I vårt program heter det härom: "Ryska kommunistiska partiet låter leda sig av den övertygelsen, att endast förverkligandet av

massornas planmässiga och medvetna verksamhet på hela det samhälleligt-ekonomiska området kommer att medföra de religiösa fördomarnas fullständiga bortdöende.” Vad betyder dessa ord?

Den religiösa propagandan, tron på en gud och allhanda övernaturliga krafter finner sin bästa jordmån där, varest massornas medvetande inskränkes genom hela det samhälleliga livets struktur till att på övernaturlig väg förklara de i natur och samhälle omgivande företeelserna. Förhållandena i det kapitalistiska produktionssystemet gynnar detta i hög grad. I det borgerliga samhället försiggår produktion och varudistribution icke medvetet, efter en bestämd plan, utan elementärt. Marknaden behärskar producenterna. Ingen vet, om det har producerats varor i överflöd eller för lite. För producenten är det inte klart, hur den kapitalistiska produktionens stora och komplicerade mekanism arbetar, varför plötsligt kriser och arbetslöshet inträffar, varför varuprisen än stiger, än sjunker o. s. v. Då den vanlige enkle arbetaren inte kan förklara för sig de verkliga orsakerna till de inträffande samhälleliga förändringarna, så flyr han till ”Guds vilja”, som kan förklara allt.

Däremot kommer det i det organiserade kommunistiska samhället inte mer att finnas några hemligheter för de arbetande på produktionens och distributionens områden. Varje arbetare kommer inte bara att utträta den honom anvisade delen av det samhälleliga arbetet utan han kommer också själv att delta i utarbetandet av totalplanen för produktionen och i varje fall äga en fullt klar föreställning om den. Intet hemlighetsfullt, obegripligt, oväntat kommer det längre att finnas i hela den samhälleliga produktionsmekanismen och ingen mark kommer att lämnas åt mystiska tydningar och vidskepelse. Liksom det är klart för en snickare, som har gjort ett bord, varifrån detta bord har kommit, och att han inte behöver söka dess skapare i himmelen, så kommer det också att bli klart för alla arbetande i det kommunistiska samhället, vad och hur de skapar med sina gemensamma krafter.

Därför ger redan den socialistiska ordningens organisation och befästande såsom faktum religionen ett oläkbart sår. Övergången sedan från socialism till kommunism, d. v. s. från det samhälle som fulländar kapitalismens förintande till det samhälle som är fullständigt fritt från alla spår av klassindelning och klasskamp, kommer att medföra varje religions och varje vidskepelses naturliga död.

Detta allt betyder emellertid ingalunda att vi kan slå oss till ro, sedan vi profeterat religionens undergång *i framtiden*.

Med de religiösa fördomarna måste man föra en särdeles skarp strid just nu, när kyrkan uppträder som kontrarevolutionär organisation, vilken söker utnyttja sitt religiösa inflytande på massorna till att dra in dessa massor i kampen emot proletariats diktatur. Den av prästerna försvarade ortodoxa tron strävar efter förbund med monarkin. Därför måste sovjetmakten redan nu utveckla en så omfattande antireligiös propaganda som möjligt. Detta kan nås genom arrangerande av speciella föredrag och diskussioner, genom, utgivande av lämplig litteratur liksom genom spridning av vetande i allmänhet, som så småningom, långsamt men säkert undergräver religionens auktoritet. Som ett gott vapen i kampen mot kyrkan har visat sig det nyligen på flera håll i republiken företagna öppnandet av ”oförvissneliga” relikier av helgon, varvid för de vidaste och mest troende massor avslöjats det gemena bedrägeri, på vilket varje religion och särskilt den ortodoxa ryska vilar.

Kampen mot massornas religiösa efterblivenhet måste emellertid föras inte bara med all energi och uthållighet utan också med nödvändigt tålamod och nödig försiktighet. Den troende massan är mycket känslig för varje kränkande av dess känslor, och ateismens våldsamma inträngande i massorna i samband med våld och hån mot religiösa bruk och kultföremål påskyndar icke utan

fördröjer kampen mot religionen. Kyrkan vinner, om den förföljes, bara mer sympati hos massorna och väcker hos dem det redan halvförgätna sambandet mellan religionen och försvaret för den nationella friheten, stärker antisemitismen och mobiliserar överhuvud alla kvarlevor av den redan halvdöda ideologien.

Litteratur: *Kiltsjevskij*: Prästerskapets rikedomar och inkomster. *N. M. Lukin* (J. Antonoff): Kyrka och stat. *Melgunoff*: Kyrka och stat under övergångsperioden. *S. Minin*: Religion och kommunism. *J. Stepanoff*: Vår Guds härstamning. *Densamme*: Prästerskapet, dess inkomster, böner och bannlysningar. *H. Cunow*: Religionens och gudstrons ursprung. *K. Kautsky*: Bibliska historiens ursprung. *Densamme*: Den antika världen, judendomen och kristendomen. *Densamme*: Katolska kyrkan och socialdemokratin. *A. Bebel*: Kristendom och socialism. *Stamler* och *Vandervelde*: Socialdemokrati och religion. *Lafargue*: Den religiösa trons ursprung. *S. Daniloff*: Svarta armén. *P. Kilwer*: Socialdemokrati och kristendom.

N. Bucharin: Kyrka och skola i sovjetrepubliken. *J. Buroff*: Vad betyder lagen om samvetsfriheten? *P. Lafargue*: Myten om den obefläckade avelsen. *Nikolskij*: Jesus och de första kristna församlingarna. *Wipper*: Kristendomens uppkomst. *Pokrovskij*: Ryska historien. (Avhandling av Nikolskij.) *D. Bjedny*: De andliga fäderna.